

POLSKA AKADEMIA NAUK  
INSTYTUT GEOGRAFII I PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA  
IM. STANISŁAWA LESZCZYCKIEGO

POLISH ACADEMY OF SCIENCES  
STANISŁAW LESZCZYCKI INSTITUTE OF GEOGRAPHY AND SPATIAL ORGANIZATION

# Atlas Warszawy

zeszyt 5

Grzegorz Węclawowicz,  
Andrzej Jarosz, Przemysław Śleszyński

Wybory parlamentarne 1991 i 1993



---

Warszawa 1998



POLSKA AKADEMIA NAUK  
INSTYTUT GEOGRAFII I PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA  
IM. STANISŁAWA LESZCZYCKIEGO

POLISH ACADEMY OF SCIENCES  
STANISŁAW LESZCZYCKI INSTITUTE OF GEOGRAPHY AND SPATIAL ORGANIZATION

# Atlas Warszawy

**zeszyt 5**

**Grzegorz Węclawowicz,  
Andrzej Jarosz, Przemysław Śleszyński**

**Wybory parlamentarne 1991 i 1993**



---

Warszawa 1998

<http://rcin.org.pl>

**Redakcja Atlasu Warszawy**

Grzegorz Węclawowicz, Janusz Księżak, Andrzej Jarosz, Przemysław Śleszyński

**Opiniował do druku**

Prof. dr hab. Piotr Korcelli

**© Copyright by**

**Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa 1998**

**ISBN 83–906310–5–9**

**Adres redakcji:**

00–818 Warszawa, ul. Twarda 51/55

tel. (4822)6978841, fax (4822)6206221, e-mail: [igipz@twarda.pan.pl](mailto:igipz@twarda.pan.pl)

---

**Druk i oprawa:**

Zakład Graficzny UW, nakład 300 egz., zam. nr 78/98, obj. 3,5 ark. wyd.

## SPIS TREŚCI

Przedmowa.....	7
----------------	---

### CZEŚĆ I

#### Grzegorz Węclawowicz – Geografia wyborcza Warszawy

1. Zagadnienie geografii wyborczej.....	9
2. Pierwsze wybory samorządowe 1990.....	11
3. Wybory parlamentarne 1991.....	11
3.1. Zróżnicowanie przestrzenne wyborów parlamentarnych 1991 w Warszawie.....	13
3.1.1. Współwystępowanie przestrzenne opcji politycznych – analiza korelacji.....	14
3.1.2. Współwystępowanie przestrzenne opcji politycznych – analiza składowych głównych..	16
3.2. Struktura społeczno-przestrzenna miasta a zachowania wyborcze.....	17
4. Wybory parlamentarne 1993.....	23
4.1. Zróżnicowanie przestrzenne wyborów parlamentarnych 1993 w Warszawie.....	24
4.1.1. Współwystępowanie przestrzenne opcji politycznych – analiza korelacji.....	27
4.1.2. Współwystępowanie przestrzenne opcji politycznych – analiza składowych głównych..	29
4.2. Zmiany preferencji politycznych mieszkańców Warszawy w latach 1991-93.....	30
5. Wybory parlamentarne 1991 i 1993 w skali województwa stołecznego.....	32
6. Wybory parlamentarne 1997 w skali województwa stołecznego.....	33
7. Zakończenie.....	35
Bibliografia.....	35

### CZEŚĆ II – Kartogramy

#### 1. Wybory parlamentarne 1991 w Warszawie. Wyniki według obwodów wyborczych

1.1. Polskie Stronnictwo Ludowe - Sojusz Programowy (lista nr 2).....	37
1.2. Solidarność Pracy (lista nr3).....	38
1.3. Porozumienie Obywatelskie Centrum (lista nr 12).....	39
1.4. NSZZ Policjantów (lista nr 16).....	40
1.5. Wyborcza Akcja Katolicka (lista nr 17).....	41
1.6. Stronnictwo Narodowe (lista nr 23).....	42
1.7. NSZZ „Solidarność” (lista nr 30).....	43
1.8. Kongres Liberalno-Demokratyczny (lista nr 32).....	44
1.9. Ruch Demokratyczno-Społeczny (lista nr 39).....	45

1.10.	Konfederacja Polski Niepodległej (lista nr 41)	46
1.11.	Unia Polityki Realnej (lista nr 42)	47
1.12.	Unia Demokratyczna (lista nr 54)	48
1.13.	Sojusz Lewicy Demokratycznej (lista nr 60)	49
1.14.	Polska Partia Przyjaciół Piwa (lista nr 63)	50
1.15.	Ugrupowania zwycięskie	51
<b>2.</b>	<b>Wybory parlamentarne 1993 w Warszawie. Wyniki według obwodów wyborczych</b>	
2.1.	Porozumienie Centrum (lista nr 1)	52
2.2.	Katolicki Komitet Wyborczy „Ojczyzna” (lista nr 2)	53
2.3.	Polskie Stronnictwo Ludowe - Porozumienie Ludowe (lista nr 3)	54
2.4.	Konfederacja Polski Niepodległej (lista nr 4)	55
2.5.	Sojusz Lewicy Demokratycznej (lista nr 5)	56
2.6.	Polskie Stronnictwo Ludowe (lista nr 6)	57
2.7.	Kongres Liberalno-Demokratyczny (lista nr 7)	58
2.8.	NSZZ „Solidarność” (lista nr 8)	59
2.9.	Unia Demokratyczna (lista nr 9)	60
2.10.	Bezpartyjny Blok Wspierania Reform (lista nr 10)	61
2.11.	Unia Pracy (lista nr 11)	62
2.12.	Unia Polityki Realnej (lista nr 12)	63
2.13.	Koalicja dla Rzeczypospolitej (lista nr 15)	64
2.14.	Samobrona (lista nr 19)	65
2.15.	Ugrupowania zwycięskie	66
<b>3.</b>	<b>Wybory parlamentarne 1991 – wybory parlamentarne 1993 w Warszawie. Wyniki w 245 jednostkach syntetycznych</b>	
3.1.	Jednostki syntetyczne	67
3.2.	Porozumienie Obywatelskie Centrum (1991) – Porozumienie Centrum (1993)	
3.2.1.	Wybory parlamentarne 1991	68
3.2.2.	Wybory parlamentarne 1993	68
3.2.3.	Zmiana poparcia w wyborach parlamentarnych 1991 – 1993	69
3.3.	Wyborcza Akcja Katolicka (1991) – Katolicki Komitet Wyborczy „Ojczyzna” (1993)	
3.3.1.	Wybory parlamentarne 1991	70
3.3.2.	Wybory parlamentarne 1993	70
3.3.3.	Zmiana poparcia w wyborach parlamentarnych 1991 – 1993	71
3.4.	Konfederacja Polski Niepodległej (1991, 1993)	
3.4.1.	Wybory parlamentarne 1991	72
3.4.2.	Wybory parlamentarne 1993	72
3.4.3.	Zmiana poparcia w wyborach parlamentarnych 1991 – 1993	73
3.5.	Sojusz Lewicy Demokratycznej (1991, 1993)	
3.5.1.	Wybory parlamentarne 1991	74
3.5.2.	Wybory parlamentarne 1993	74
3.5.3.	Zmiana poparcia w wyborach parlamentarnych 1991 – 1993	75

3.6. Unia Demokratyczna (1991, 1993)	
3.6.1. Wybory parlamentarne 1991 .....	76
3.6.2. Wybory parlamentarne 1993 .....	76
3.6.3. Zmiana poparcia w wyborach parlamentarnych 1991 – 1993 .....	77
3.7. Solidarność Pracy (1991) – Unia Pracy (1993)	
3.7.1. Wybory parlamentarne 1991 .....	78
3.7.2. Wybory parlamentarne 1993 .....	78
3.7.3. Zmiana poparcia w wyborach parlamentarnych 1991 —1993 .....	79
3.8. Ugrupowania zwycięskie (1991, 1993)	
3.8.1. Wybory parlamentarne 1991 .....	80
3.8.2. Wybory parlamentarne 1993 .....	80
3.8.3. Zmiana lidera w wyborach parlamentarnych 1991 – 1993 .....	81
<b>4. Wybory parlamentarne 1991 w województwie warszawskim. Wyniki według gmin</b>	
4.1. Frewencja .....	82
4.2. Ugrupowania zwycięskie .....	82
4.3. Unia Demokratyczna (lista nr 54).....	83
4.4. Sojusz Lewicy Demokratycznej (lista nr 60) .....	83
<b>5. Wybory parlamentarne 1993 w województwie warszawskim. Wyniki według gmin</b>	
5.1. Frekwencja.....	84
5.2. Ugrupowania zwycięskie .....	84
5.3. Unia Demokratyczna (lista nr 54).....	85
5.4. Sojusz Lewicy Demokratycznej (lista nr 60) .....	85
<b>6. Wybory parlamentarne 1997 w województwie warszawskim. Wyniki według gmin</b>	
6.1. Ugrupowania zwycięskie .....	86
6.2. Ugrupowania, które zajęły drugie miejsce.....	86
6.3. Akcja Wyborcza Solidarność.....	87
6.4. Sojusz Lewicy Demokratycznej.....	87
6.5. Unia Wolności.....	88
6.6. Polskie Stronnictwo Ludowe .....	88
6.7. Ruch Odbudowy Polski.....	89
6.8. Unia Pracy .....	89
6.9. Ugrupowania, które nie weszły do Sejmu.....	90
6.10. Frekwencja .....	90





## Przedmowa

*Kolejny, 5 zeszyt Atlasu Warszawy poświęcony jest geografii wyborczej. Przedstawiono w nim wyniki oraz dokonano analiz wyników wyborów parlamentarnych w latach 1991 i 1993 w każdorazowych podziałach przestrzennych. Pomimo znacznej zbieżności ujawnionych struktur przestrzennych pomiędzy wynikami wyborów w 1991 i 1993, odmienna dezagregacja przestrzenna nie pozwalała na bezpośrednie analizy porównawcze. Dopiero zastosowanie technik GIS, a głównie MapInfo, umożliwiło przeliczenie wyników obu wyborów według jednolitego podziału przestrzennego. Możliwe stały się bezpośrednie analizy porównawcze, które przedstawiono w układzie 245 jednostek syntetycznych. Podobnie możliwe stały się porównania wyników z rozkładami przestrzennymi innych cech społeczno-gospodarczych opisujących miasto. Warto przypomnieć, że tych samych 245 jednostek syntetycznych użyto do prezentacji zjawisk w poprzednich zeszytach (1, 2, 3) Atlasu Warszawy.*

*Prezentowany zeszyt składa się z dwóch części. W pierwszej części o charakterze opisowym przedstawiono zagadnienie geografii wyborczej w Warszawie i województwie stołecznym począwszy od roku 1990. Przetawiono również wyniki statystycznych analiz porównawczych oraz ich interpretację.*

*W drugiej części, pozostawiając swobodę interpretacji czytelnikowi, przedstawiono wyłącznie kartogramy, kolejno w układzie każdorazowych obwodów wyborczych w 1991 i 1993 roku, następnie w układzie 245 jednostek syntetycznych. Na zakończenie pokazano Warszawę na tle województwa, w podziale na gminy, w kolejnych wyborach parlamentarnych 1991, 1993 i 1997.*

*Niniejszy zeszyt powstał w Zakładzie Geografii Osadnictwa i Ludności IGiPZ PAN. Podobnie jak w przypadku poprzednich zeszytów, podziękowania należą się Urzędowi Miasta Stołecznego Warszawy za dofinansowanie druku.*

Grzegorz Węclawowicz



# Część I

**Grzegorz Węclawowicz**

## **GEOGRAFIA WYBORCZA WARSZAWY**

### **1. ZAGADNIENIE GEOGRAFII WYBORCZEJ**

Począwszy od pierwszych, prawie demokratycznych wyborów parlamentarnych 4 czerwca 1989 r., zachowania wyborcze stały się jednym z podstawowych elementów opisujących zróżnicowania społeczno-przestrzenne Polski zarówno w skali miast, jak i regionów. W pierwszych wyborach nie dokonywano żadnego wyboru konkretnego programu gospodarczego czy ustrojowego. Od początku stały się one zasadniczo plebiscytem w podstawowej kwestii za czy przeciw komunizmowi. Wyniki pierwszych demokratycznych wyborów były w znacznym stopniu zaskoczeniem, zarówno dla elit poszczególnych orientacji politycznych, badaczy, jak i dla przedstawicieli mass-mediów. Sytuację taką można było częściowo wyjaśnić szybkim procesem zmian społecznych zachodzących w Polsce, ale również brakiem rozpoznania rzeczywistych preferencji elektoratu.

W pełni demokratyczną strukturę władzy ukształtowały dopiero kolejne wybory: do samorządu terytorialnego 27 maja 1990 r., wybory prezydenckie 25 listopada i 9 grudnia 1990 r., a zwłaszcza wybory parlamentarne 27 października 1991 r. Kolejne wybory parlamentarne 19 września 1993 r., samorządowe 1994 r. oraz prezydenckie 1995 r. przyniosły ponowne przewartościowanie sceny politycznej.

Ukształtowanie demokratycznej struktury władz przyniosło wzrost przewidywalności zachowań wyborczych oraz pewną powtarzalność i stabilizację wyłaniających się struktur przestrzennych we wszystkich kolejnych wyborach. Zróżnicowania preferencji wyborczych zaczęły pokrywać się z innymi podziałami i elementami zróżnicowań społecznych: ekonomicznych, historycznych i kulturowych. Zróżnicowane zachowania wyborcze stały się również podstawowym elementem pozwalającym na identyfikację przestrzenną podstawowych grup interesów. Rozkład przestrzenny stopnia poparcia poszczególnych ugrupowań politycznych stał się istotnym elementem charakterystyki społecznej poszczególnych obszarów.

Zrozumienie wyłaniającej się nowej struktury politycznej społeczeństwa polskiego wymaga poznania różnicowań przestrzennych zachowań wyborczych. Dotyczy to zarówno skali całego kraju, poszczególnych regionów oraz miast. Poza wielokrotnie już opisywanymi i powtarzającymi się, w coraz większym stopniu różnicowaniami zachowań wyborczych w skali regionalnej, najbardziej wyraźny podział występuje w przypadku preferencji wyborczych mieszkańców miast w porównaniu do mieszkańców wsi.

Można zakładać, że również wszystkie wielkie miasta, poza odmiennymi zachowaniami wyborczymi w stosunku do małych miast i obszarów wiejskich, charakteryzują się specyficznym różnicowaniem wewnętrznym. Przestrzeń wielkiego miasta, a zwłaszcza aglomeracji, zamieszкана jest przez zbyt różnicowany konglomerat grup społecznych o często sprzecznych interesach, aby można było traktować ją jako przestrzeń jednorodną pod względem charakteru politycznego. Istotnym składnikiem zrozumienia wyłaniającej się nowej struktury politycznej społeczeństwa polskiego oraz społeczeństwa poszczególnych miast i aglomeracji, jest poznanie różnicowań przestrzennych zachowań wyborczych.

Do szczegółowych badań zachowań wyborczych wewnątrz miasta wybrano Warszawę, która charakteryzuje się specyficznymi w skali kraju centralnymi funkcjami miejskimi i powiązaną z tym specyficzną strukturą społeczną. Porównując struktury przestrzenne preferencji politycznych wyrażonych w poszczególnych wyborach (Węclawowicz 1991, 1993, 1994, 1995a, 1995b, 1995c, 1996; Czerny, Nowosielska 1996, 1998), należy stwierdzić, że podobnie jak w skali kraju, również w skali wewnątrzmięjskiej nastąpiło powtórzenie się pewnych tendencji przestrzennych, zaobserwowanych w pierwszych wyborach samorządowych.

Znaczna zbieżność struktur przestrzennych wystąpiła w przypadku wyborów parlamentarnych 1991 i 1993. Zmieniła się skala poparcia i zwycięzcy, ale pozostała prawie stabilna struktura przestrzenna poparcia dla poszczególnych orientacji politycznych. Wprowadzenie do badań technik GIS, a zwłaszcza MapInfo, pozwoliło przeliczyć wyniki wyborów parlamentarnych 1991 i 1993 w jednolity podział przestrzenny. Wyniki wyborów można więc już porównać przy zastosowaniu nawet najbardziej rygorystycznych metod statystycznych. Do wykrycia struktury współwystępowania przestrzennego i lepszego zrozumienia zachowań wyborczych, zastosowano tylko analizę składowych głównych oraz korelację.

## 2. PIERWSZE WYBORY SAMORZĄDOWE 1990

W skali wewnątrzmijskiej pierwsze dostępne dane pochodzą z wyborów samorządowych z roku 1990. W okresie tym na scenie politycznej zdecydowanie dominowała nie podzielona jeszcze Solidarność. W całej Warszawie, poza jednym okręgiem wyborczym frekwencja wynosiła poniżej 50%. Najniższa frekwencja wystąpiła w dzielnicach i okręgach robotniczych na Pradze Północ i na Woli.

Zdecydowane zwycięstwo odniosła Solidarność, uzyskując minimum 53% głosów. Największe poparcie Solidarność uzyskała w większości okręgów Pragi Południe, Śródmieścia i Żoliborza. Pozostałe ugrupowania polityczne, które zaznaczyły się w układzie wewnątrzmijskim, uzyskały bardzo niską akceptację uczestników głosowania. Jedynie SdRP (spadkobierczyni starej partii komunistycznej) zaznaczyła swoją obecność w południowej części Warszawy: na Mokotowie oraz w rejonach Gocław-Lotnisko i Muranów Zachodni. Rozkład głosów oddanych na KPN nie wykazywał istotnych prawidłowości przestrzennych i wynikał prawdopodobnie ze zdolności propagandowych lokalnych działaczy tego ugrupowania. SD zaznaczyło się na mapie wyborczej dzięki soюзom z PSL i PAX (na Ochocie i Pradze Północ).

Zarysowane w czasie tych wyborów zróżnicowania przestrzenne preferencji politycznych, skala poparcia głównych ugrupowań i skala partycypacji, stały się pierwszymi wskaźnikami opisującymi przestrzeń polityczną miasta (Węclawowicz 1991, 1993, 1994, 1995a).

## 3. WYBORY PARLAMENTARNE 1991

Wybory parlamentarne 27 października 1991 r. po raz pierwszy zmusiły elektorat do prawdziwych wyborów programowych. Specyfiką tych wyborów i sytuacji politycznej był fakt, że partie polityczne nie potrafiły jeszcze konkretnie wyrazić interesów grupowych. Wszystkie ugrupowania polityczne odwoływały się do narodu jako całości. W rezultacie poszczególne ugrupowania były mało przejrzyste politycznie, ale w sumie wybory pokazały prawdziwą strukturę preferencji społeczno-gospodarczych elektoratu oraz stopień popularności reprezentantów elit politycznych. Wybory te pozwoliły również wyborcy polskiemu po raz pierwszy zobaczyć związek między zachowaniem wyborczym a tworzeniem programu gospodarczego i działaniem rządu (Grabowska 1992).

Podstawowym rezultatem politycznym wyborów parlamentarnych 1991 w skali kraju było zanegowanie tempa i kosztów przechodzenia do gospodarki rynkowej, a częściowo również kierunku przemian. Zmęczenie społeczeństwa pogarszającą się sytuacją gospodarczą, kosztami reform oraz konsolidacja ugrupowań przeciwnych transformacji lub tracących na tych transformacjach, doprowadziły do dalszej erozji ugrupowań solidarnościowych, które identyfikowały się z przemianami.

Wybory parlamentarne 1991 wyzwołyły proces konsolidacji sił antyreformatorskich w oparciu o interesy grupowe wywodzące się ze starego systemu gospodarki centralnie sterowanej. Wyrażany jest również pogląd, że gdyby układ sił politycznych dokładnie odzwierciedlał układ realnych interesów grupowych to prawdopodobnie nastąpiłoby całkowite zablokowanie dalszych reform (Grabowska 1992).

W sumie „wygrała” nieznacznie Unia Demokratyczna (UD; tab. 1). W skali regionalnej ugrupowanie to uzyskało największe poparcie w zachodniej części kraju i w wielkich miastach. Postkomunistyczny Sojusz Lewicy Demokratycznej (SLD) uplasował się na drugim miejscu (tab. 1). Ugrupowanie to odniosło zwycięstwo w 10 okręgach wyborczych położonych w północnej i zachodniej Polsce, w woj. białostockim oraz w Sosnowcu i Łodzi. Trzecie miejsce zajęła Wyborcza Akcja Katolicka (WAK), która zwyciężyła jednak tylko w trzech obwodach, ale największe poparcie uzyskała generalnie we wschodniej części kraju. PSL wygrało w centralnych częściach Polski oraz w woj. krośnieńskim. Porozumienie Obywatelskie Centrum (POC) największe poparcie uzyskało na obszarze Polski południowo-wschodniej, ale wygrało tylko w województwie warszawskim (poza Warszawą) i w województwie nowosądeckim.

Tabela 1. Wyniki wyborów parlamentarnych 1991 w Polsce i w Warszawie

Partie i ugrupowania polityczne	Polska	Warszawa
	%	
Unia Demokratyczna	12,31	18,88
Sojusz Lewicy Demokratycznej	11,98	13,30
Polskie Stronnictwo Ludowe Sojusz Programowy	8,73	1,68
Konfederacja Polski Niepodległej	7,50	4,35
Porozumienie Obywatelskie Centrum	8,71	14,29
Kongres Liberalno-Demokratyczny	7,48	16,57
Ruch Ludowy „Porozumienie Ludowe”	5,46	0,61
NSZZ „Solidarność”	5,05	1,45
Solidarność Pracy	2,05	4,89
<b>Frekwencja</b>	<b>43,20</b>	<b>54,68</b>

### 3.1. Zróżnicowanie przestrzenne wyborów parlamentarnych 1991 w Warszawie

Wyniki wyborów w Warszawie dosyć znacznie odbiegają od wyników w skali całego kraju. Przede wszystkim frekwencja wyborcza była znacznie wyższa – 54,68% w porównaniu z 43,20% w skali kraju. W Warszawie zdecydowanie wygrała Unia Demokratyczna, a następnie Kongres Liberalno-Demokratyczny. Trzecie miejsce zajęło Porozumienie Obywatelskie Centrum, a dopiero czwarte Sojusz Lewicy Demokratycznej (tab. 1).

W wyborach parlamentarnych 27 października 1991 r. w Warszawie ugrupowania wywodzące się z Solidarności odniosły wyraźniejsze zwycięstwo niż w skali kraju (tab. 1). Zdecydowanie wygrała Unia Demokratyczna uzyskując 18,88% głosów, uzyskując największe poparcie na obszarach charakteryzujących się wyższym statusem społecznym i koncentracją ludności wykształconej. Obraz poparcia dla Unii Demokratycznej pokrywał się w dużym stopniu z obrazem największej frekwencji wyborczej w czasie wyborów samorządowych 1990 r.

Drugą pozycję zajął Kongres Liberalno-Demokratyczny, który zwyciężył w kilku obwodach położonych bardziej na peryferiach miasta i charakteryzujących się większym udziałem indywidualnych prywatnych domów. Stosunkowo dużym poparciem ugrupowanie to cieszyło się również w niektórych obwodach centralnej części Warszawy i w osiedlach mieszkaniowych z lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych. Porozumienie Obywatelskie Centrum, trzecie z kolei ugrupowanie wywodzące się z Solidarności, zwyciężyło w kilku obwodach położonych na Pradze – na obszarach, które posiadają charakter wyraźnie robotniczy oraz stosunkowo duże poparcie uzyskało również w starszych osiedlach robotniczych Woli. Postkomunistyczny Sojusz Lewicy Demokratycznej wygrał w 6 obwodach tworzących zwarty kompleks przestrzenny na południe od Śródmieścia oraz w dwóch obwodach na wschodnim i na zachodnim krańcu miasta, zdominowanych przez osadnictwo wojskowe. Rozmieszczenie przestrzenne największego poparcia Sojuszu Lewicy Demokratycznej pokrywa się w dużym stopniu z poparciem SdRP w czasie wyborów samorządowych 1990 r. Największe poparcie Sojusz Lewicy Demokratycznej uzyskał w sumie na obszarach, w których prowadzono najbardziej selektywną politykę mieszkaniową (przydzielania mieszkań uprzywilejowanym kategoriom społecznym) w całym minionym czterdziestolecu.

### 3.1.1. Współwystępowanie przestrzenne opcji politycznych – analiza korelacji

Analiza korelacji pomiędzy poszczególnymi partiami i ugrupowaniami politycznymi pozwala na stwierdzenie znaczącego współwystępowania przestrzennego poszczególnych typów zachowań wyborczych. Zakłada się, że wielkość współczynnika korelacji mierzy stopień współwystępowania przestrzennego, lub inaczej związku przestrzennego pomiędzy poszczególnymi ugrupowaniami.

Z analizy macierzy korelacji dla wyborów 1991 r. (tab. 2) wynika, że Unia Demokratyczna posiada dosyć unikalny rozkład przestrzenny, niepodobny do rozkładu przestrzennego pozostałych ugrupowań. Wysokie, ujemne wartości współczynników korelacji pomiędzy Unią Demokratyczną z jednej, a pozostałymi ugrupowaniami politycznymi z drugiej strony, wskazują na istotne oddzielenie przestrzenne zamieszkiwania osób, które głosowały na Unię Demokratyczną od osób, które głosowały zwłaszcza na Konfederację Polski Niepodległej, Polską Partię Przyjaciół Piwa, Polskie Stronnictwo Ludowe Sojusz Programowy, Wyborczą Akcję Katolicką itd. Podobnie współczynniki korelacji dla Kongresu Liberalno-Demokratycznego wskazują na znacząco odmienne rozmieszczenie stronników tego ugrupowania w stosunku do rozmieszczenia stronników Sojuszu Lewicy Demokratycznej, natomiast pozostałe wartości współczynników wskazują na znaczne rozmycie przestrzenne poparcia dla KLD.

W przypadku Porozumienia Obywatelskiego Centrum struktura przestrzenna poparcia wykazuje skrajnie małe podobieństwo do struktury przestrzennej poparcia dla Sojuszu Lewicy Demokratycznej ( $-0,53178$ ) oraz RDS ( $-0,43134$ ). Stosunkowo mała zbieżność struktur przestrzennych poparcia dla Porozumienia Obywatelskiego Centrum występuje w stosunku do Wyborczej Akcji Katolickiej. W przypadku Sojuszu Lewicy Demokratycznej największa rozbieżność struktur przestrzennych poparcia występowała z Porozumieniem Obywatelskim Centrum, Kongresem Liberalno-Demokratycznym, Wyborczą Akcją Katolicką i Konfederacją Polski Niepodległej, natomiast najbardziej podobny rozkład przestrzenny jak SLD posiadał Ruch Demokratyczno-Społeczny (RDS).

Wyborcza Akcja Katolicka posiadała specyficzny rozkład przestrzenny, który jest niezgodny zwłaszcza z rozkładem przestrzennym poparcia dla SLD, RDS i UD, i tylko w przypadku POC występuje nieznaczące podobieństwo. Rozkład przestrzenny poparcia dla Konfederacji Polski Niepodległej podobny jest najbardziej do rozkładu przestrzennego poparcia dla Polskiej Partii Przyjaciół Piwa, Solidarności, natomiast jest zdecydowanie odmienny niż w przypadku Unii Demokratycznej. Specyfiką rozmieszczenia poparcia dla PPPP jest podobieństwo do rozmieszczenia poparcia dla NSZZ Policjantów, Ruchu Demokratyczno-Społecznego i Konfederacji Polski Niepodległej.



Tabela 2. Macierz korelacji. Wybory 1991 – ugrupowania polityczne

Partie	54 UD	32 KLD	12 POC	60 SLD	17 WAK	3 SP	41 KPN	63 PPPP	42 UPR	39 RDS	2 PSL-SP	30 Solidarn.	23 SN	16 Polic.
54 UD	1													
32 KLD	0,19612	1												
12 POC	<b>-0,34953</b>	-0,08101	1											
60 SLD	0,16972	<b>-0,49397</b>	<b>-0,53178</b>	1										
17 WAK	<b>-0,38915</b>	-0,11175	0,24917	<b>-0,44989</b>	1									
3 SP	0,05575	0,08458	-0,15815	-0,08848	-0,23272	1								
41 KPN	<b>-0,56633</b>	0,25776	0,08404	<b>-0,41300</b>	0,08371	0,26024	1							
63 PPPP	<b>-0,47959</b>	-0,19975	-0,20746	0,11678	-0,10256	0,28162	<b>0,51703</b>	1						
42 UPR	0,18761	0,14288	<b>-0,33012</b>	0,05385	-0,19562	0,20542	0,04231	0,19980	1					
39 RDS	0,17031	-0,16040	<b>-0,43134</b>	<b>0,47695</b>	<b>-0,44925</b>	0,19682	-0,02736	<b>0,30188</b>	0,18311	1				
2 PSL-SP	<b>-0,43023</b>	-0,04412	0,19547	-0,22141	0,16667	<b>-0,30495</b>	0,09550	-0,00255	-0,14456	-0,25487	1			
30 Solidarn.	<b>-0,30300</b>	0,13574	0,03580	-0,27895	0,06544	0,13864	<b>0,49887</b>	0,21592	-0,08409	-0,02035	0,03885	1		
23 SN	0,03684	0,07955	-0,14346	0,08223	-0,11250	0,20441	0,04981	-0,01983	0,03879	0,19107	-0,19110	0,10800	1	
16 Polic.	<b>-0,36786</b>	-0,26804	-0,18727	0,28903	-0,09327	-0,02249	0,23965	<b>0,40015</b>	-0,03428	0,29200	0,14428	0,14361	-0,00224	1

### 3.1.2. Współwystępowanie przestrzenne opcji politycznych – analiza składowych głównych

Analiza wyników wyborów z 1991 r. przeprowadzona została dla macierzy informacji składającej się z 14 najsilniejszych partii i 245 jednostek przestrzennych. Wydzielono cztery składowe główne wyjaśniające w sumie 63% zmienności całkowitej (tab. 3). Poszczególne składowe główne bardzo trudno nazwać, bowiem objaśniane są przez ugrupowania polityczne o bardzo sprzecznym charakterze (tab. 4).

Składowa pierwsza wyjaśnia 22,1% zmienności, na co składa się z jednej strony wysoki ujemny ładunek poparcia dla Unii Demokratycznej, dosyć niski ujemny ładunek poparcia dla Sojuszu Lewicy Demokratycznej oraz z drugiej strony, przez wysokie dodatnie ładunki czynnikowe poparcia dla Konfederacji Polski Niepodległej, Polskiej Partii Przyjaciół Piwa, NSZZ „Solidarność”, NSZZ Policjantów.

Składowa druga wyjaśnia 18,8 % zmienności objaśniana jest wysokimi ujemnymi ładunkami poparcia dla Porozumienia Obywatelskiego Centrum, Wyborczej Akcji Katolickiej oraz dodatnimi ładunkami poparcia dla Unii Polityki Realnej, Ruchu Demokratyczno-Społecznego, Sojuszu Lewicy Demokratycznej i Unii Demokratycznej.

Trzecia składowa główna wyjaśnia 14,3% zmienności i ma bardziej wyraźny charakter, gdyż objaśniana jest przez wysokie zgodnie ujemne ładunki poparcia dla Sojuszu Lewicy Demokratycznej i NSZZ Policjantów oraz wysoki dodatni ładunek Kongresu Liberalno-Demokratycznego i Unii Polityki Realnej. Taki układ ładunków czynnikowych wskazuje, że jest to wymiar dzielący elektorat wzdłuż linii „lewica-liberalizm”. Czwarty wymiar wyjaśniający już tylko 7,9% zmienności wydaje się pokazywać zróżnicowanie miejskość-wiejskość.

Tabela 3. Składowe główne – wybory 1991

Składowe główne	Wartość własna	Zmienność wyjaśniona w %	Skumulowana zmienność wyjaśniona w %
S-1(91)	3,08998	22,1	22,1
S-2(91)	2,62853	18,8	40,8
S-3(91)	1,99590	14,3	55,1
S-4(91)	1,10784	7,9	63,0

Tabela 4. Struktura składowych głównych – Wybory 1991. Ugrupowania polityczne

Partie i ugrupowania polityczne	S-1(91)	S-2(91)	S-3(91)	S-4(91)
Konfederacja Polski Niepodległej	<b>0,86235</b>	-0,02877	0,27477	<b>0,45960</b>
Unia Demokratyczna	<b>-0,74459</b>	<b>0,40345</b>	0,21936	0,26614
Polska Partia Przyjaciół Piwa	<b>0,74145</b>	<b>0,34571</b>	-0,24775	-0,05112
NSZZ „Solidarność”	<b>0,59938</b>	-0,17517	0,16371	0,26740
Porozumienie Obywatelskie Centrum	0,03914	<b>-0,73285</b>	0,15570	-0,11445
Unia Polityki Realnej	0,05992	<b>0,69930</b>	<b>0,30182</b>	-0,14609
Wyborcza Akcja Katolicka	0,11157	<b>-0,60362</b>	0,10646	-0,25940
Ruch Demokratyczno-Społeczny	0,09083	<b>0,57716</b>	<b>-0,41812</b>	<b>0,32481</b>
Kongres Liberalno-Demokratyczny	0,02875	0,14838	<b>0,80301</b>	0,07732
Sojusz Lewicy Demokratycznej	-0,26658	<b>0,45693</b>	<b>-0,75470</b>	0,09807
NSZZ Policjantów	<b>0,48873</b>	0,16968	<b>-0,56001</b>	-0,13052
Stronnictwo Narodowe	0,06339	-0,04256	-0,05933	<b>0,72546</b>
Polskie Stronnictwo Ludowe Sojusz Programowy	0,20969	-0,26486	-0,04021	<b>-0,63266</b>
Solidarność Pracy	<b>0,31036</b>	<b>0,30171</b>	0,21436	<b>0,51817</b>

S-1(91) – opcje ugrupowań solidarnościowych

S-2(91) – podział na linii „lewica-prawica”

S-3(91) – ugrupowania chłopskie

S-4(91) – podział na linii „liberalizm-katolicyzm”

### 3.2. Struktura społeczno-przestrzenna miasta a zachowania wyborcze

Pomiar współwystępowania przestrzennego zachowań wyborczych i struktur społeczno-przestrzennych pomierzono współczynnikami korelacji (tab. 5). Do analiz wykorzystano 47 zmiennych dotyczących Narodowego Spisu Powszechnego 1988 zagregowane do jednolitego podziału przestrzennego, w którym dysponowano danymi dotyczącymi zachowań wyborczych 1991. Zakładano, że struktura zróżnicowań społeczno-przestrzennych Warszawy opisana przez wyniki NSP 1988 nie uległa tak radykalnej zmianie w okresie 1988-91, aby wykluczała możliwość analizy korelacji przestrzennych.

Grupą cech najczęściej i najsilniej skorelowanych z większością opcji politycznych są dane dotyczące poziomu wykształcenia ludności. Najwyższe wartości współczynników korelacji (zarówno dodatnie jak i ujemne) występują w przypadku ludności z wykształceniem wyższym. Na skrajnych pozycjach znalazły się tu Unia

Demokratyczna (najwyższa dodatnia korelacja) i Konfederacja Polski Niepodległej (najwyższa ujemna korelacja). Podobnie skrajne wartości wystąpiły w przypadku ludności z wykształceniem podstawowym (tab. 5). Taka struktura korelacji dowodzi, że na tych obszarach, gdzie udział ludności z wykształceniem wyższym jest większy, również większe poparcie uzyskała tam Unia Demokratyczna. Natomiast na obszarach, gdzie udział ludności z wykształceniem podstawowym jest większy, tam poparcie dla Unii Demokratycznej było mniejsze. Analogicznie Konfederacja Polski Niepodległej uzyskała największe poparcie na obszarach, które charakteryzują się większym udziałem ludności z wykształceniem podstawowym, natomiast uzyskała mniejsze poparcie na obszarach charakteryzujących się większym udziałem ludności z wykształceniem wyższym.

W roku 1991 rozkład przestrzenny poparcia dla Unii Demokratycznej najsilniej dodatnio był skorelowany z ludnością posiadającą wykształcenie wyższe (+0,62859), ludnością zatrudnioną w dziale gospodarki narodowej nauka (+0,50565) oraz z cechami opisującymi ludność zamieszkującą obszary o dosyć dobrych warunkach mieszkaniowych (tab. 5). Mniejsze wartości dodatnich związków korelacyjnych wystąpiły z cechą opisującą udział procentowy dwuosobowych gospodarstw domowych oraz z pozostałymi cechami opisującymi warunki mieszkaniowe ludności. Największe ujemne korelacje wykazuje rozkład przestrzenny poparcia dla Unii Demokratycznej w stosunku do takich cech jak ludność posiadająca tylko wykształcenie podstawowe (-0,61856), ludność z wykształceniem zasadniczym zawodowym (-0,58532), ludnością zatrudnioną w dziale przemysł (-0,53601) oraz ludnością zatrudnioną na stanowiskach robotniczych (-0,52940).

Sojusz Lewicy Demokratycznej uzyskał bardzo podobną strukturę współzależności korelacyjnych cech społeczno-przestrzennych Warszawy z opisanymi powyżej współzależnościami odnoszącymi się do Unii Demokratycznej (tab. 5). Poparcie dla Sojuszu Lewicy Demokratycznej najsilniej skorelowane jest z tymi samymi cechami co poparcie dla Unii Demokratycznej, ale w przypadku Sojuszu Lewicy Demokratycznej siła związków korelacyjnych była znacznie niższa. Pewnym zaskoczeniem jest nieistotna korelacja struktury poparcia dla Sojuszu Lewicy Demokratycznej ze strukturą przestrzenną rozmieszczenia robotników oraz ludności zatrudnionej w dziale nauka (tab. 5).

Podobna struktura związków korelacyjnych dowodzi, że oba ugrupowania polityczne: Unia Demokratyczna i Sojusz Lewicy Demokratycznej zdobyły największe poparcie na obszarach zdominowanych przez ludność charakteryzującą się wyższym statusem społecznym oraz zamieszkałą w zdecydowanie lepszych warunkach mieszkaniowych.

Tabela 5. Macierz korelacji pomiędzy ugrupowaniami politycznymi biorącymi udział w wyborach parlamentarnych 1991 r. a zmiennymi z NSP 1988 r.

Cechy	Partie													
	UD	KLD	POC	SLD	WAK	SP	KPN	PPPP	UPR	RDS	PSL SP	NSZZ „Solidarność”	NSZZ Policjantów	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Gęstość zaludnienia	0,20694			0,23994							-0,24101			
Kobiety w % ludności ogółem							-0,23081	-0,30008						
Ludność w wieku 0-14 lat w % ludności ogółem	-0,33870						0,28963	0,46754						
Ludność w wieku 25-39 lat w % ludności ogółem	-0,30929						0,30678	0,40718					0,26984	
Ludność w wieku 40-59 lat w % ludności ogółem											-0,22743			
Ludność w wieku 60 lat i więcej w % ludności ogółem	0,25766					-0,27629	-0,31832	-0,54315	-0,24682					
Robotnicy zatrudnieni w gospodarce społecznej w % zatrudnionych ogółem	-0,52940						0,39998	0,42523				0,36746	0,38181	
Zatrudnieni w przemyśle w % zatrudnionych ogółem	-0,53601		0,21033	-0,37660	0,21763		0,52297	0,34734		-0,23376		0,46069		
Zatrudnieni w transporcie w % zatrudnionych ogółem	-0,22182											0,20185		
Zatrudnieni w gospodarce komunalnej w % zatrudnionych ogółem	-0,26559			-0,21023			0,21608				0,28785			
Zatrudnieni w nauce i oświacie w % zatrudnionych ogółem	0,50565						-0,38243	-0,31000				-0,31801	-0,27783	
Zatrudnieni w służbie zdrowia w % zatrudnionych ogółem	0,21391							-0,25369				-0,22825		

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Ludność posiadająca wykształcenie wyższe w % ludności w wieku 15 lat i więcej	0,62859			0,33540	-0,23760		-0,60339	-0,39378			-0,30791	-0,43000	-0,25218
Ludność posiadająca wykształcenie średnie w % ludności w wieku 15 lat i więcej	0,45377			0,28446			-0,34856	-0,22101			-0,30959	-0,23060	
Ludność posiadająca wykształcenie zasadnicze zawodowe w % ludności w wieku 15 lat i więcej	<b>-0,58532</b>			-0,31790			0,58516	0,42788			0,22717	0,45969	0,27196
Ludność posiadająca wykształcenie podstawowe w % ludności w wieku 15 lat i więcej	<b>-0,61856</b>		0,20486	-0,35902	0,25815		0,51072	0,29725			0,41073	0,32139	0,22323
Gospodarstwa domowe wieloosobowe w % gospodarstw domowych ogółem	-0,32451				0,20218		0,23111			-0,22308	0,30822		
Gospodarstwa domowe jednoosobowe w % gospodarstw domowych ogółem	0,28341							<b>-0,51730</b>	-0,20919	-0,23342			
Gospodarstwa domowe dwuosobowe w % gospodarstw domowych ogółem	0,30442						-0,28490	<b>-0,50187</b>					
Gospodarstwa domowe trzy- i czteroosobowe w % gospodarstw domowych ogółem	-0,23139					0,21940	0,20344	<b>0,53189</b>	0,23193	0,21259			
Gospodarstwa domowe pięcio- i więcej osobowe w % gospodarstw domowych ogółem	-0,40886			-0,22719			0,25412	0,39922			0,39612		
Gospodarstwa domowe pracownicze w % gospodarstw domowych ogółem				0,20996				0,30721		0,25561	-0,20483		-0,31509

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Gospodarstwa domowe emerytów i rencistów w % gospodarstw domowych ogółem	0,28049						-0,29093	-0,50062	-0,26718				
Przeciętna powierzchnia mieszkań											0,23074	-0,25836	
Powierzchnia mieszkań przypadająca na 1 osobę	0,34735					-0,26792	-0,38250	-0,35078				-0,40722	
Mieszkania w budynkach stanowiących własność terenowych organów administracji państwowej w % mieszkań ogółem				0,20284				-0,20701	-0,26617				
Mieszkania w budynkach stanowiących własność spółdzielczą w % mieszkań ogółem	0,24923					0,21552			0,26733		-0,26369		
Mieszkania w budynkach stanowiących własność prywatną w % mieszkań ogółem	-0,39650	0,25399		-0,35011	-0,35011		0,29899			-0,28248	0,38175		
Ludność w mieszk. wybudowanych w okresie 1919-44 w % ludności w mieszkaniach ogółem										-0,25347			
Ludność w mieszk. wybudowanych w okresie 1945-70 w % ludności w mieszkaniach ogółem								-0,39012					
Ludność w mieszk. wybudowanych w okresie 1971-78 w % ludności w mieszkaniach ogółem								0,21965					
Ludność w mieszk. wybudowanych w okresie 1979-88 w % ludności w mieszkaniach ogółem						0,20107		0,33121	0,21267				

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Ludność w mieszkaniach wyposażonych w wodociąg w % ludności w mieszkaniach ogółem	0,35605			0,29307	0,29307		-0,34955	-0,23604			-0,33380		
Ludność w mieszkaniach wyposażonych w ustęp w % ludności w mieszkaniach ogółem	0,40941			0,33247	0,33247		-0,40876	-0,25403			-0,43212		
Ludność w mieszkaniach wyposażonych w gaz z sieci w % ludności w mieszkaniach ogółem	0,41152			0,37933	0,37933		-0,38417	-0,24202			-0,29894		
Ludność w mieszkaniach wyposażonych w łazienkę w % ludności w mieszkaniach ogółem	0,40266			0,34983	0,34340		-0,41564	-0,23911			-0,28054	-0,22490	
Ludność w mieszk. wyposażonych w centralne ogrzewanie w % ludności w mieszk. ogółem	0,42408			0,33211	0,34983		-0,42722	-0,22553			-0,30681		
Ludność w mieszk. wyposażonych w ciepłą wodę bieżącą w % ludności w mieszk. ogółem	0,39879				0,33211		-0,40540	-0,23936				-0,21337	
Ludność w mieszkaniach jednoizbowych w % ludności w mieszkaniach ogółem									-0,22219				
Ludność w mieszkaniach dwuizbowych w % ludności w mieszkaniach ogółem									-0,22137				
Ludność w mieszkaniach czteroizbowych w % ludności w mieszkaniach ogółem					-0,21948	0,23462		0,26169	0,31196				



Wiele ugrupowań politycznych nie wykazało istotnych współwystępowania stopnia poparcia w wyborach ze specyficznymi cechami zróżnicowań społeczno-przestrzennych. Wymienić tu należy Kongres Liberalno-Demokratyczny, Porozumienie Obywatelskie Centrum, Solidarność Pracy, Ruch Demokratyczno-Społeczny, Stronnictwo Narodowe.

Pozostałe analizowane ugrupowania polityczne wykazały współwystępowanie lub wykluczały współwystępowanie z pojedynczymi cechami społeczno-przestrzennymi. Wyborcza Akcja Katolicka uzyskała stosunkowo większe poparcie na terenach zamieszkałych przez zatrudnionych w przemyśle i zamieszkujących w budynkach wzniesionych przed 1944 r., o czym świadczą istotne dodatnie korelacje (tab. 5) oraz stosunkowo mniejsze poparcie na terenach zamieszkałych w większych proporcjach przez ludność z wykształceniem wyższym i na obszarach charakteryzujących się dobrymi warunkami mieszkaniowymi (o czym świadczą istotne ujemne korelacje). Charakterystyczny układ współczynników korelacji z poparciem dla Konfederacji Polski Niepodległej wskazuje na współwystępowanie wyższego poparcia tej opcji politycznej z niższym wykształceniem, gorszymi warunkami mieszkaniowymi ludności oraz większym udziałem robotników i osób pracujących w przemyśle. Struktura przestrzenna poparcia dla NSZZ „Solidarność” wykazuje istotne dodatnie korelacje z większym udziałem ludności zatrudnionej w przemyśle i ludności zatrudnionej na stanowiskach robotniczych, ludności posiadającej wykształcenie zasadnicze zawodowe i podstawowe, natomiast ma ujemną korelację z udziałem ludności z wykształceniem wyższym. Poparcie przestrzenne dla Polskiego Stronnictwa Ludowego – Sojuszu Programowego współwystępuje z gorszymi warunkami mieszkaniowymi, prywatną własnością mieszkań oraz z dużymi gospodarstwami domowymi, a więc odzwierciedla peryferyjne rozmieszczenie ludności wiejskiej.

#### **4. WYBORY PARLAMENTARNE 1993**

Wyniki wyborów parlamentarnych 1993 pokazały zmiany struktury preferencji politycznych wyborców warszawskich, jakie zaszły od 1991 r. Podobnie jak podczas wyborów 1991 r., również w 1993 r. mieszkańcy Warszawy w znacznym stopniu reprezentowali odmienną strukturę preferencji wyborczych w porównaniu do mieszkańców całej Polski.

Skala zwycięstwa Sojuszu Lewicy Demokratycznej w Warszawie była większa o 2% niż w całej Polsce, ale druga partia polityczna – Unia Demokratyczna uzyskała o ponad 5% większe poparcie w Warszawie niż w skali całego kraju (tab. 6).

Największym przegranym w Warszawie był Kongres Liberalno-Demokratyczny, który z drugiej pozycji w 1991 r. z 16,6% poparcia, spadł w 1993 r. aż na czwartą pozycję i uzyskał tylko 8% poparcia. Podobną klęskę poniosło Porozumienie Centrum, które uzyskało w Warszawie jedynie 7,8% głosów w porównaniu z 14,3% w roku 1991.

Tabela 6. Wyniki wyborów parlamentarnych 1993

Partie i ugrupowania polityczne	Polska	Warszawa
	%	
Sojusz Lewicy Demokratycznej	20,4	22,4
Polskie Stronnictwo Ludowe	15,4	2,8
Unia Demokratyczna	10,6	16,8
Unia Pracy	7,3	11,9
Konfederacja Polski Niepodległej	5,8	3,5
Bezpartyjny Blok Wspierania Reform	5,4	6,4
KKW „Ojczyzna”	6,4	4,7
NSZZ „Solidarność”	4,9	3,4
Porozumienie Centrum	4,4	7,8
Kongres Liberalno-Demokratyczny	4,0	8,0
<b>Frekwencja</b>	<b>52,1</b>	<b>61,1</b>

#### 4.1. Zróżnicowanie przestrzenne wyborów parlamentarnych 1993 w Warszawie

Szczegółowy obraz (w podziale na 680 jednostek przestrzennych) zróżnicowań przestrzennych poparcia dla poszczególnych partii i ugrupowań politycznych pokazuje szczególnie silne zróżnicowania.

W 174 jednostkach analitycznych ponad 1/4 wyborców udzieliła poparcia Sojuszowi Lewicy Demokratycznej. Obszary te w większości pokrywają się z obszarami, na których podczas wyborów 1991 Sojusz Lewicy Demokratycznej uzyskał poparcie w przedziale 10-20% i ponad 20%. W dzielnicy Praga Południe dotyczy to zwłaszcza części Rembertowa, osiedla Ostrobramska i części Gocławia. Wyspą wysokiego poparcia dla Sojuszu Lewicy Demokratycznej okazał się Wawer oraz kilka enklaw Grochowa. Na obszarze Pragi Północ poza wyspą,

najwyższym poparciem na terenie Targówka Mieszkalnego i Starej Pragi, nowymi obszarami wysokiego poparcia dla Sojuszu Lewicy Demokratycznej są robotnicze, w swoim charakterze społecznym, tereny Bródna i Tarchomina. Na Żoliborzu pojawiła się większa „wyspa” na Bielanych. Na terenie Woli powiększył się znacznie obszar najwyższego poparcia dla Sojuszu Lewicy Demokratycznej na całe Bemowo, część Koła i rejon urbanistyczny Czyste. Na obszarze Mokotowa, podobnie jak w wyborach 1991 r., również w wyborach 1993 r. można zauważyć bardzo mozaikową strukturę, ale nastąpiło tutaj znaczne ujednoczenie i radykalne zwiększenie poparcia dla Sojuszu Lewicy Demokratycznej. Większość obszarów centralnych oraz gęsto zaludnione osiedla mieszkaniowe charakteryzuje się generalnie ponad dwudziestoprocentowym poparciem dla Sojuszu Lewicy Demokratycznej.

Struktura przestrzenna poparcia dla Unii Demokratycznej w wyborach 1993 jest powtórzeniem struktury przestrzennej wyborów 1991. W kategoriach przestrzennych Unia Demokratyczna zasadniczo utrzymała swoje obszary najwyższego poparcia. Nastąpiło nawet zwiększenie siły poparcia zwłaszcza na obszarach centralnych wzdłuż skarpy Wisły. Nowym obszarem wysokiego poparcia jest Wawer, gdzie nastąpiła silna dychotomiczna polaryzacja opcji politycznych pomiędzy Sojuszem Lewicy Demokratycznej i Unią Demokratyczną.

Struktura przestrzenna poparcia Unii Pracy jest najmniej zróżnicowana przestrzennie z partii, które zdobyły ponad 10% poparcia. W 435 jednostkach poparcie dla Unii Pracy wynosiło od 10% do 15%, a tylko w 23 przekroczyło 20%. Obraz ten jest praktycznie nieporównywalny ze zróżnicowaniem przestrzennym dla Solidarności Pracy w wyborach 1991 r. Najwyższe poparcie Unia Pracy uzyskała w wyspach rozmieszczonych obszarach osiedli zarówno o charakterze robotniczym jak i inteligentnym. Na tej podstawie można zatem domniemywać, że Unia Pracy nie posiada jeszcze jasno określonego profilu społecznego swoich wyborców.

W strukturze przestrzennej poparcia dla Kongresu Liberalno-Demokratycznego nastąpiły znaczne zmiany w porównaniu do wyborów 1991r. Obszary najwyższego poparcia dla KLD w 1991 r. umieszczone były na peryferiach Warszawy, natomiast w 1993 r. nastąpiło przesunięcie na obszary centralne rozmieszczone wzdłuż osi Bielany-Natolin. W roku 1993 nastąpił jednak radykalny spadek siły poparcia dla KLD, który największe straty poniósł na obszarach peryferyjnych o zabudowie jednorodzinnej. Utrzymany został stopień poparcia na identycznych obszarach jak w 1991 r. w centralnej części Warszawy, które dlatego też na mapie ujawniły się w 1993 r. jako obszary o największym poparciem dla tej partii.

Klęska wyborcza Porozumienia Centrum przyniosła generalnie skurczenie się stopnia poparcia w układzie przestrzennym. Największy spadek poparcia nastąpił

w peryferyjnych częściach Mokotowa. W sumie, tylko w 105 jednostkach przestrzennych, zazwyczaj izolowanych przestrzennie, Porozumienie Centrum uzyskało ponad 10% poparcia. Jedyne większe zwarte obszary wyższego poparcia dla Porozumienia Centrum wystąpił w Falenicy i Miedzeszynie i rejonie Okęcia-Opacz. Bezpartyjny Blok Wspierania Reform jako nowe ugrupowanie na scenie politycznej Warszawy w układzie przestrzennym zaznaczyło się wyraźniej na peryferiach miasta. W centrum, rozproszone i pojedyncze obszary o wyższych wartościach poparcia nie wykazują prawidłowości przestrzennych. Na Pradze Południe zwraca uwagę zwarte przestrzennie pas nadwiślański oraz tereny budownictwa jednorodzinne. Katolicki Komitet Wyborczy „Ojczyzna” na obszarze całej Warszawy uzyskał bardzo niskie poparcie. W 435 jednostkach przestrzennych poparcie wynosiło poniżej 5%. Wyjątkami są wyspowo rozmieszczone obszary, charakteryzujące się ponad 10% poparcia, związane głównie z lokalizacji klasztorów, szpitali i koncentracji ludności starej w Śródmieściu.

Unia Polityki Realnej również znalazła się na marginesie poparcia społecznego mieszkańców Warszawy. W układzie przestrzennym obszarami wyższego (powyżej 6%) poparcia są najnowsze osiedla mieszkaniowe, np. Natolin, Marymont oraz jednostki położone w pasie otwockim. Pewnym zaskoczeniem jest obszar podwyższonego poparcia w kilku jednostkach Bródna, jednostka na północ od ul. Stawki i sektor większego poparcia na terenie Ochoty.

Rozkład przestrzenny poparcia dla Konfederacji Polski Niepodległej ma najbardziej spolaryzowany układ. Poparcie powyżej 7,5% występuje tylko w 30 jednostkach przestrzennych, a powyżej 10% tylko w 10 jednostkach. Podobnie niskie poparcie uzyskał NSZZ „Solidarność”. W układzie przestrzennym zaznaczyło się jedynie wyższe poparcie w kilku osiedlach robotniczych np. Brzeziny i Bródno; a na Woli: Koło, Czyste i Jelonki.

Rozkład przestrzenny poparcia Koalicji dla Rzeczypospolitej pokrywa się w znacznym stopniu z rozkładem przestrzennym poparcia dla Porozumienia Obywatelskiego Centrum w wyborach 1991 r. Jediną większą „obszarowo” zmianą jest wyższe poparcie na obszarze Ursusa i Jelonek. Siła poparcia Koalicji dla Rzeczypospolitej jest jednak bardzo niska. Tylko w 72 jednostkach przestrzennych poparcie to wynosiło ponad 8%.

Polskie Stronnictwo Ludowe jako partia chłopska w przestrzeni Warszawy zaznaczyło się wyłącznie na peryferyjnych terenach rolniczych miasta. Izolowane i małe wysepki wyższego poparcia w centrum i w dzielnicach robotniczych związane są prawdopodobnie z wyższą koncentracją ludności pochodzenia wiejskiego w tych częściach miasta.

„Samoobrona” Leppera zaznaczyła się w przestrzeni Warszawy jedynie na terenach peryferii rolniczych oraz w osiedlach robotniczych, ale poparcie powyżej 3% wystąpiło jednak tylko w 24 jednostkach.

#### 4.1.1. Współwystępowanie przestrzenne opcji politycznych – analiza korelacji

W wyborach parlamentarnych 1993 Sojusz Lewicy Demokratycznej wykazał zdecydowanie odmienną strukturę przestrzenną poparcia w stosunku do pozostałych ugrupowań (tab. 7). Struktura przestrzenna poparcia dla Sojuszu Lewicy Demokratycznej w największym stopniu różniła się od struktury przestrzennej poparcia dla Porozumienia Centrum, Koalicji dla Rzeczypospolitej, Bezpartyjnego Bloku Wspierania Reform, a następnie Katolickiego Komitetu Wyborczego „Ojczyzna”, Kongresu Liberalno-Demokratycznego i Unii Polityki Realnej.

W strukturze przestrzennej poparcia dla Porozumienia Obywatelskiego Centrum pojawiła się silna zbieżność przestrzenna w stosunku do Bezpartyjnego Bloku Wspierania Reform i silniejsza niż w 1991 r. do NSZZ „Solidarność” i Koalicji dla Rzeczypospolitej. Struktura przestrzenna poparcia dla Katolickiego Komitetu Wyborczego „Ojczyzna” największe podobieństwo wykazała do Koalicji dla Rzeczypospolitej i Bezpartyjnego Bloku Wspierania Reform, a zdecydowany brak podobieństwa w porównaniu do Sojuszu Lewicy Demokratycznej i Unii Pracy.

Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL) i Polskie Stronnictwo Ludowe – Porozumienie Ludowe (PSL-PL) pomimo odmiennych podstaw ideowych wykazały największą w całej macierzy korelacji zgodność struktur przestrzennych. Wynika to prawdopodobnie ze struktury samej przestrzeni Warszawy, tj. w tym przypadku zamieszkiwania w większych proporcjach ludności wiejskiej na peryferiach miasta.

Najsilniejsze współwystępowanie największego poparcia występowało w przypadku Unii Demokratycznej i Kongresu Liberalno Demokratycznego, aż +0,65603 (w 1991 r. wynosiło tylko +0,19612). Poparcie dla Kongresu Liberalno-Demokratycznego wykazało również znaczącą zbieżność struktur przestrzennych z poparciem dla Unii Polityki Realnej oraz znaczną rozbieżność poparcia dla „Samoobrony” Leppera, NSZZ „Solidarność”, Konfederacji Polski Niepodległej i Sojuszu Lewicy Demokratycznej.

Tabela 7. Macierz korelacji. Wybory 1993 – partie i ugrupowania polityczne

Partie	1 PC	2 KKW „O.”	3 PSL-PL	4 KPN	5 SLD	6 PSL	7 KLD	8 Solidarn.	9 UD	10 BBWR	11 UP	12 UPR	15 KdRz	19 Samoobr.
1 PC	1													
2 KKW „O.”	0,24435	1												
3 PSL-PL	0,10873	0,09781	1											
4 KPN	0,20472	0,27543	0,15961	1										
5 SLD	<b>-0,68403</b>	<b>-0,49816</b>	-0,25689	-0,28800	1									
6 PSL	0,03772	0,13898	<b>0,70408</b>	0,22143	-0,18393	1								
7 KLD	0,10995	-0,09248	-0,17946	<b>-0,38443</b>	<b>-0,39484</b>	-0,25857	1							
8 Solidarn.	<b>0,31980</b>	0,15719	0,09059	<b>0,47646</b>	-0,21511	0,07613	<b>-0,37111</b>	1						
9 UD	0,06583	-0,07139	-0,28169	<b>-0,51462</b>	-0,25501	<b>-0,42324</b>	<b>0,65603</b>	<b>-0,47247</b>	1					
10 BBWR	<b>0,49148</b>	<b>0,33300</b>	0,14644	<b>0,37206</b>	<b>-0,55751</b>	0,24644	-0,10373	0,26751	-0,16945	1				
11 UP	-0,23251	<b>-0,41796</b>	-0,19423	-0,10996	0,29492	<b>-0,30552</b>	-0,01983	0,13089	-0,23271	<b>-0,37830</b>	1			
12 UPR	0,17924	-0,05769	0,02885	-0,08011	<b>-0,39241</b>	0,05463	<b>0,49795</b>	-0,21463	0,18981	0,07905	0,04459	1		
15 KdRz	<b>0,40130</b>	<b>0,36708</b>	<b>0,32710</b>	0,19610	<b>-0,57516</b>	<b>0,34342</b>	-0,03862	0,23173	-0,17423	<b>0,43259</b>	-0,28398	0,08969	1	
19 Samoobr.	0,22682	0,16748	<b>0,38162</b>	<b>0,47597</b>	-0,13619	<b>0,40382</b>	<b>-0,49677</b>	<b>0,42648</b>	<b>-0,65486</b>	<b>0,35683</b>	0,01124	-0,17891	<b>0,33988</b>	1

#### 4.1.2. Współwystępowanie przestrzenne opcji politycznych – analiza składowych głównych

Analiza macierzy korelacji partii i ugrupowań politycznych przeprowadzona dla 1991 i 1993 r. pozwoliła już na pewien pomiar „współzależności przestrzennych” pomiędzy poszczególnymi partiami. Pełniejszy obraz kształtującej się struktury opcji politycznych społeczeństwa Warszawy przynosi przeprowadzenie analizy składowych głównych.

Analiza dla 1993 r. pozwoliła na wydzielenie czterech składowych głównych wyjaśniających ponad 70% zmienności całkowitej (tab. 8). Składowe główne, prawdopodobnie dzięki bardziej ukształtowanym preferencjom politycznym społeczeństwa oraz dzięki pewnej radykalizacji poglądów stały się bardziej wyraźne i łatwiejsze w interpretacji oraz można je uznać za syntetyczne wymiary struktury politycznej mieszkańców.

Pierwszym wymiarem, wyjaśniającym 29,9% zmienności jest składowa główna, nazwana „Opcja Solidarności”. Z największymi ujemnymi ładunkami czynnikowymi objaśniającymi tę składową wchodzi takie ugrupowania jak Unia Demokratyczna, Kongres Liberalno-Demokratyczny i Unia Polityki Realnej. Z największymi wartościami dodatnimi wchodzi: NSZZ „Solidarność”, „Samoobrona” Leppera, Konfederacja Polski Niepodległej oraz w mniejszym stopniu Unia Pracy (tab. 9).

Druga składowa, wyjaśniająca 20,8% zmienności jest wymiarem dzielącym elektorat wzdłuż linii „prawica-lewica”. Z najwyższym ujemnym ładunkiem czynnikowym objaśnia ten wymiar Sojusz Lewicy Demokratycznej, a z wysokimi dodatnimi ładunkami czynnikowymi wszystkie partie o charakterze prawicowym (tab. 9). Trzecia składowa główna wyjaśniająca 11,2% zmienności jest wymiarem opisywanym przeważnie wysokimi ładunkami czynnikowymi przez partie „chłopskie” PSL i PSL-PL oraz częściowo przez „Samoobronę” Leppera. Czwarta składowa główna wyjaśnia tylko 9,1% zmienności i jest wymiarem różnicującym wyborców wzdłuż linii „liberalizm-katolicyzm”.

Tabela 8. Struktura czynnikowa – partie i ugrupowania polityczne 1993

Składowe główne	Wartość własna	Zmienność wyjaśniona w %	Skumulowana zmienność wyjaśniona w %
S-1(93)	4,19256	29,9	29,9
S-2(93)	2,91420	20,8	50,8
S-3(93)	1,56134	11,2	61,9
S-4(93)	1,27900	9,1	71,1

Tabela 9. Struktura składowych głównych – Wybory 1993. Partie i ugrupowania polityczne

Partie i ugrupowania polityczne	S-1(93)	S-2(93)	S-3(93)	S-4(93)
Unia Demokratyczna	<b>-0,82776</b>	0,12635	<b>-0,33635</b>	0,15546
Kongres Liberalno-Demokratyczny	<b>-0,76753</b>	<b>0,36845</b>	-0,14538	-0,22618
NSZZ „Solidarność”	<b>0,74135</b>	<b>0,32328</b>	-0,14121	-0,07554
„Samoobrona” Leppera	<b>0,72257</b>	0,18195	<b>0,36961</b>	-0,00129
Konfederacja Polski Niepodległej	<b>0,66757</b>	<b>0,30802</b>	0,06146	0,11845
Sojusz lewicy Demokratycznej	0,10709	<b>-0,93429</b>	-0,12610	-0,15694
Porozumienie Centrum	0,11823	<b>0,78338</b>	-0,06477	0,08700
Bezpartyjny Blok Wspierania Reform	0,27701	<b>0,62003</b>	0,11577	<b>0,33126</b>
Koalicja dla Rzeczypospolitej	0,16429	<b>0,57219</b>	<b>0,35711</b>	0,23322
Unia Polityki Realnej	<b>-0,43837</b>	<b>0,48797</b>	0,19807	<b>-0,46863</b>
Polskie Stronnictwo Ludowe	0,18134	0,05995	<b>0,88989</b>	0,13629
Polskie Stronnictwo Ludowe – Porozumienie Ludowe	0,12057	0,10941	<b>0,85597</b>	0,03873
Unia Pracy	0,20891	-0,20170	-0,24548	<b>-0,80705</b>
Katolicki Komitet Wyborczy „Ojczyzna”	0,14187	<b>0,38043</b>	0,01269	<b>0,64992</b>

S-1(93) – opcje ugrupowań solidarnościowych

S-2(93) – podział na linii „lewica-prawica”

S-3(93) – ugrupowania chłopskie

S-4(93) – podział na linii „liberalizm-katolicyzm”

## 4.2. Zmiany preferencji politycznych mieszkańców Warszawy w latach 1991-93

Miarą zmienności i stabilizacji struktur przestrzennych poparcia dla poszczególnych partii i ugrupowań politycznych jest macierz korelacji przedstawiająca korelacje pomiędzy rozmieszczeniem przestrzennym poparcia w wyborach 1991 i 1993 (tab. 10). W dziale „mapowym” Atlasu zmiany zachowań wyborczych przedstawione są na kartogramach.



Tabela 10. Macierz korelacji – wybory 1991 i 1993. Partie i ugrupowania polityczne

1991 1993	54 UD	32 KLD	12 POC	60 SLD	17 WAK	3 SP	41 KPN	63 PPPP	42 UPR	39 RDS	2 PSL SP	30 Solidarn.	23 SN	16 Policjan.
1 PC	-0,09495	<b>0,37370</b>	0,26943	<b>-0,57492</b>	0,25697	0,01693	<b>0,33369</b>	-0,12502	-0,16248	<b>-0,35209</b>	0,06392	0,19509	0,10891	-0,19979
2 KKW „O.”	-0,29091	0,08703	0,18895	<b>-0,32919</b>	<b>0,56961</b>	-0,17915	0,09134	-0,10840	-0,16496	<b>-0,32970</b>	0,24894	0,01610	0,03855	-0,06673
3 PSL-PL	<b>-0,34264</b>	0,00834	0,11118	-0,26224	0,06646	-0,13450	0,11495	0,05599	-0,10923	-0,22596	<b>0,65788</b>	0,06863	-0,13522	-0,00269
4 KPN	<b>-0,51699</b>	0,06057	0,11330	-0,29246	0,29089	0,01347	<b>0,53821</b>	<b>0,34381</b>	-0,06564	-0,08205	0,12574	0,23141	-0,04334	0,24277
5 SLD	-0,00087	<b>-0,49930</b>	<b>-0,33261</b>	<b>0,77798</b>	<b>-0,35467</b>	-0,00009	-0,19370	0,20347	-0,02470	<b>0,45369</b>	-0,19086	-0,03031	0,02924	<b>0,41492</b>
6 PSL	<b>-0,48292</b>	0,07880	0,10837	-0,24678	0,15824	-0,13067	0,23576	0,20124	-0,10021	-0,23173	<b>0,64011</b>	0,10600	-0,10778	0,08848
7 KLD	<b>0,55054</b>	<b>0,34127</b>	0,05627	-0,20471	-0,08590	0,01409	<b>-0,33282</b>	<b>-0,33092</b>	0,27393	-0,09132	-0,21492	<b>-0,35136</b>	-0,07221	<b>-0,49621</b>
8 Solidarn.	<b>-0,46573</b>	0,05341	0,27397	<b>-0,35575</b>	0,16444	0,05889	<b>0,48768</b>	0,27342	-0,17737	-0,13094	0,16769	<b>0,57167</b>	-0,06175	0,17106
9 UD	<b>0,83392</b>	0,24488	-0,02567	-0,03705	-0,12072	-0,12540	<b>-0,60431</b>	<b>-0,67089</b>	0,06624	-0,11963	<b>-0,31926</b>	<b>-0,38380</b>	-0,05351	<b>-0,53304</b>
10 BBWR	<b>-0,33127</b>	<b>0,33686</b>	0,16498	<b>-0,41038</b>	0,25094	-0,01006	<b>0,37017</b>	0,04563	-0,12776	<b>-0,30791</b>	0,16266	0,10552	-0,05332	-0,01433
11 UP	-0,00560	-0,22850	-0,03872	0,12722	-0,26556	<b>0,57969</b>	0,17763	<b>0,37154</b>	0,21521	<b>0,37483</b>	-0,23302	0,10800	0,09399	0,09361
12 UPR	0,12834	<b>0,31098</b>	0,00916	<b>-0,31541</b>	0,01266	0,18623	0,11096	0,12284	<b>0,51242</b>	-0,10931	-0,05955	-0,23453	-0,02584	-0,29195
15 KdRz	-0,26504	0,24497	0,28505	<b>-0,53982</b>	0,23750	-0,08680	0,27441	-0,00964	-0,05508	<b>-0,30148</b>	0,29787	0,26150	0,09990	-0,11440
19 Samoobr.	<b>-0,64006</b>	-0,01064	0,12086	-0,22261	0,19155	-0,02871	<b>0,49870</b>	<b>0,39846</b>	-0,11576	-0,04782	<b>0,41080</b>	<b>0,43822</b>	0,07826	<b>0,32079</b>

Analiza wartości współczynników korelacji pozwala przypuszczać, że najbardziej stabilne struktury przestrzenne poparcia posiadały Unia Demokratyczna (+0,83392) i Sojusz Lewicy Demokratycznej (+0,77798). W mniejszym stopniu, ale podobne struktury przestrzenne poparcia, zachowały takie ugrupowania jak: Polskie Stronnictwo Ludowe Sojusz Programowy – Polskie Stronnictwo Ludowe (+0,65788), Solidarność Pracy – Unia Pracy (+0,7969), Wyborcza Akcja Katolicka – Katolicki Komitet Wyborczy „Ojczyzna” (+0,56961), NSZZ „Solidarność”, Konfederacja Polski Niepodległej oraz Unia Polityki Realnej. Zdecydowanej zmianie uległa struktura przestrzenna poparcia dla Porozumienia Obywatelskiego Centrum – Porozumienia Centrum. Współczynnik korelacji rozkładów przestrzennych poparcia dla Porozumienia Centrum w 1993 r. w stosunku do roku 1991 (Porozumienie Obywatelskie Centrum) był na poziomie tylko +0,26943. Ponadto w 1993 r. największe podobieństwo rozkładu przestrzennego poparcia dla PC wystąpiło w stosunku do rozkładu przestrzennego poparcia dla KLD z 1991 r. Zmieniła się również struktura przestrzenna poparcia dla KLD, które w 1993 r. bardziej przypominało strukturę rozmieszczenia poparcia dla Unii Demokratycznej z 1991 r. a zwłaszcza z 1993 r.

## **5. WYBORY PARLAMENTARNE 1991 I 1993 W SKALI WOJEWÓDZTWA STOŁECZNEGO**

Podobnie jak w skali wewnątrzmijskiej i regionalnej, również w skali aglomeracji miejskiej stosunkowo nowym wymiarem różnicującym społeczeństwo, poza tradycyjnie opisywanymi zróżnicowaniami społecznymi, są postawy polityczne mieszkańców. Ostatnie wybory dostarczyły ponownie informacji o ostrej polaryzacji przestrzennej. Silnie zróżnicowane opcje polityczne mieszkańców obszarów centralnych miasta, w stosunku do postaw politycznych mieszkańców obszarów peryferyjnych, mogą z jednej strony przynieść integracje społeczności lokalnych wokół własnych interesów grupowych zdeterminowanych przestrzennie, mogą jednak również spowodować znaczne konflikty przestrzenne poparte doraźnymi celami politycznymi między rywalizującymi o przestrzeń grupami społecznymi.

W skali województwa zdecydowane zwycięstwo odniósł Sojusz Lewicy Demokratycznej. Cała centralna część województwa zdominowana została przez Sojusz Lewicy Demokratycznej. W układzie przestrzennym wystąpiło charakterystyczne powtórzenie struktury poparcia dla Sojuszu Lewicy Demokratycznej

z poprzednimi wyborami parlamentarnymi 1991, zmianie uległa jedynie siła poparcia. Szczególnie charakterystyczne są zwłaszcza najwyższe wartości skoncentrowane w wyborach 1991 i 1993 na tych samych obszarach Mokotowa i Nowego Dworu. Podobnie powtórzona została struktura przestrzenna poparcia dla Unii Demokratycznej przy generalnym spadku procentowym siły poparcia.

Struktura przestrzenna siły poparcia pozostałych partii odzwierciedla preferencje wyborcze zaobserwowane w poprzednich wyborach parlamentarnych 1991 oraz w wyborach samorządowych i prezydenckich.

W wyborach parlamentarnych 1993 charakterystyczny jest sektorowy układ przestrzenny jednostek, w których duże poparcie uzyskał Katolicki Komitet Wyborczy „Ojczyzna”, sektorowy układ przestrzenny jednostek, w których sukces odniosła Unia Demokratyczna (poza Śródmieściem i wyspami podmiejskich osiedli żywiłowo rozwijającej się działalności gospodarczej i osadnictwa willowego). Na obszarach peryferyjnych województwa, o charakterze rolniczym, podobnie jak w wyborach 1991, zwycięstwo odniosło Polskie Stronnictwo Ludowe.

W sumie w 1993 r. na obszarze województwa stołecznego w conajmniej jednej gminie zwycięstwo odniosło 6 partii i ugrupowań politycznych (analogicznie w poprzednich wyborach 1991 r. zwyciężyło 7 partii), pomimo znacznie ostrzejszej proporcjonalnej ordynacji wyborczej. Podział i kształtowanie się przestrzeni politycznej województwa stołecznego może stać się zatem podstawowym elementem determinującym charakter rozwiązań problemów gospodarczych i społecznych.

## **6. WYBORY PARLAMENTARNE 1997 W SKALI WOJEWÓDZTWA STOŁECZNEGO**

Zmiany preferencji wyborczych w porównaniu do wyborów poprzednich w 1991 i 1993 r. dotyczyły głównie skali poparcia. Na obszarze Warszawy w 1998 w większości gmin wygrała Akcja Wyborcza „Solidarność”, natomiast w 1991 r. zwyciężącą była Unia Demokratyczna, a w 1993 Sojusz Lewicy Demokratycznej. W skali całego województwa AWS uzyskało ponad 50% poparcia w czterech gminach oraz ponad 40% poparcia w większości gmin wschodniej części województwa. Najniższe poparcie, ale nie niższe niż 25,7%, AWS uzyskała w gminach Bemowo i Ursynów oraz w pięciu innych gminach województwa.

W strukturze poparcia dla Unii Wolności największe poparcie wystąpiło w gminach Ursynów (gdzie UW wygrała) i Podkowa Leśna oraz – podobnie jak

w wyborach 1991 i 1993 r. – pas większego poparcia dla UW występuje wzdłuż pasma zachodniego i w gminach graniczących z Warszawą od południa. Najniższe poparcie UW uzyskała „tradycyjnie” w gminach peryferyjnych województwa, natomiast drugie miejsce zajęła w zwartym obszarze pasma zachodniego, otwockiego i na północny zachód od Warszawy.

Sojusz Lewicy Demokratycznej wygrał tylko w dwóch gminach: Bemowo i Nowy Dwór Mazowiecki. Nawet ponad 30% poparcia w gminie Rembertów pozwoliło SLD zająć dopiero drugie miejsce za AWS. W skali całego województwa struktura przestrzenna poparcia dla SLD pozostała bez zmian. W większości gmin Warszawy i województwa SLD zajęła drugie miejsce.

Unia Pracy w skali województwa uzyskała stosunkowo niskie poparcie. Silniej swoją obecność (ponad 20% poparcia) zaznaczyła tylko w gminie Prażmów, gdzie zdobyła drugie miejsce.

Na mapie zwycięzców bardzo skromnie w 1997 r. zaznaczyło się Polskie Stronnictwo Ludowe zwycięstwem tylko w jednej gminie Zakroczym a w porównaniu do 1993 roku PSL poniosło w układzie przestrzennym największe straty „terytorialne”. Pozostałe elementy struktury przestrzennej poparcia dla PSL pokrywają się ze strukturą uzyskaną w wyborach 1991 i 1993.

Z pozostałych ugrupowań politycznych, ze słabym poparciem w skali całego województwa, wyraźniejszą strukturę przestrzenną wykazał Ruch Odbudowy Polski. Największe poparcie, ale tylko w granicach 9-12%, ROP uzyskał generalnie w północno-wschodniej części województwa oraz w gminach Józefów i Halinów.

W strukturze przestrzennej zachowań wyborczych w 1997 r. charakterystyczny układ koncentryczno-pasmowy przybrała frekwencja wyborcza. W Warszawie, poza gminami Białoleka i Targówek, wszędzie frekwencja wynosiła ponad 55%, podobnie jak w pasie otwockim i zachodnim. Obszary peryferyjne województwa charakteryzowały się skrajnie niską frekwencją, np. gminy Prażmów i Brochów (poniżej 30%).

W sumie na obszarze województwa stołecznego w 1997 nastąpiła dalsza polaryzacja polityczna w porównaniu do wyborów z 1991 i 1993 r. W wyborach parlamentarnych 1997 zwycięzcami w układzie przestrzennym były tylko cztery ugrupowania polityczne: Akcja Wyborcza Solidarność, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Unia Wolności i Polskie Stronnictwo Ludowe.

## 7. ZAKOŃCZENIE

Odmienny niż w skali kraju rozkład głosów w Warszawie wynikał w dużym stopniu z charakteru funkcjonalnego miasta. Warszawa pełniąc funkcje centralne stała się miastem koncentrującym duży procent inteligencji i urzędników. Jednocześnie rozbudowa funkcji produkcyjnych w ostatnim czterdziestolecium i wprowadzenie w strukturę miasta dużej liczby robotników, miała na celu zrównoważenie zbyt biurokratycznego charakteru miasta. Procesom tym towarzyszyła niedostateczna rozbudowa budownictwa mieszkaniowego. W rezultacie przez cały okres powojenny występowało zjawisko rywalizacji o mieszkania między poszczególnymi grupami społecznymi. Rozdział nowych mieszkań i lokalizacja w przestrzeni stolicy była sterowana, w większym stopniu niż w innych miastach, polityką władz. Przestrzeń miasta, poza działaniem naturalnych procesów selekcji społeczno-przestrzennej, pomimo egalitarnych założeń polityki mieszkaniowej, została więc dodatkowo zróżnicowana społecznie.

Silne zróżnicowanie przestrzenne preferencji wyborczych mieszkańców odzwierciedla w dużym stopniu strukturę społeczno-przestrzenną miasta ukształtowaną w okresie PRL. Wyniki wyborów w skali wewnątrzmijskiej wskazują również na szybkie kształtowanie się lokalnych grup interesów mających szansę wyraźniej określić się politycznie. W przyszłych wyborach samorządowych niewątpliwie nastąpi silniejsze zróżnicowanie przestrzeni politycznej miasta. Ostatnie wyniki wyborów wskazują bowiem, że nie tylko przestrzeń Polski, ale i przestrzeń Warszawy jest silnie zróżnicowana politycznie.

### Bibliografia

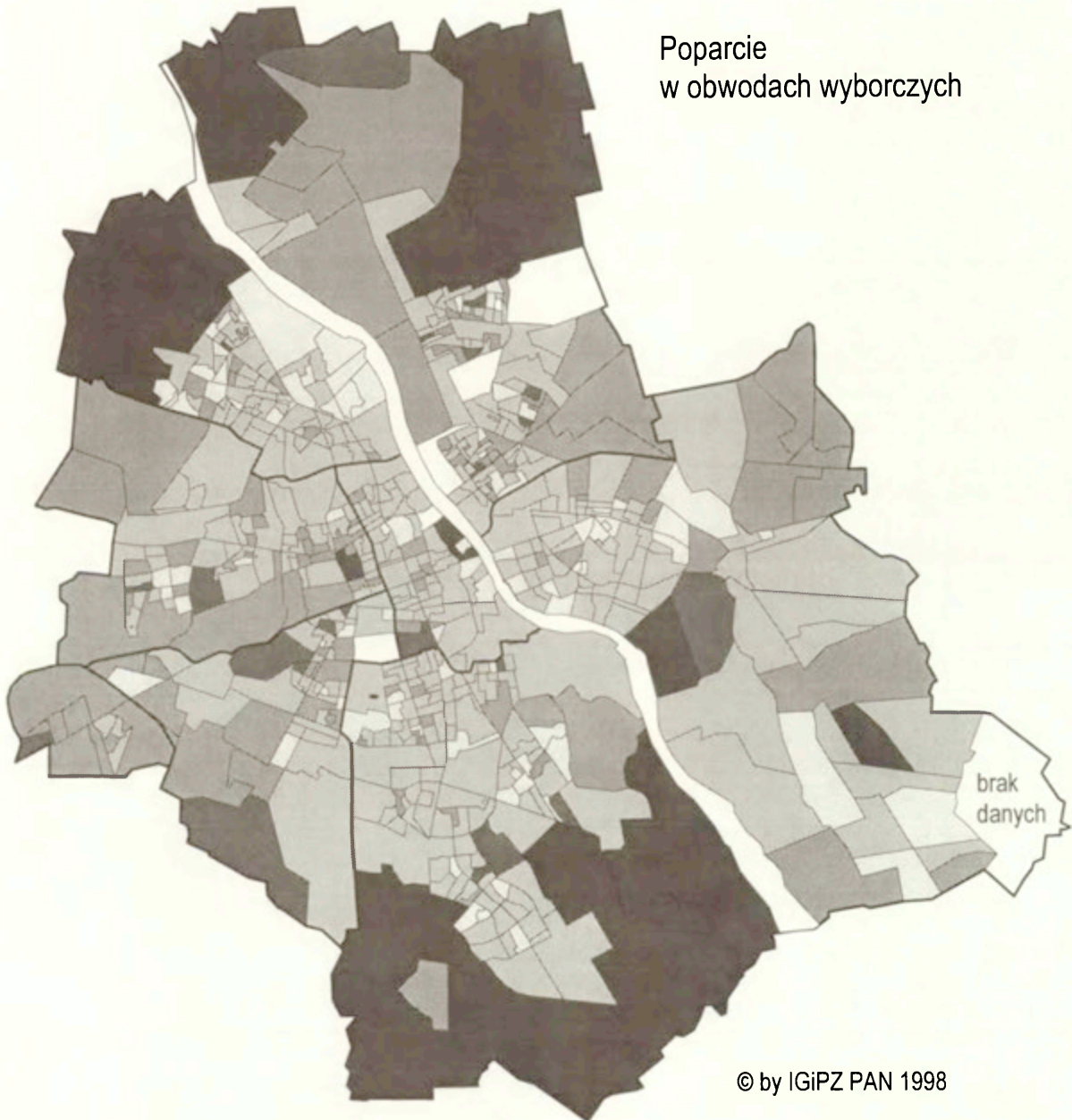
- Czerny A., Nowosielska E., 1996, *Wybory Prezydenckie 1995* [w:] *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*, plansza 75.4, Polska Akademia Nauk, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania, Główny Geodeta Kraju, Warszawa.
- Czerny A., Nowosielska E., 1998, *Wybory Parlamentarne 1997, Referendum Konstytucyjne 1997*, [w:] *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*, plansza 75.5, Polska Akademia Nauk, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania, Główny Geodeta Kraju, Warszawa.
- Gawryś C., 1992, *Czy odbiliśmy się od dna?*, *Więź* 1, ss. 12-19.
- Grabowska M., 1992, *Polityczny realizm: między zwątpieniem a nadzieją*, *Więź* 1, ss. 20-33.
- Pacwicz P., 1991, *Polska geografia polityczna*, *Gazeta Wyborcza*.

- Węcławowicz G., 1991, *Zróżnicowania społeczno-przestrzenne Warszawy*, [w:] Krawczyk B., Grzeszczak J. (red.), *Sesja Naukowa IGiPZ PAN 1991*, Institute of Geography and Spatial Organization Polish Academy of Sciences, Conference papers 14, pp. 107-16, Warsaw.
- Węcławowicz G., 1993, *Geographie electorale en Pologne*, *Mappe Monde*, pp. 6-8, vol. 2, Montpellier.
- Węcławowicz G., 1994, *Geografia wyborcza Warszawy i aglomeracji warszawskiej*, [w:] Kaltenberg-Kwiatkowska E. (red.), *Miasta polskie w dwusetlecie prawa o miastach*, Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Sekcja Socjologii Miasta, ss. 357-69, Warszawa.
- Węcławowicz G., 1995a, *The electoral geography in the national, regional and intra-urban scale*, [in:] Gałczyńska B., Węcławowicz G. (eds.), *Urban and regional issues in geographical research in Poland and Italy*, Institute of Geography and Spatial Organization, Polish Academy of Sciences, Conference Papers 24, pp. 59-70, Warsaw.
- Węcławowicz G., 1995b, *Wybory Prezydenckie 1990, Wybory Parlamentarne 1991*, [w:] *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*, plansza 75.1, Polska Akademia Nauk, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania, Główny Geodeta Kraju, Warszawa.
- Węcławowicz G., 1995c, *Wybory Parlamentarne 1993*, [w:] *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*, plansza 75.2, Polska Akademia Nauk, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania, Główny Geodeta Kraju, Warszawa.
- Węcławowicz G., 1996, *Contemporary Poland. Space and Society*, University College London Press, London.
- Wielka Zmiana. Polacy w oczach socjologów*, 1992, *Życie Warszawy*.
- Wnuk-Lipiński E. (red.), 1991, *Świat postkomunistyczny. Diagnoza i prognozy*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa.

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991

## Polskie Stronnictwo Ludowe - Sojusz Programowy (lista nr 2)

Poparcie  
w obwodach wyborczych



© by IGiPZ PAN 1998

Odsetek głosów ważnych

4,0 do 10,6%

3,0 do 4,0%

2,0 do 3,0%

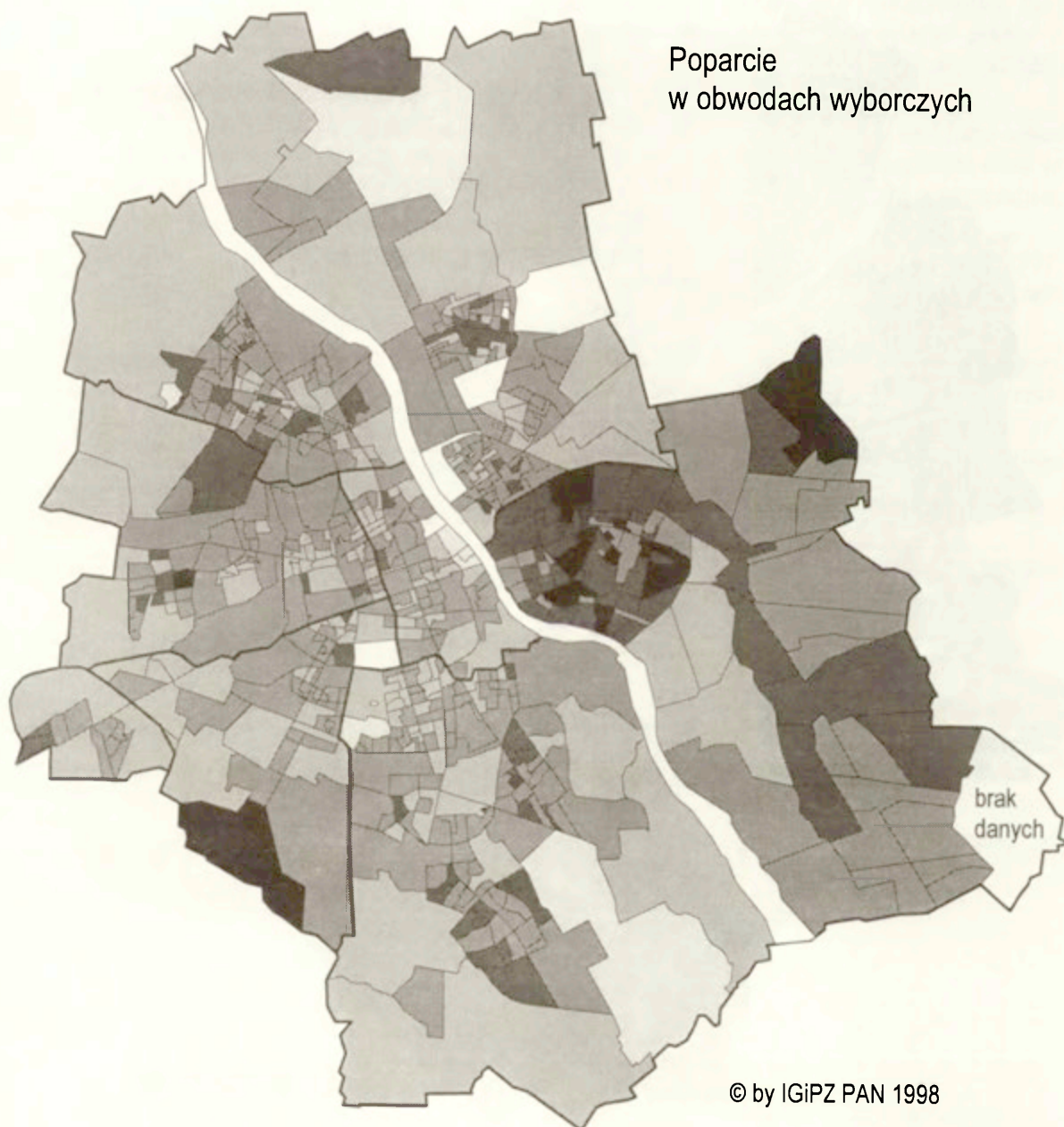
1,0 do 2,0%

0 do 1,0%

tereny niezamieszkane

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991

## Solidarność Pracy (lista nr 3)



### Odsetek głosów ważnych

8,0 do 10,4%

6,0 do 8,0%

4,0 do 6,0%

2,0 do 4,0%

0 do 2,0%

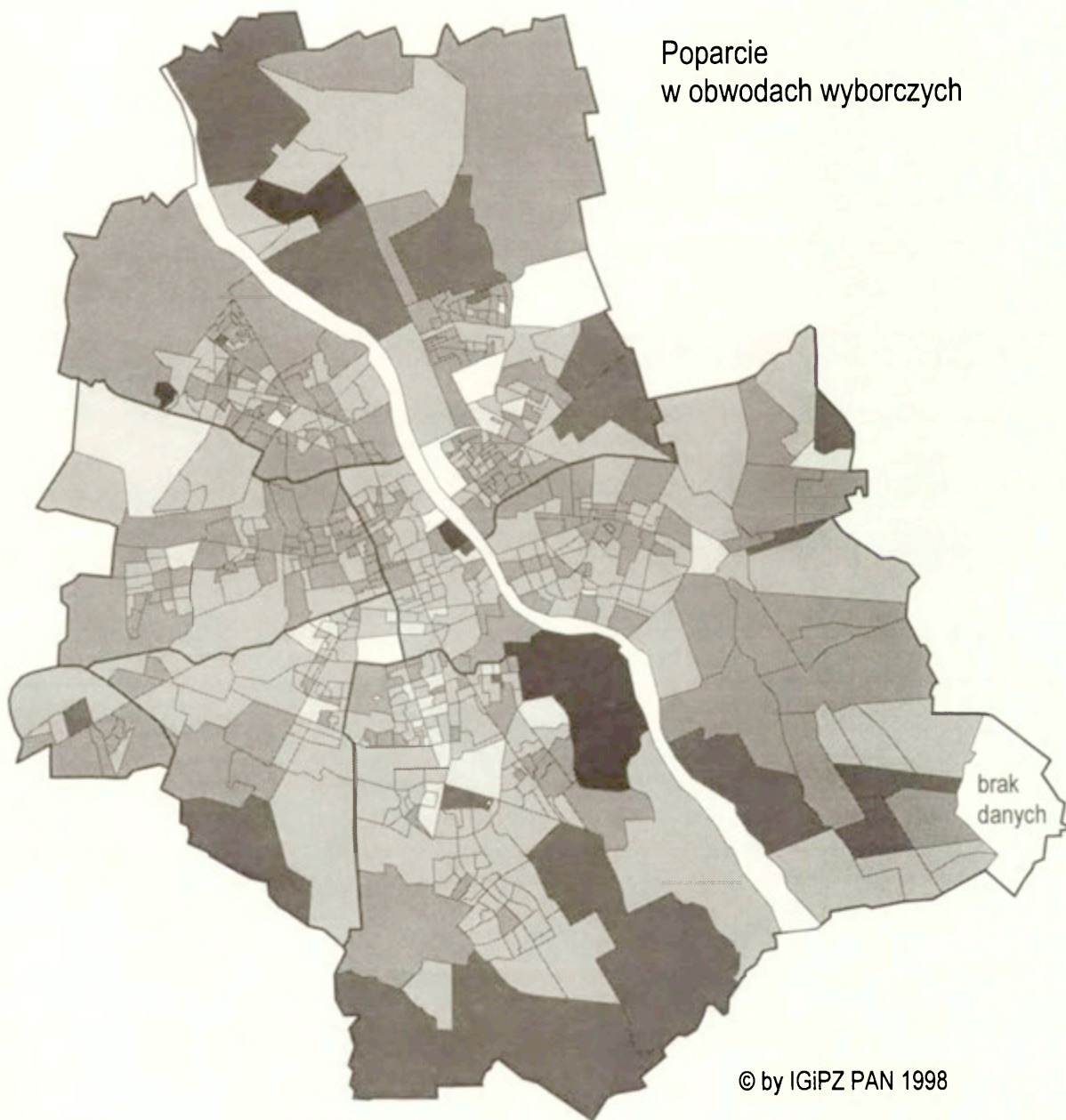
tereny niezamieszkane



# WYBORY PARLAMENTARNE 1991

## Porozumienie Obywatelskie Centrum (lista nr 12)

Poparcie  
w obwodach wyborczych



Odsetek głosów ważnych

25,0 do 80,0%

20,0 do 25,0%

15,0 do 20,0%

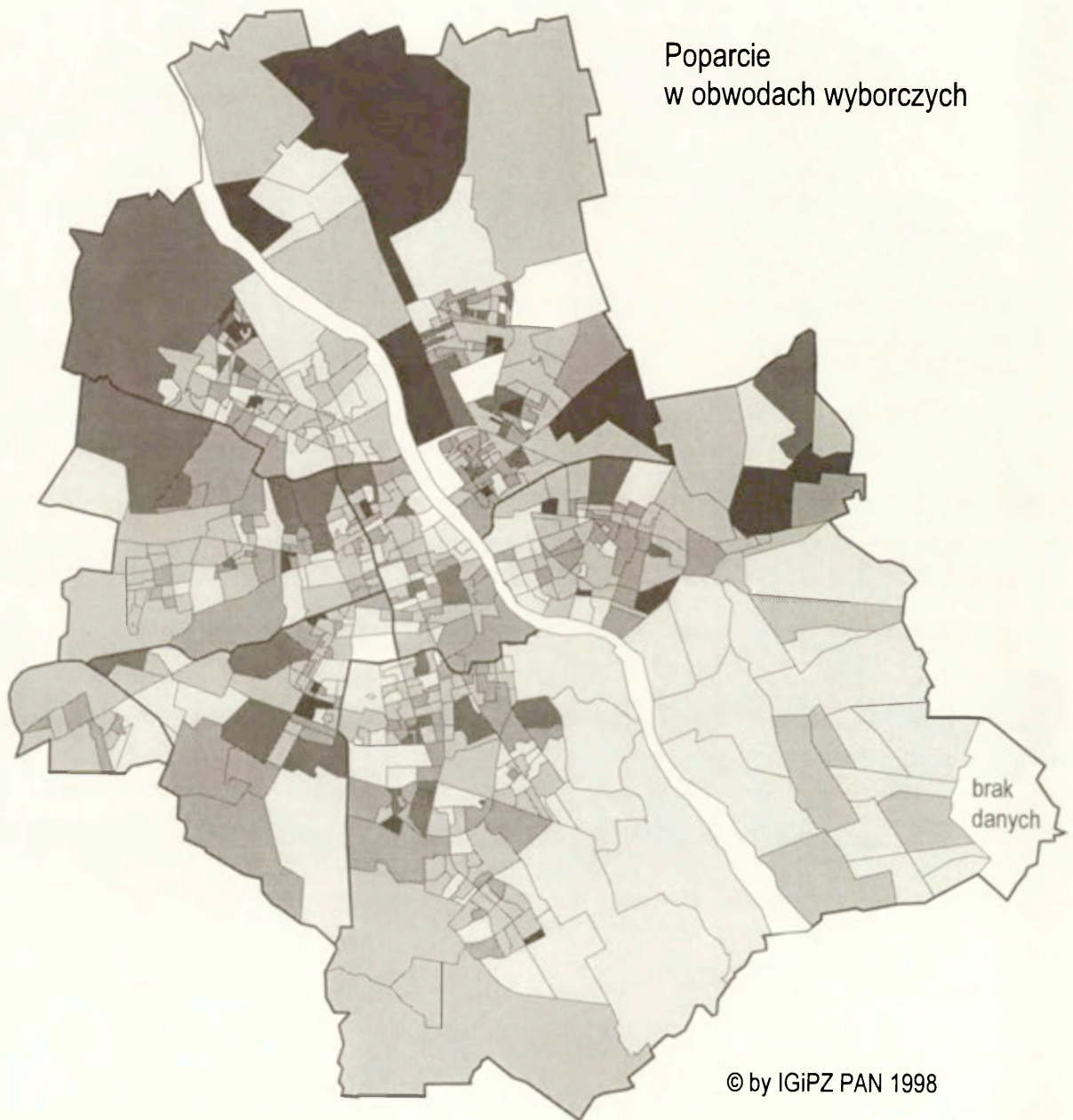
10,0 do 15,0%

0 do 10,0%

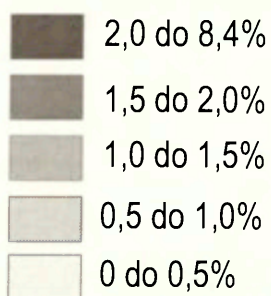
tereny niezamieszkałe

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991

## NSZZ Policjantów (lista nr 16)



### Odsetek głosów ważnych

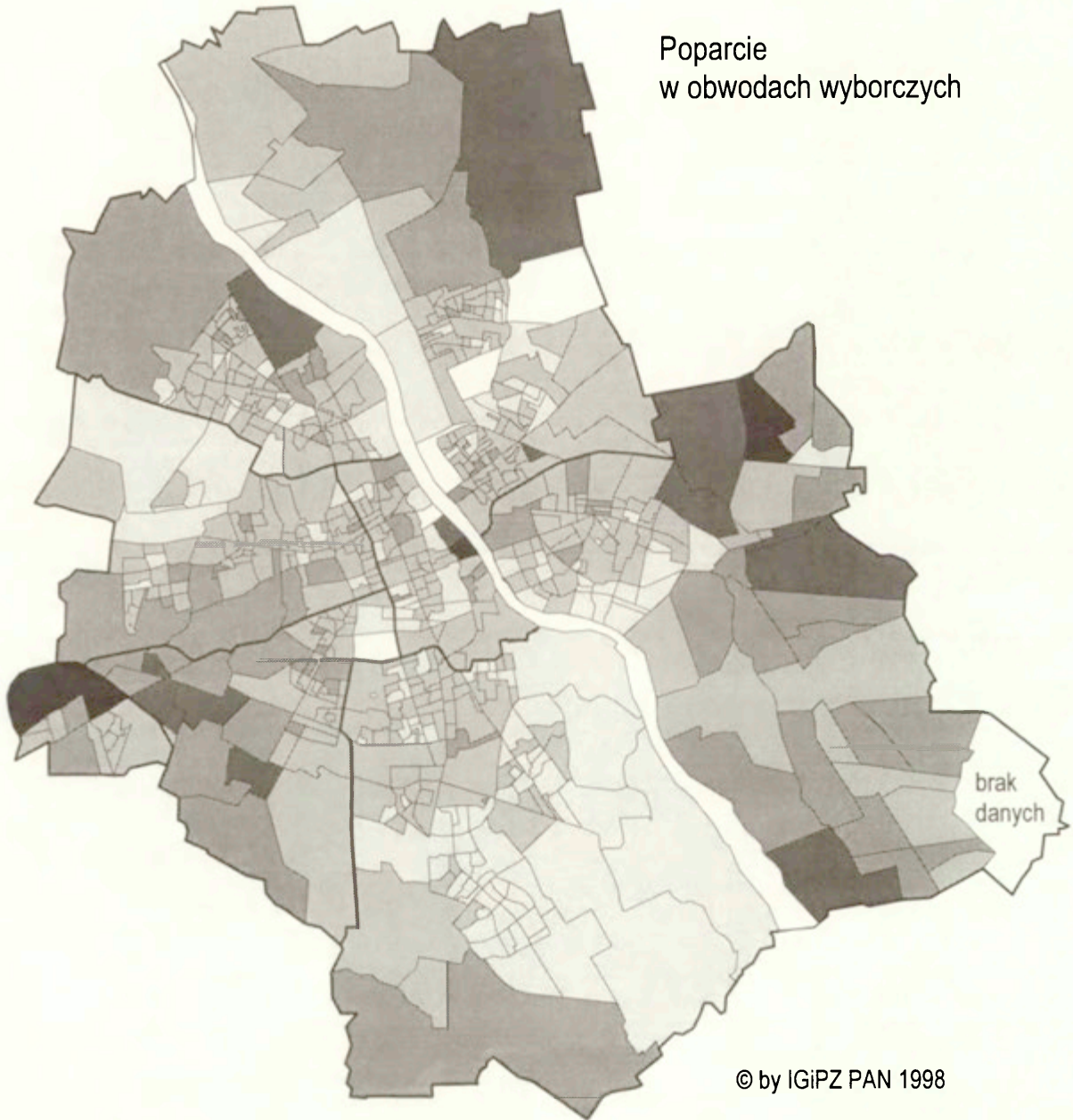


 tereny niezamieszkane

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991

## Wyborcza Akcja Katolicka (lista nr 17)

Poparcie  
w obwodach wyborczych



© by IGiPZ PAN 1998

Odsetek głosów ważnych

20,0 do 70,4%

15,0 do 20,0%

10,0 do 15,0%

5,0 do 10,0%

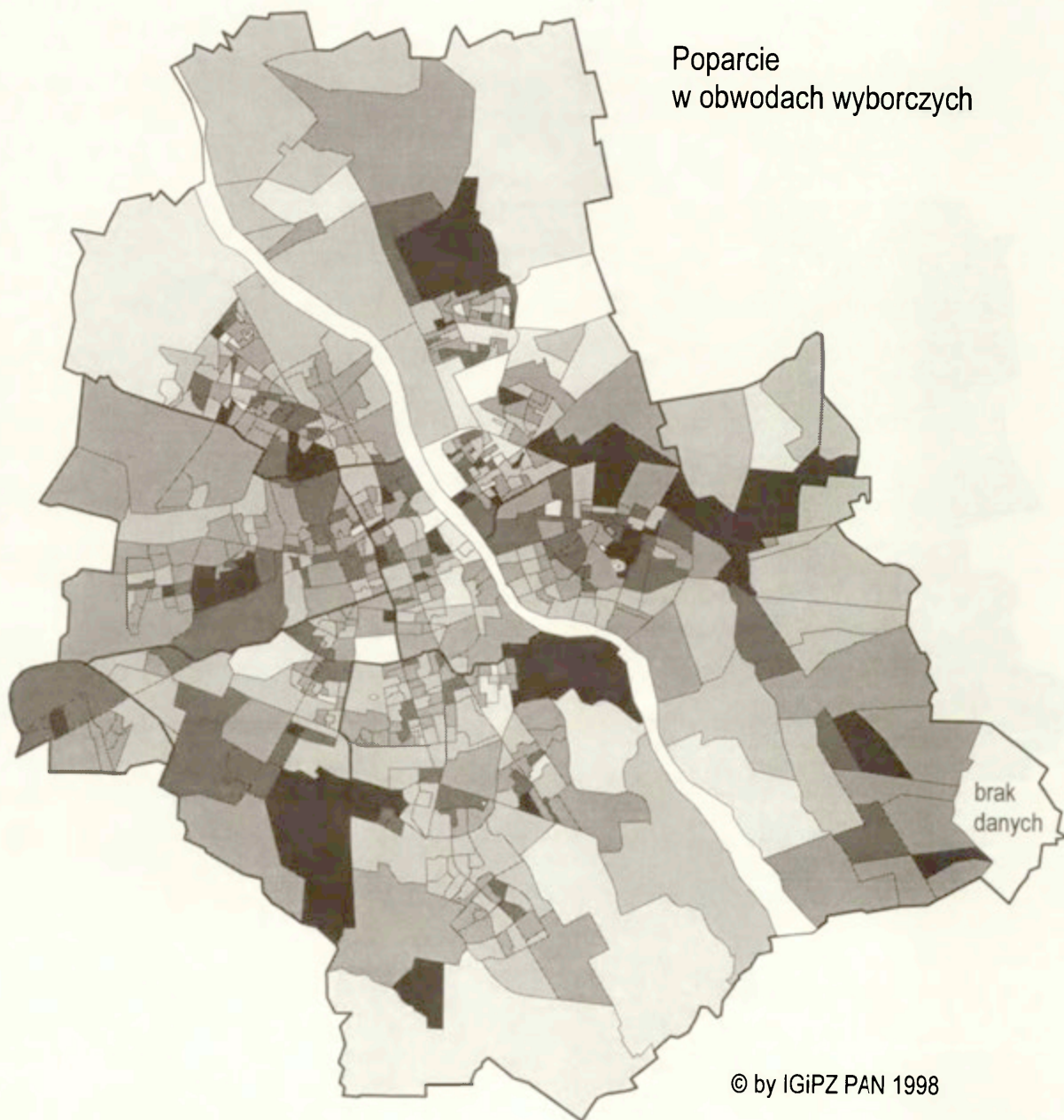
0 do 5,0%

tereny niezamieszkałe

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991

## Stronnictwo Narodowe (lista nr 23)

Poparcie  
w obwodach wyborczych



Odsetek głosów ważnych

2,0 do 3,7%

1,5 do 2,0%

1,0 do 1,5%

0,5 do 1,0%

0 do 0,5%

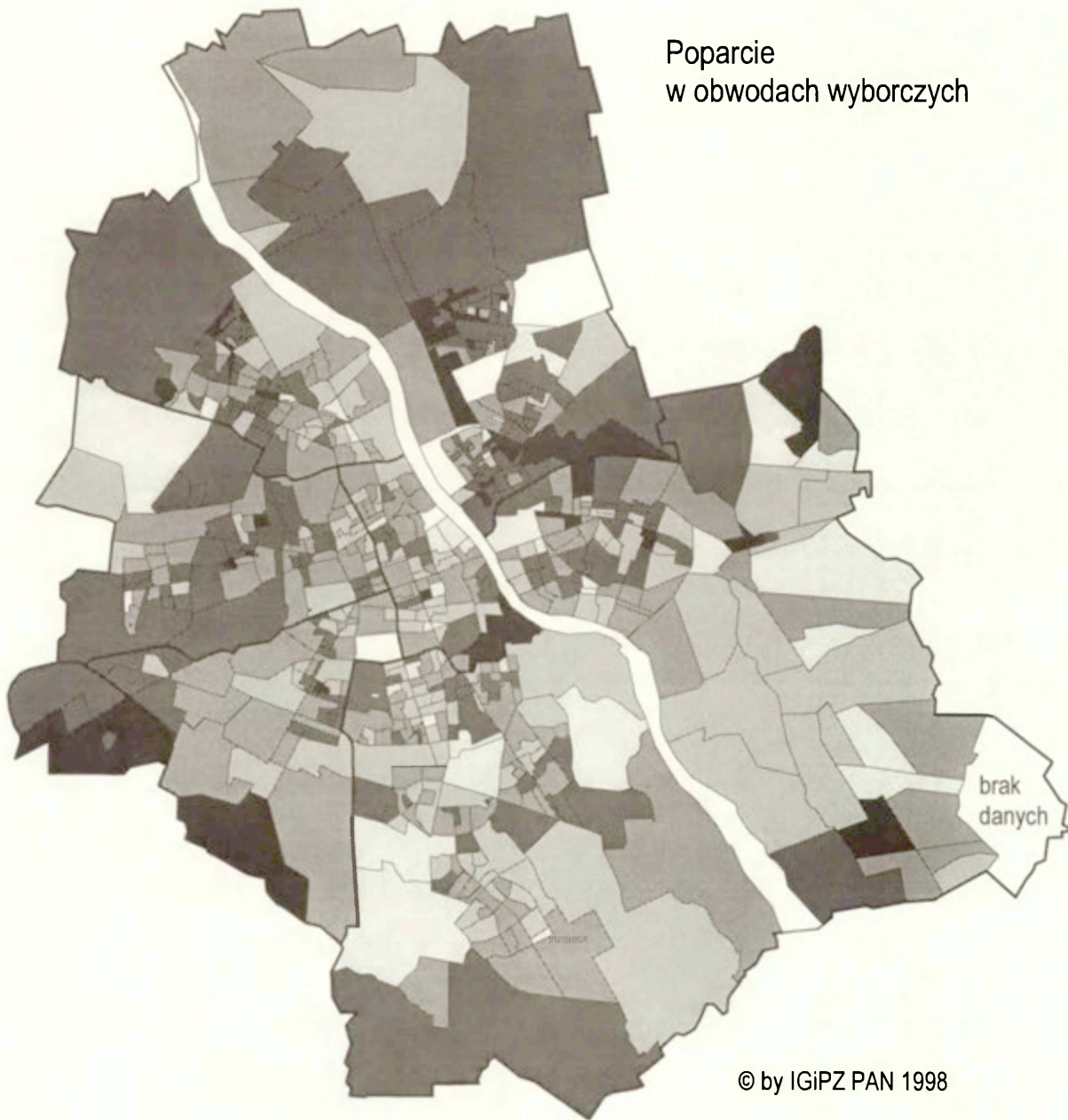
tereny niezamieszkane

brak  
danych

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991

## NSZZ "Solidarność" (lista nr 30)

Poparcie  
w obwodach wyborczych



Odsetek głosów ważnych

2,5 do 5,8%

1,5 do 2,5%

1,0 do 1,5%

0,5 do 1,0%

0 do 0,5%

tereny niezamieszkane

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991

## Kongres Liberalno-Demokratyczny (lista nr 32)



### Odsetek głosów ważnych

25,0 do 39,8%

20,0 do 25,0%

15,0 do 20,0%

10,0 do 15,0%

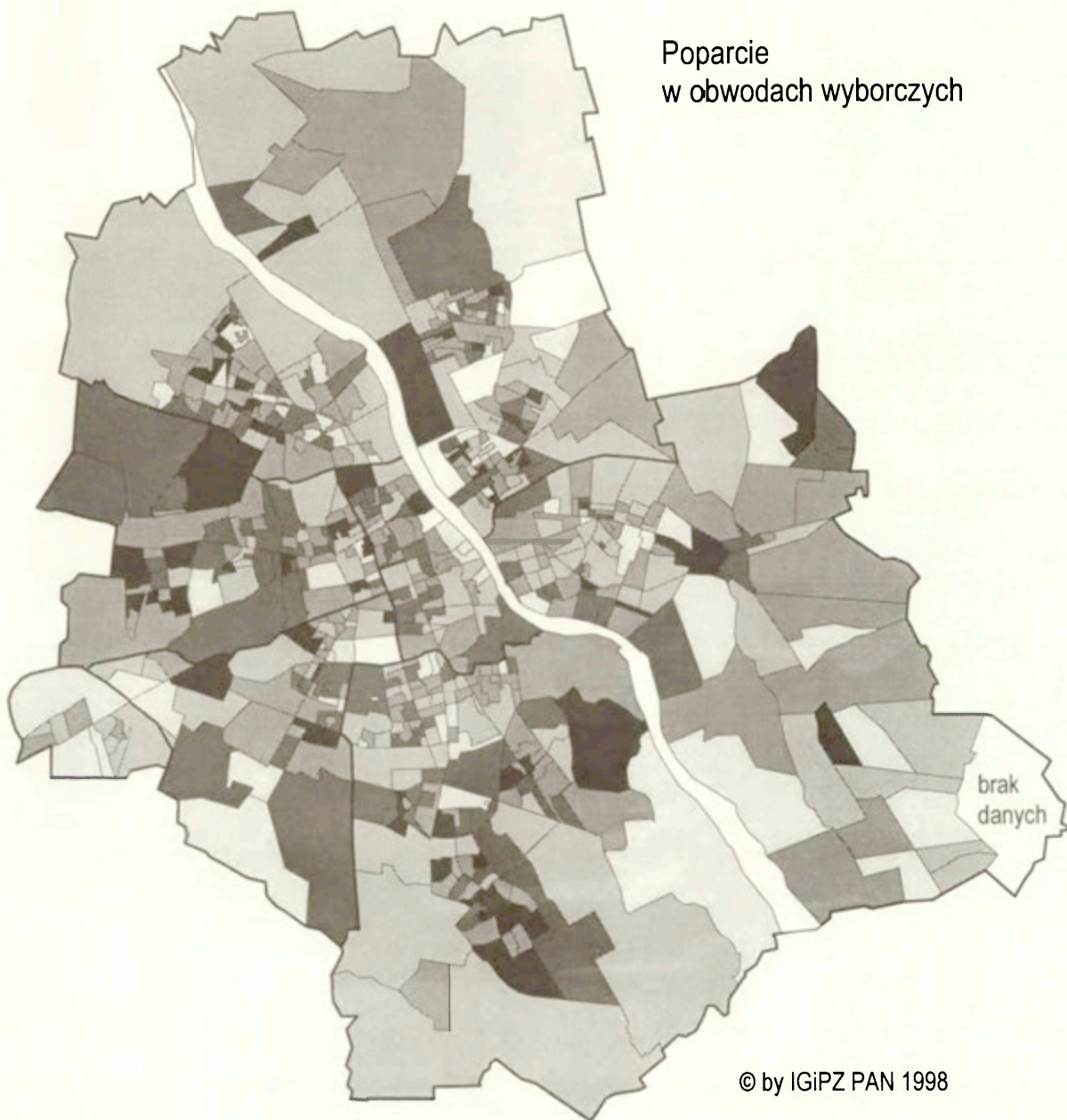
0 do 10,0%

tereny niezamieszkanane

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991

## Ruch Demokratyczno-Społeczny (lista nr 39)

Poparcie  
w obwodach wyborczych



Odsetek głosów ważnych

2,5 do 4,0%

2,0 do 2,5%

1,5 do 2,0%

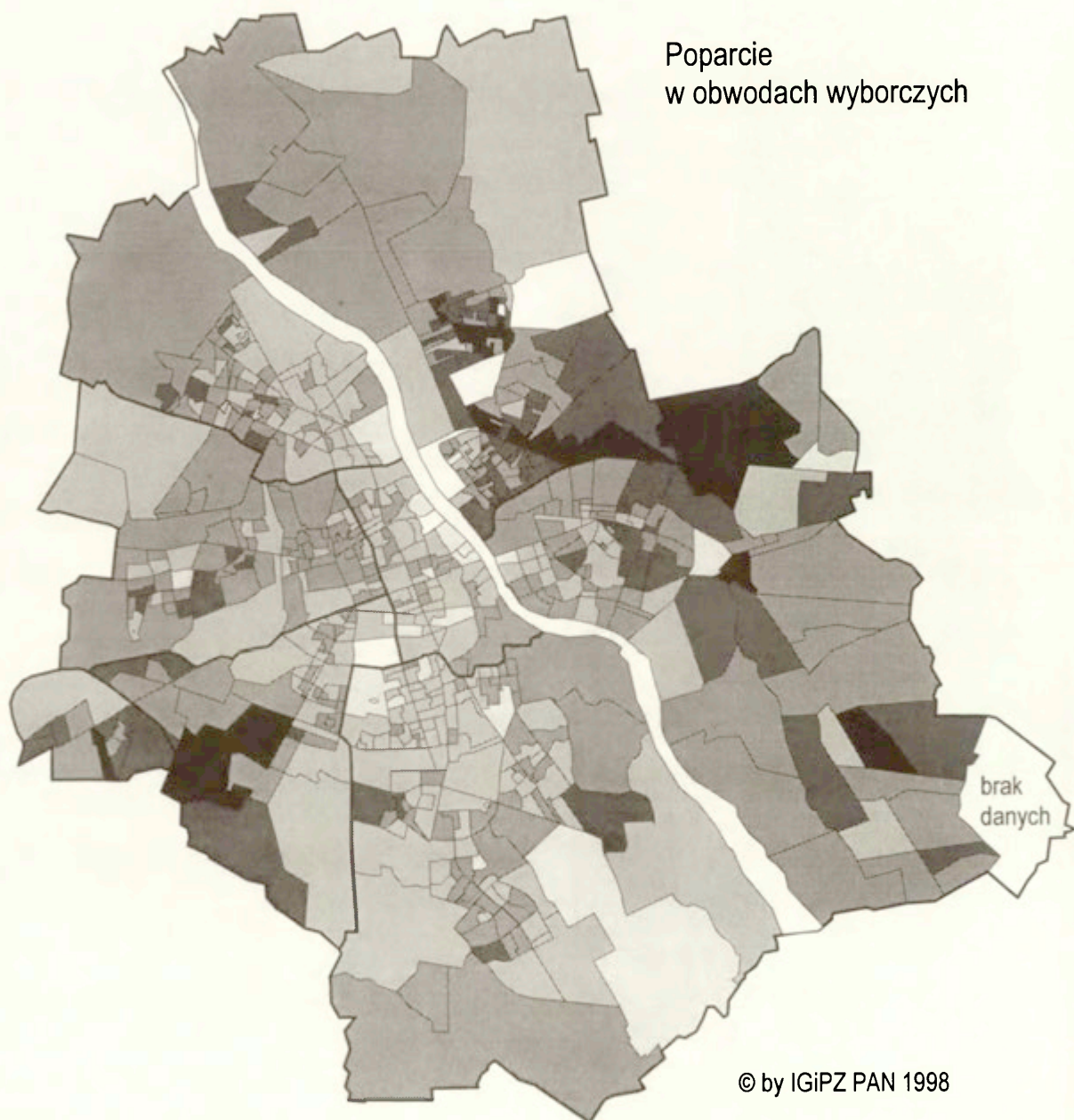
1,0 do 1,5%

0 do 1,0%

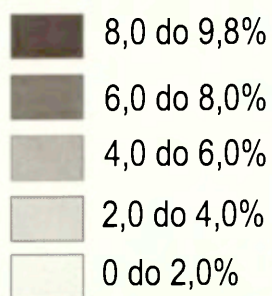
tereny niezamieszkane

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991

## Konfederacja Polski Niepodległej (lista nr 41)



### Odsetek głosów ważnych



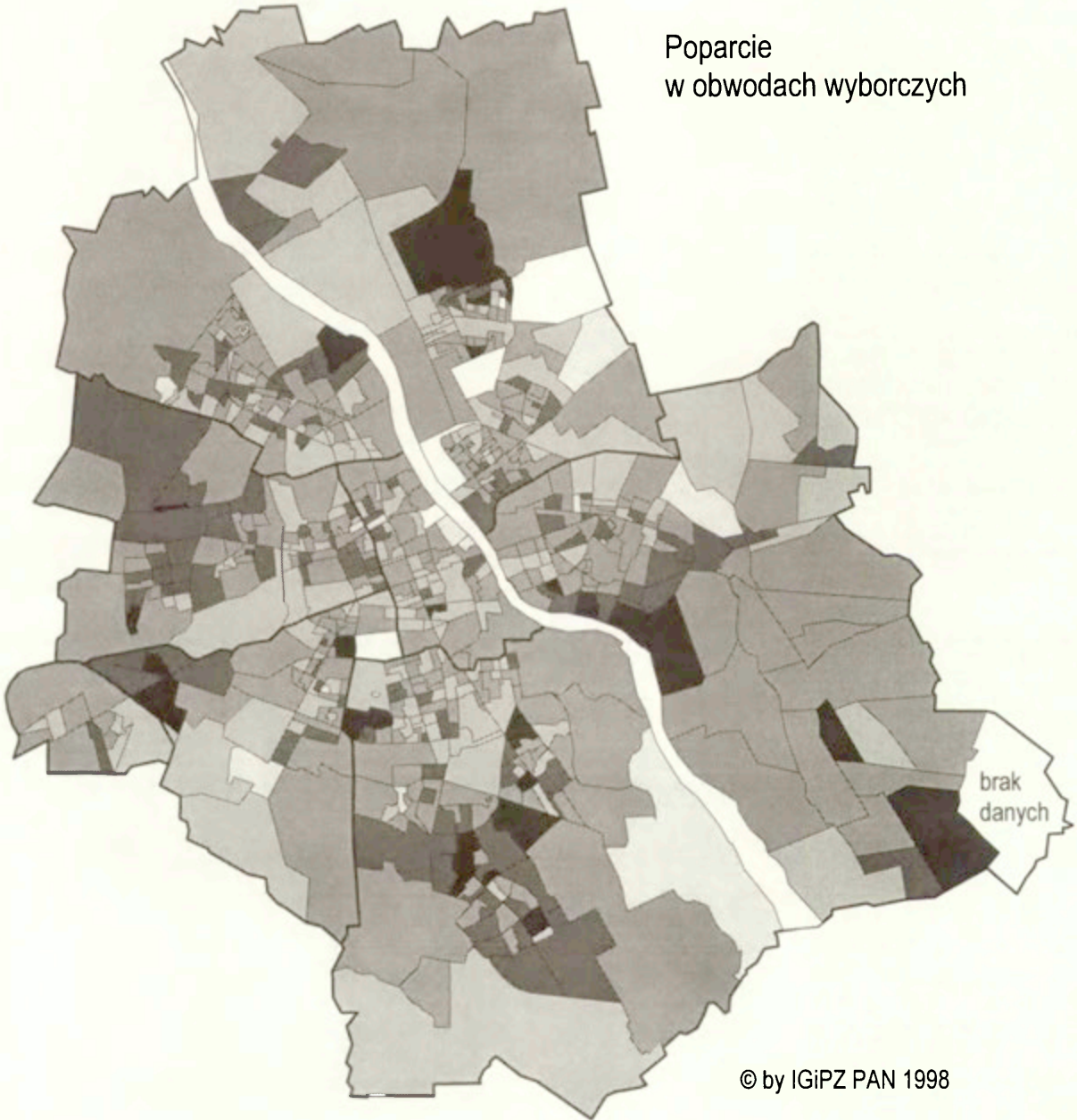
 tereny niezamieszkanne



# WYBORY PARLAMENTARNE 1991

## Unia Polityki Realnej (lista nr 42)

Poparcie  
w obwodach wyborczych



Odsetek głosów ważnych

4,0 do 5,8%

3,0 do 4,0%

2,0 do 3,0%

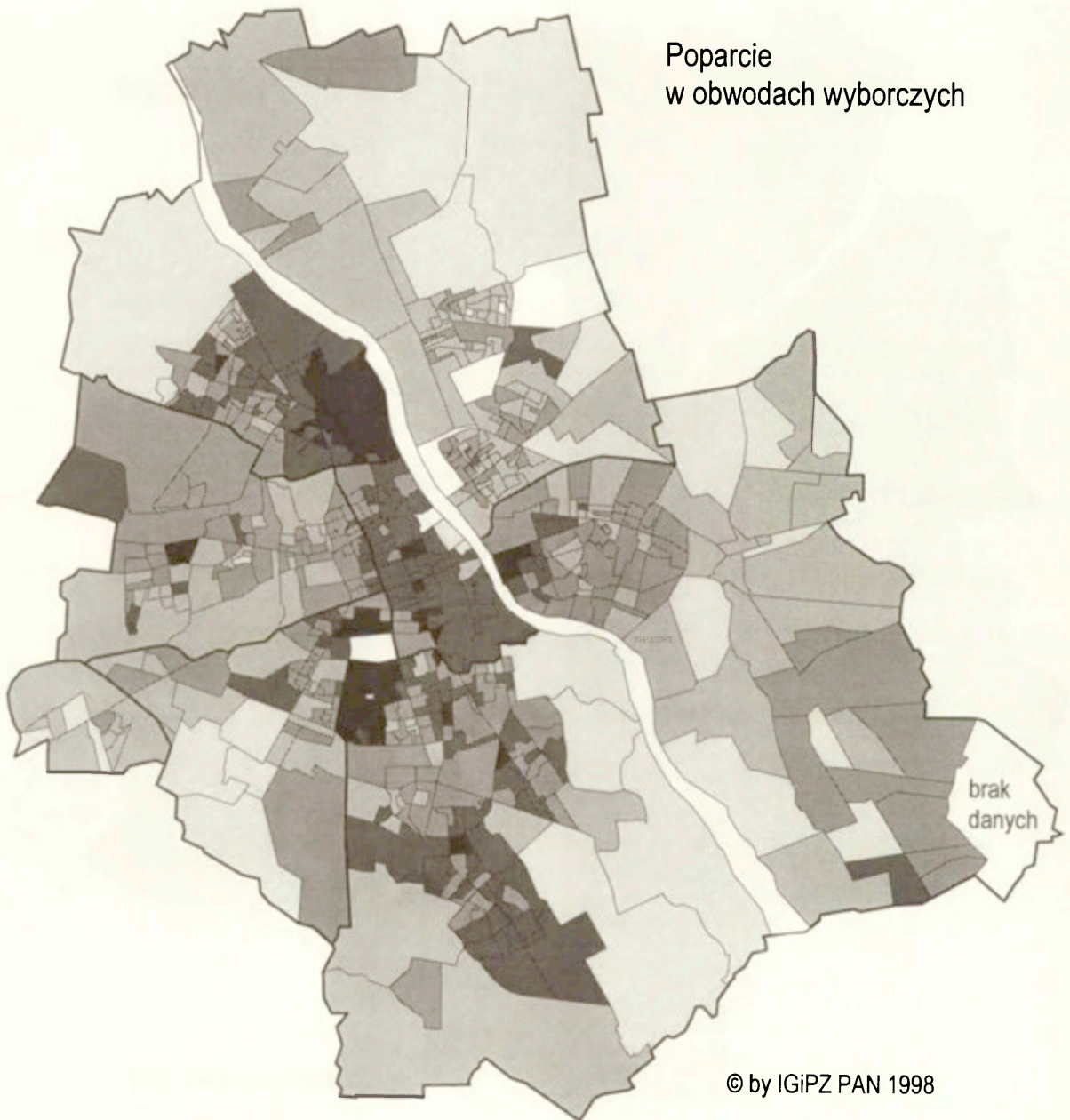
1,0 do 2,0%

0 do 1,0%

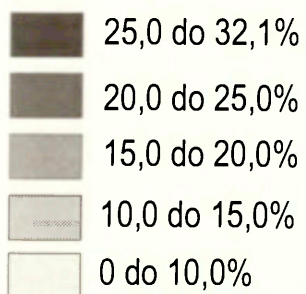
tereny niezamieszkałe

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991

## Unia Demokratyczna (lista nr 54)



### Odsetek głosów ważnych

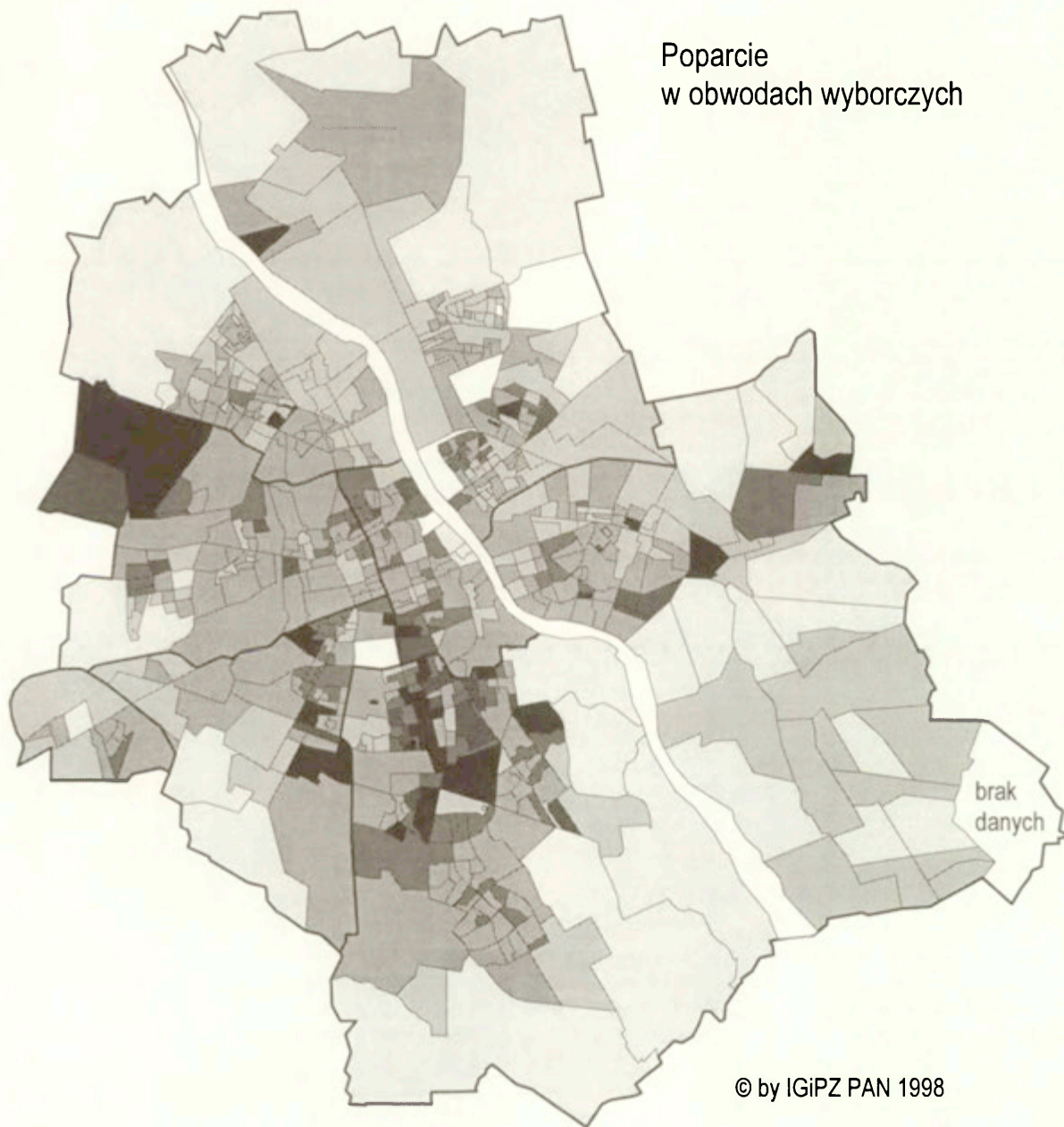


 tereny niezamieszkane

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991

## Sojusz Lewicy Demokratycznej (lista nr 60)

Poparcie  
w obwodach wyborczych



© by IGiPZ PAN 1998

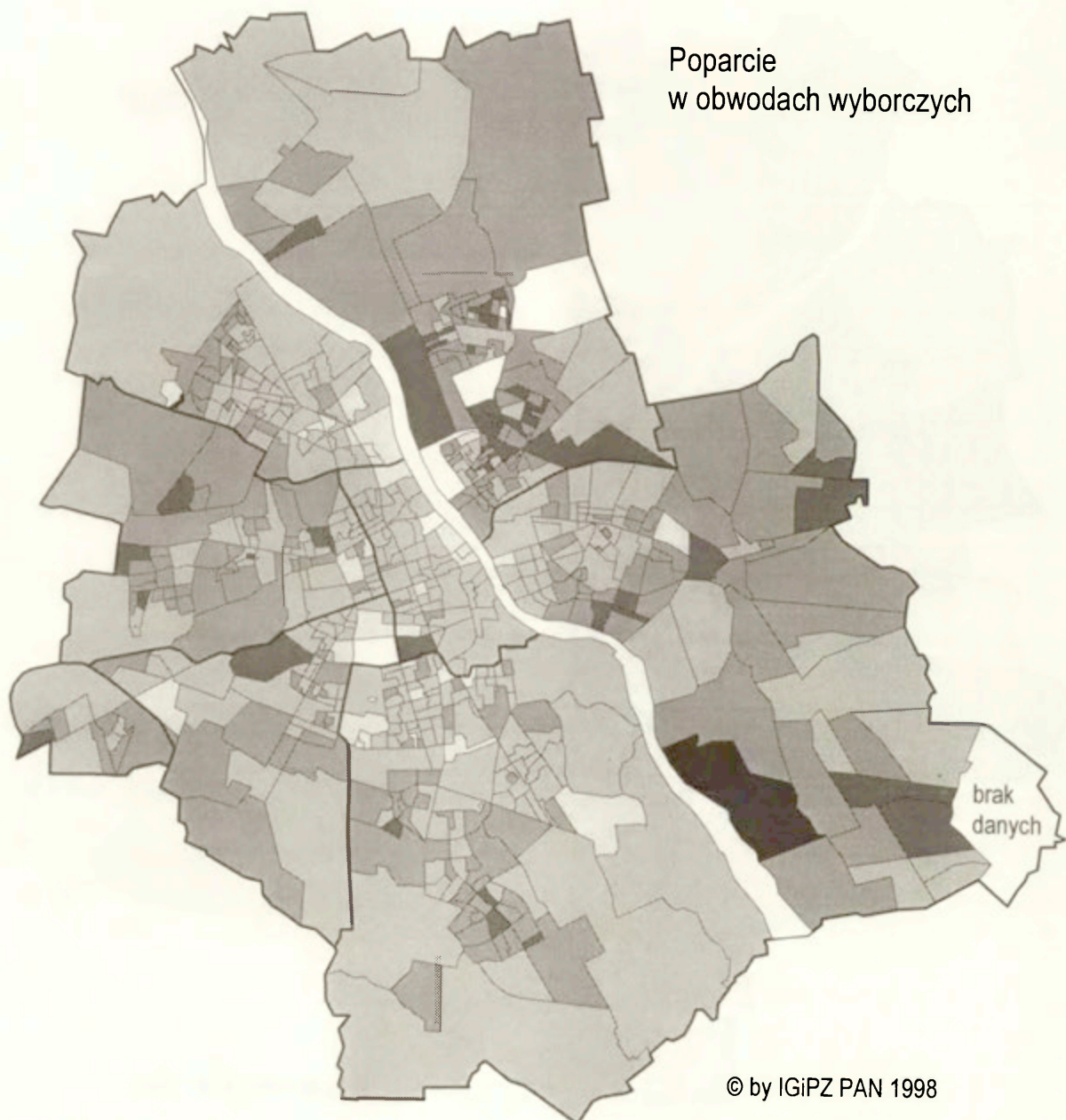
Odsetek głosów ważnych



□ tereny niezamieszkałe

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991

## Polska Partia Przyjaciół Piwa (lista nr 63)



Odsetek głosów ważnych

8,0 do 12,4%

6,0 do 8,0%

4,0 do 6,0%

2,0 do 4,0%

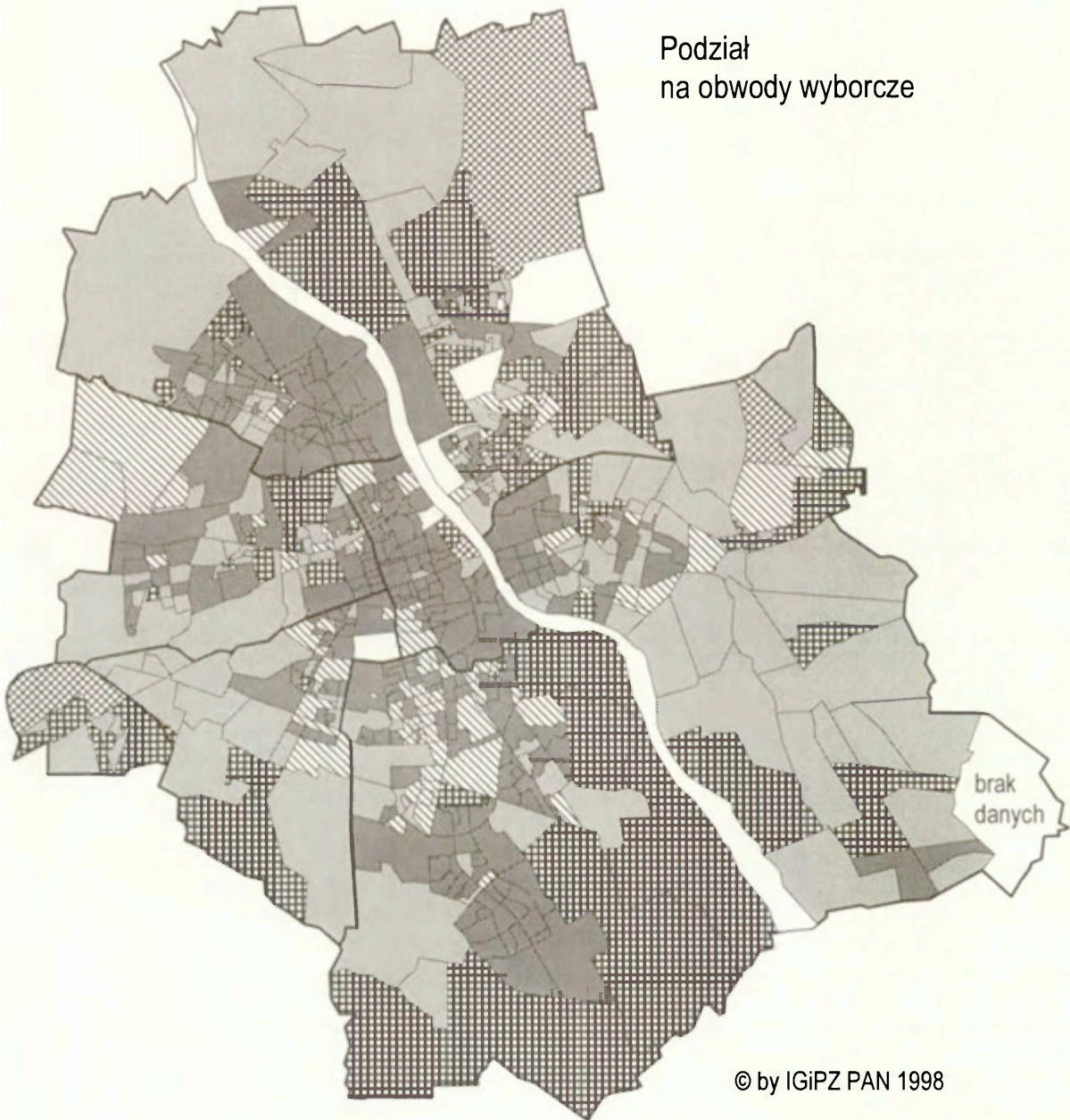
0 do 2,0%







tereny niezamieszkane

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991

## Ugrupowania zwycięskie

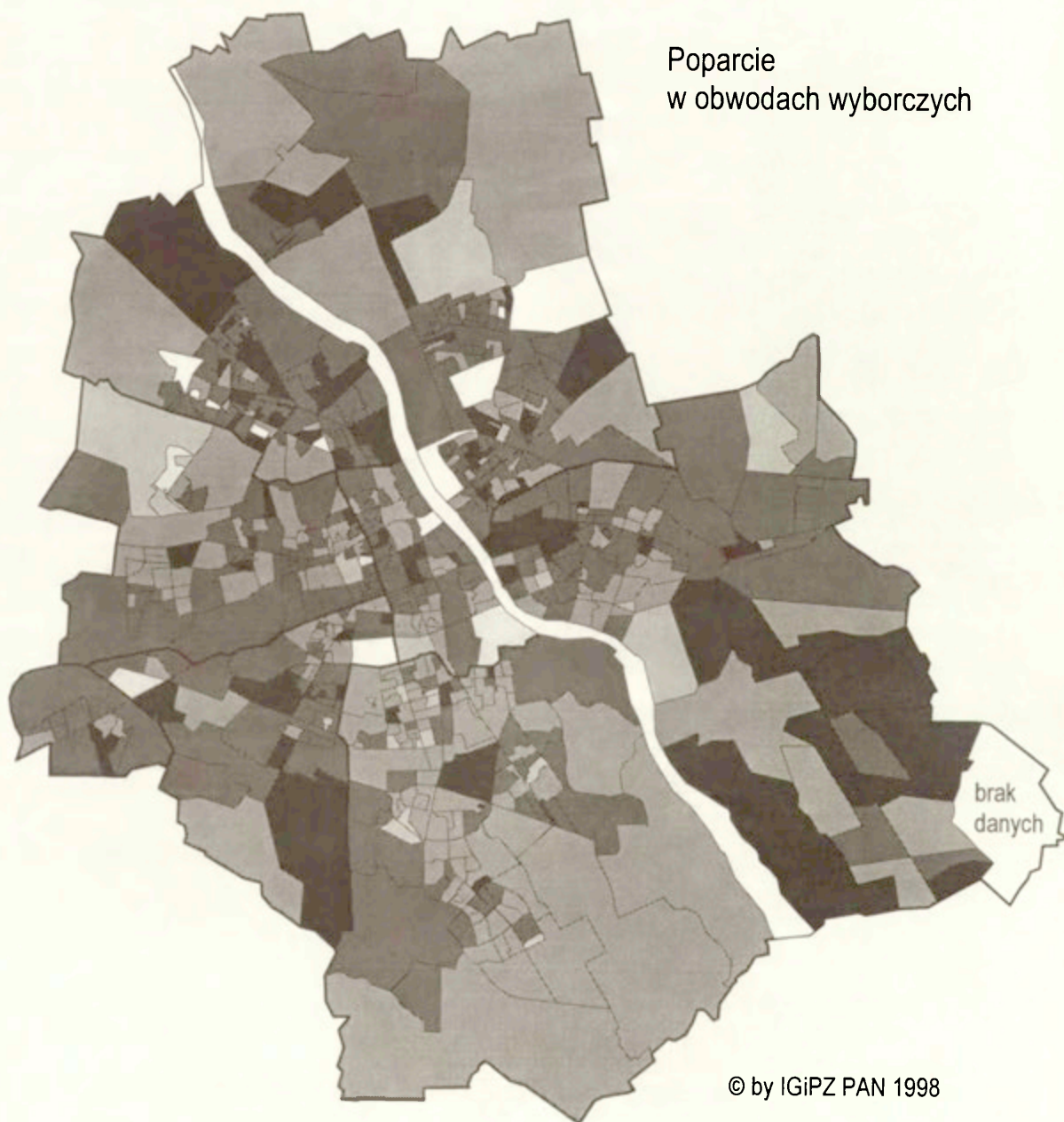
Podział  
na obwody wyborcze



-  Porozumienie Centrum
-  Wyborcza Akcja Katolicka
-  Kongres Liberalno-Demokratyczny
-  Unia Demokratyczna
-  Sojusz Lewicy Demokratycznej
-  tereny niezamieszkałe

# WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Porozumienie Centrum (lista nr 1)



Odsetek głosów ważnych

10,0 do 21,6%

7,5 do 10,0%

5,0 do 7,5%

2,5 do 5,0%

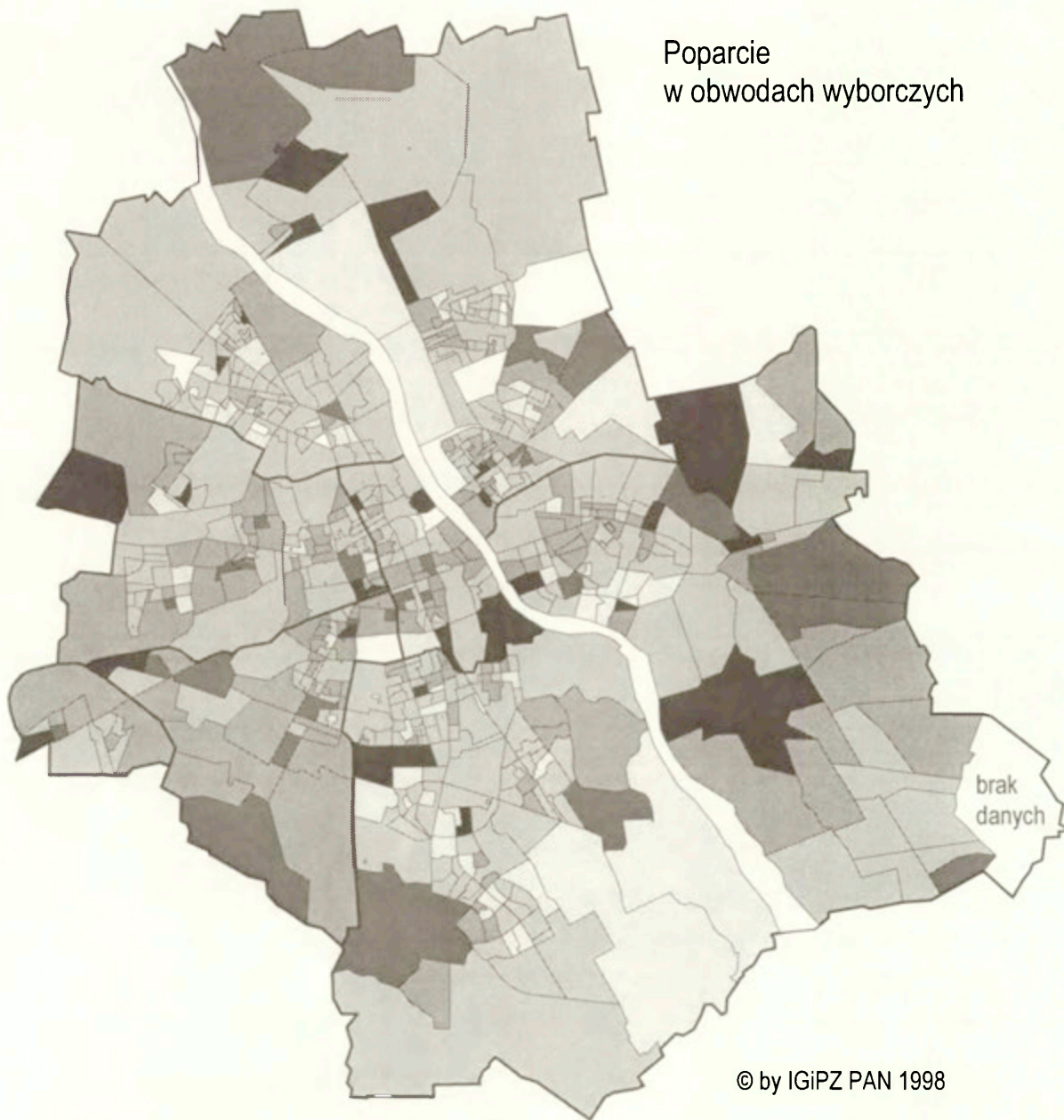
0 do 2,5%

tereny niezamieszkan

# WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Katolicki Komitet Wyborczy "Ojczyzna" (lista nr 2)

Poparcie  
w obwodach wyborczych



© by IGIPZ PAN 1998

Odsetek głosów ważnych

10,0 do 83,5%

7,5 do 10,0%

5,0 do 7,5%

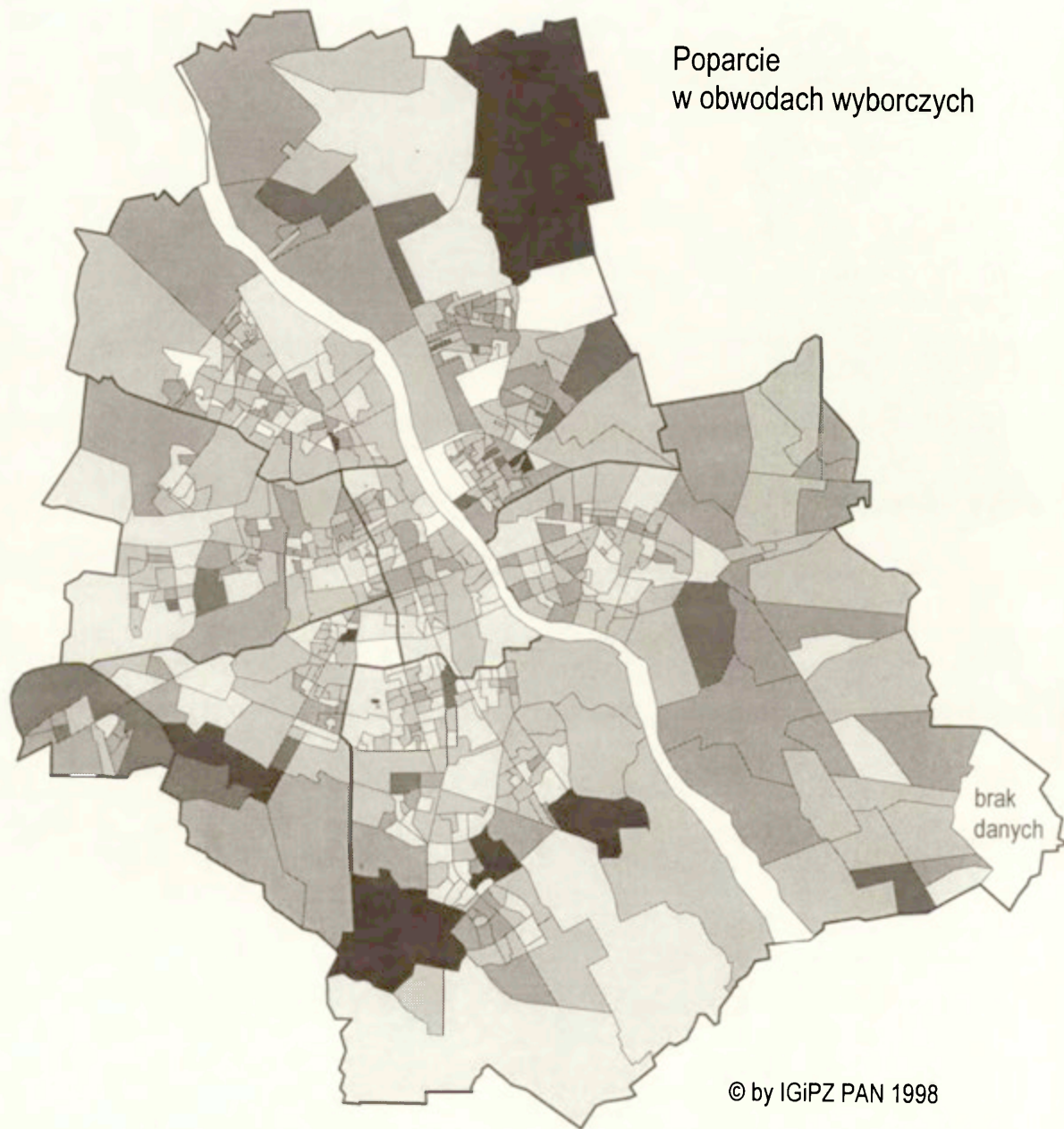
2,5 do 5,0%

0 do 2,5%

tereny niezamieszkałe

# WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Polskie Stronnictwo Ludowe - Porozumienie Ludowe (lista nr 3)



Odsetek głosów ważnych

2,0 do 16,1%

1,0 do 2,0%

0,5 do 1,0%

0,2 do 0,5%

0 do 0,2%

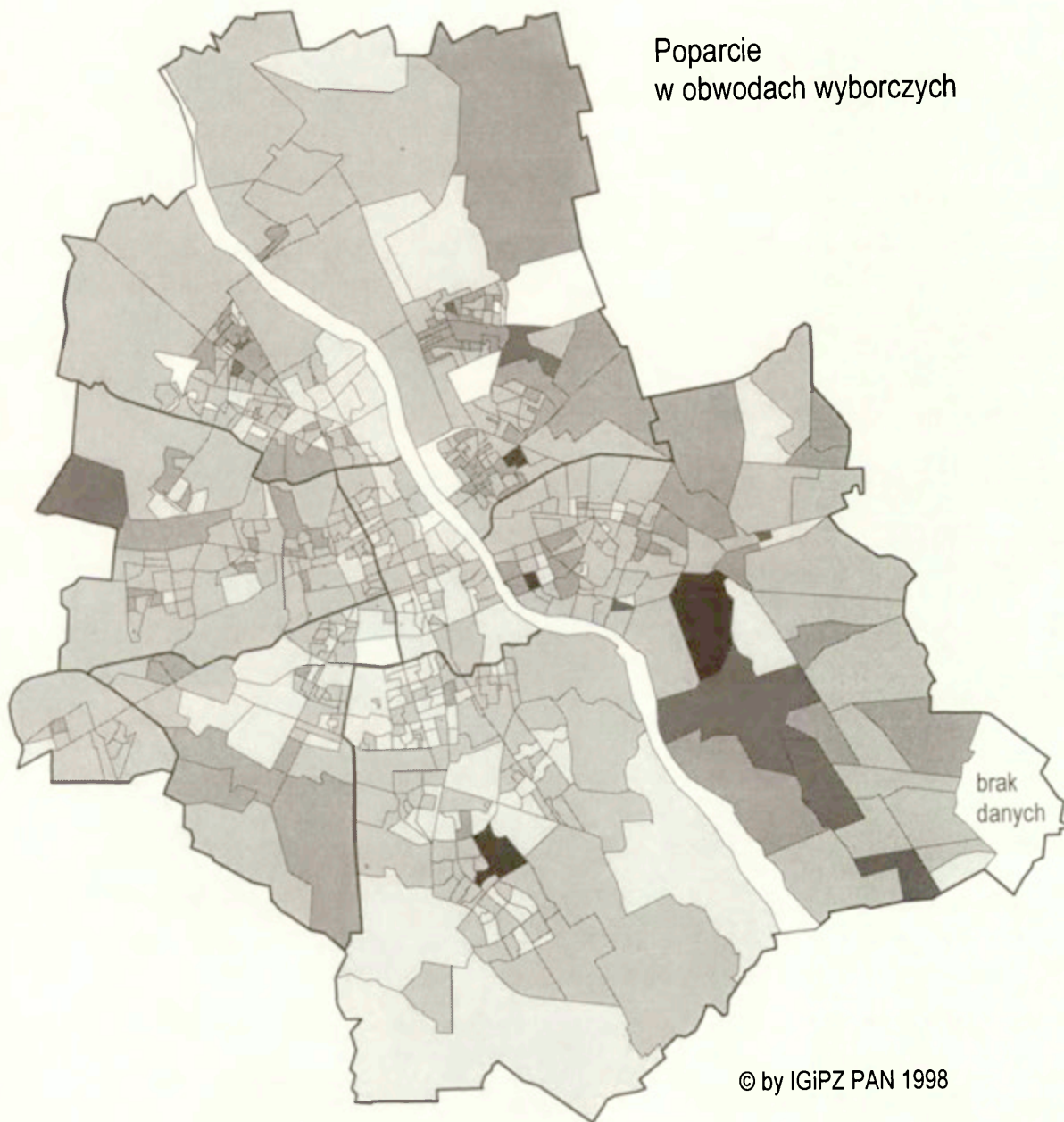
tereny niezamieszkałe



# WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Konfederacja Polski Niepodległej (lista nr 4)

Poparcie  
w obwodach wyborczych



Odsetek głosów ważnych

10,0 do 53,4%

7,5 do 10,0%

5,0 do 7,5%

2,5 do 5,0%

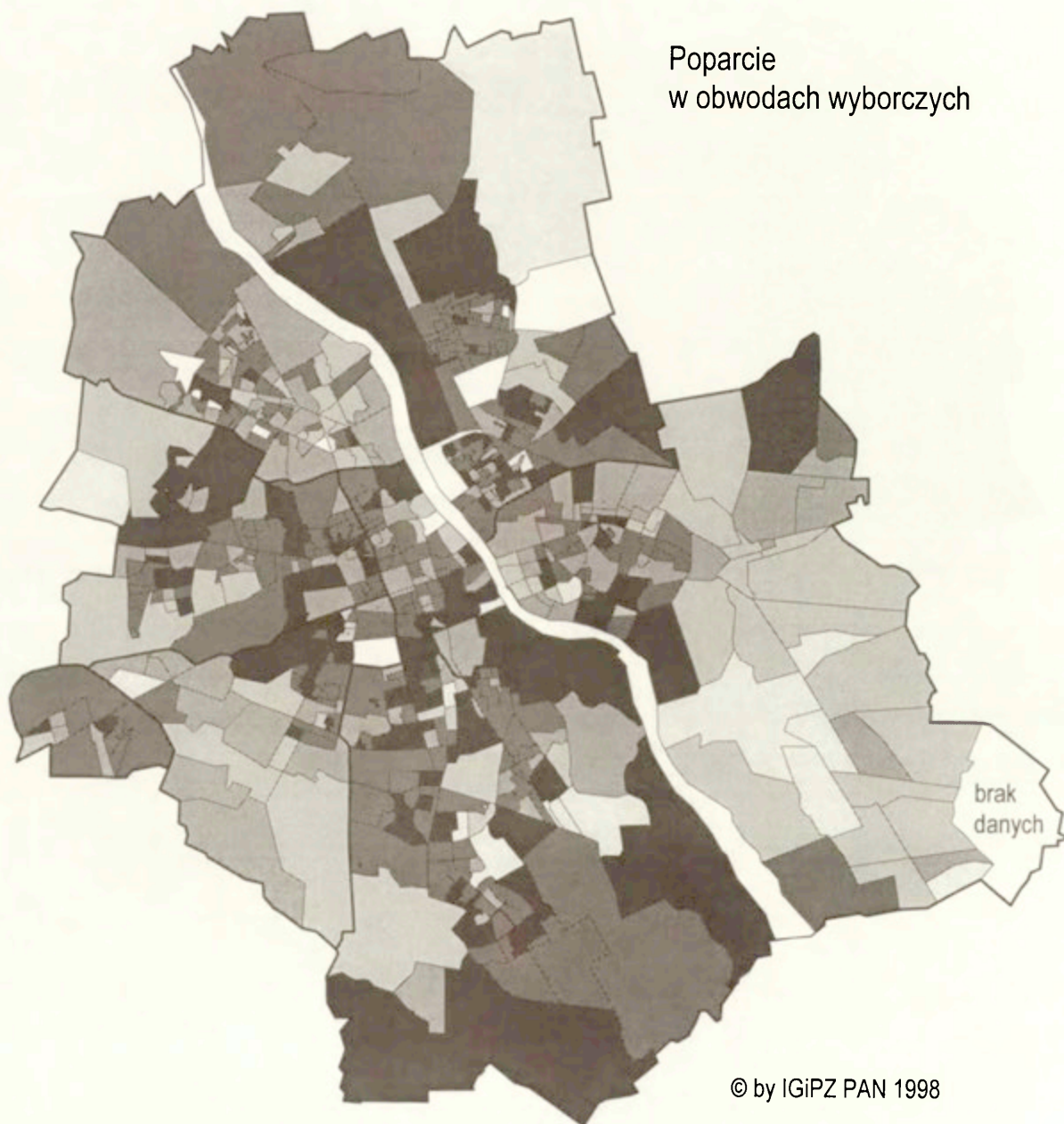
0 do 2,5%

tereny niezamieszkane

brak  
danych

# WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Sojusz Lewicy Demokratycznej (lista nr 5)



### Odsetek głosów ważnych

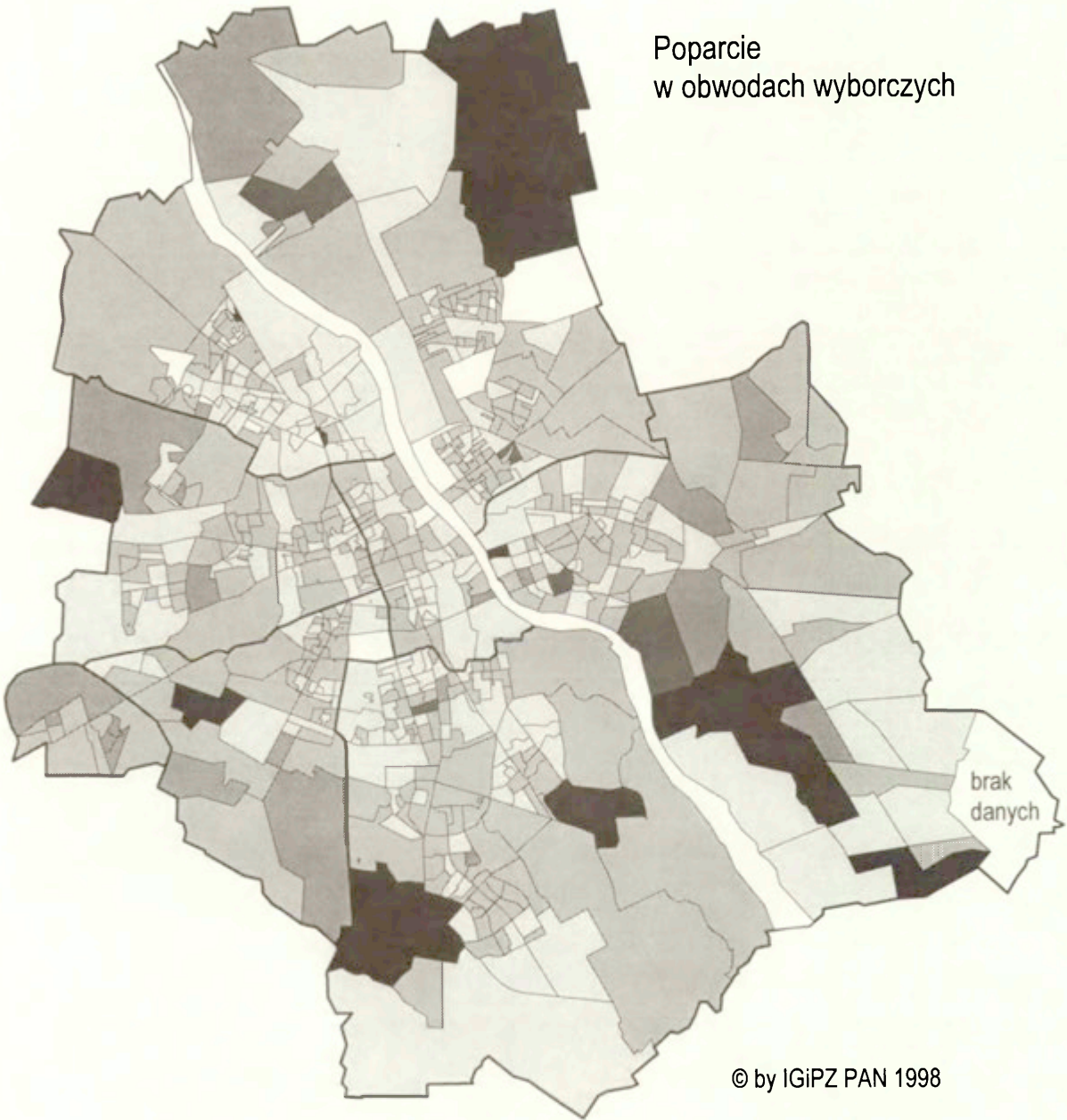


 tereny niezamieszkałe

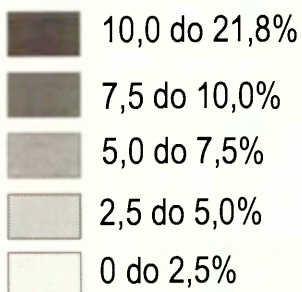
# WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Polskie Stronnictwo Ludowe (lista nr 6)

Poparcie  
w obwodach wyborczych



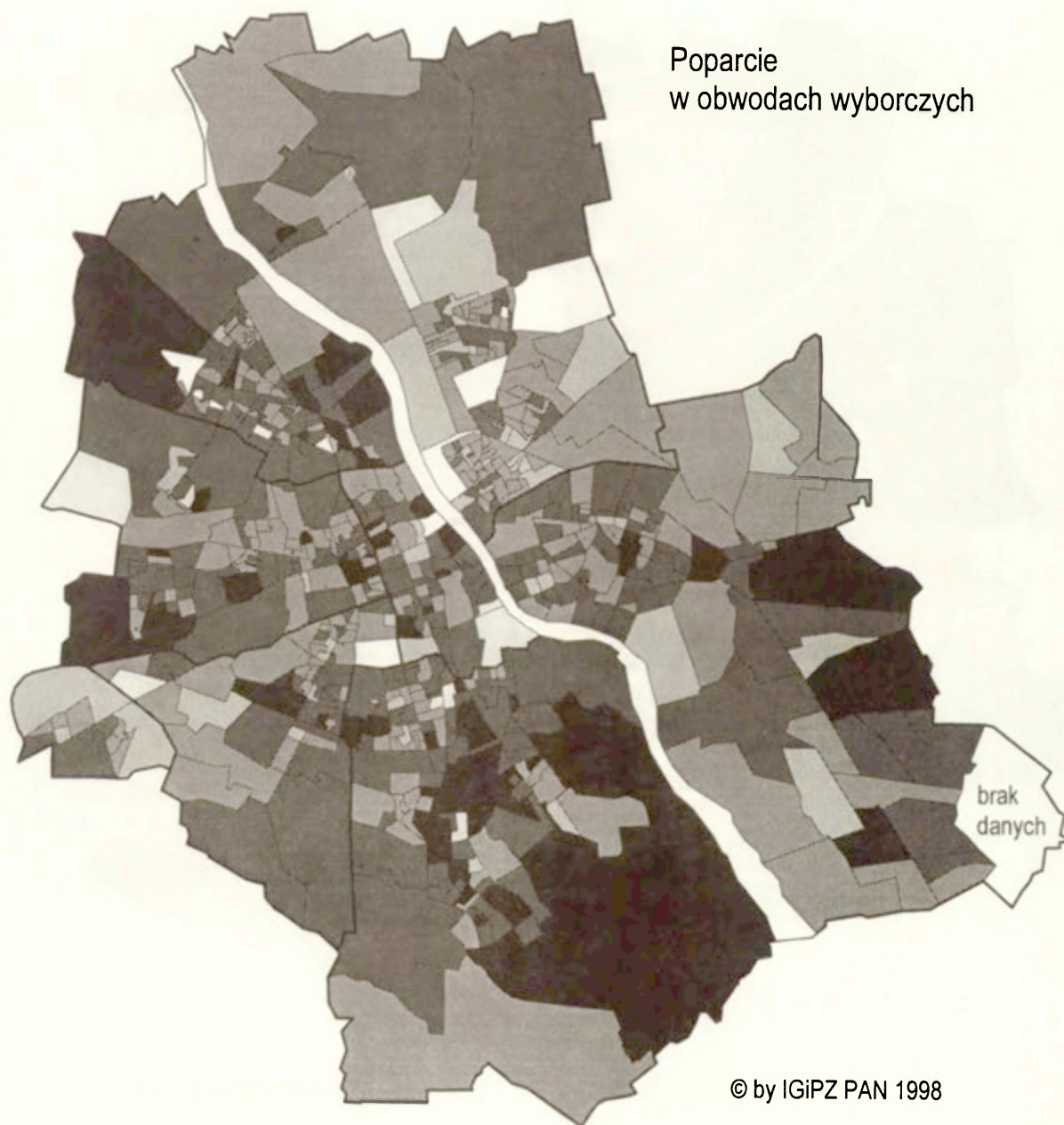
Odsetek głosów ważnych



 tereny niezamieszkałe

# WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Kongres Liberalno-Demokratyczny (lista nr 7)



### Odsetek głosów ważnych

10,0 do 29,5%

7,5 do 10,0%

5,0 do 7,5%

2,5 do 5,0%

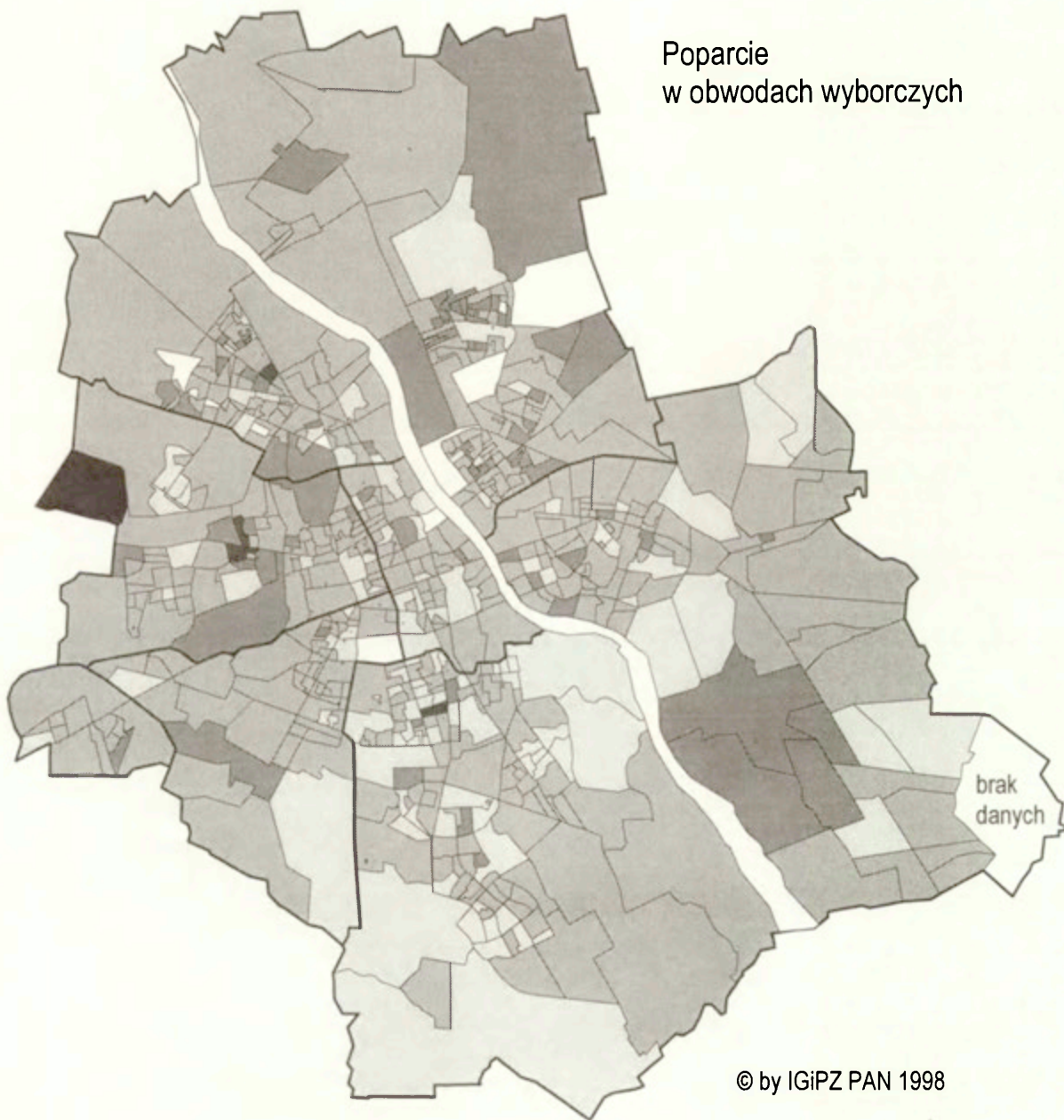
0 do 2,5%

tereny niezamieszkałe

# WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## NSZZ "Solidarność" (lista nr 8)

Poparcie  
w obwodach wyborczych



© by IGiPZ PAN 1998

### Odsetek głosów ważnych

10,0 do 17,0%

7,5 do 10,0%

5,0 do 7,5%

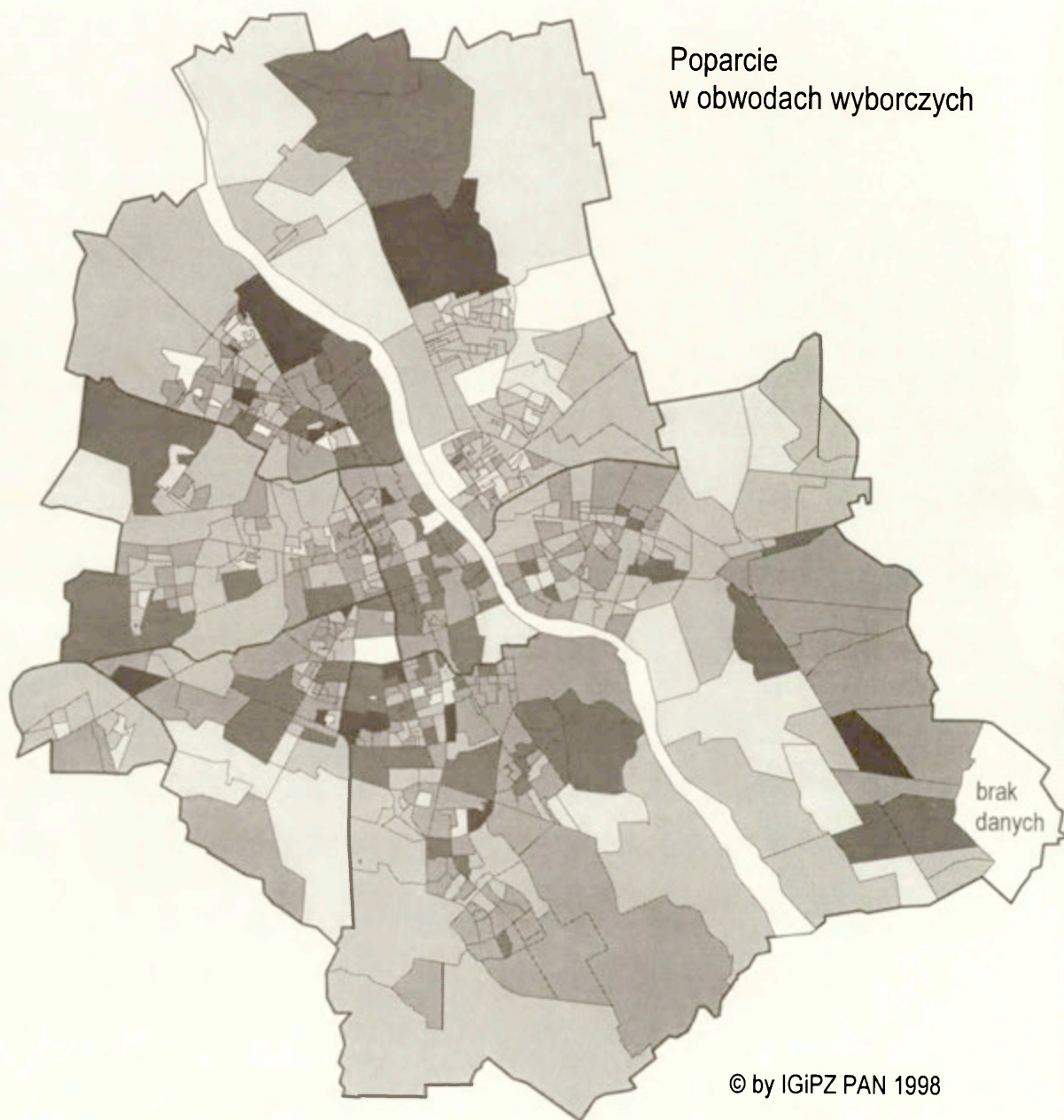
2,5 do 5,0%

0 do 2,5%

tereny niezamieszkałe


# WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Unia Demokratyczna (lista nr 9)



### Odsetek głosów ważnych

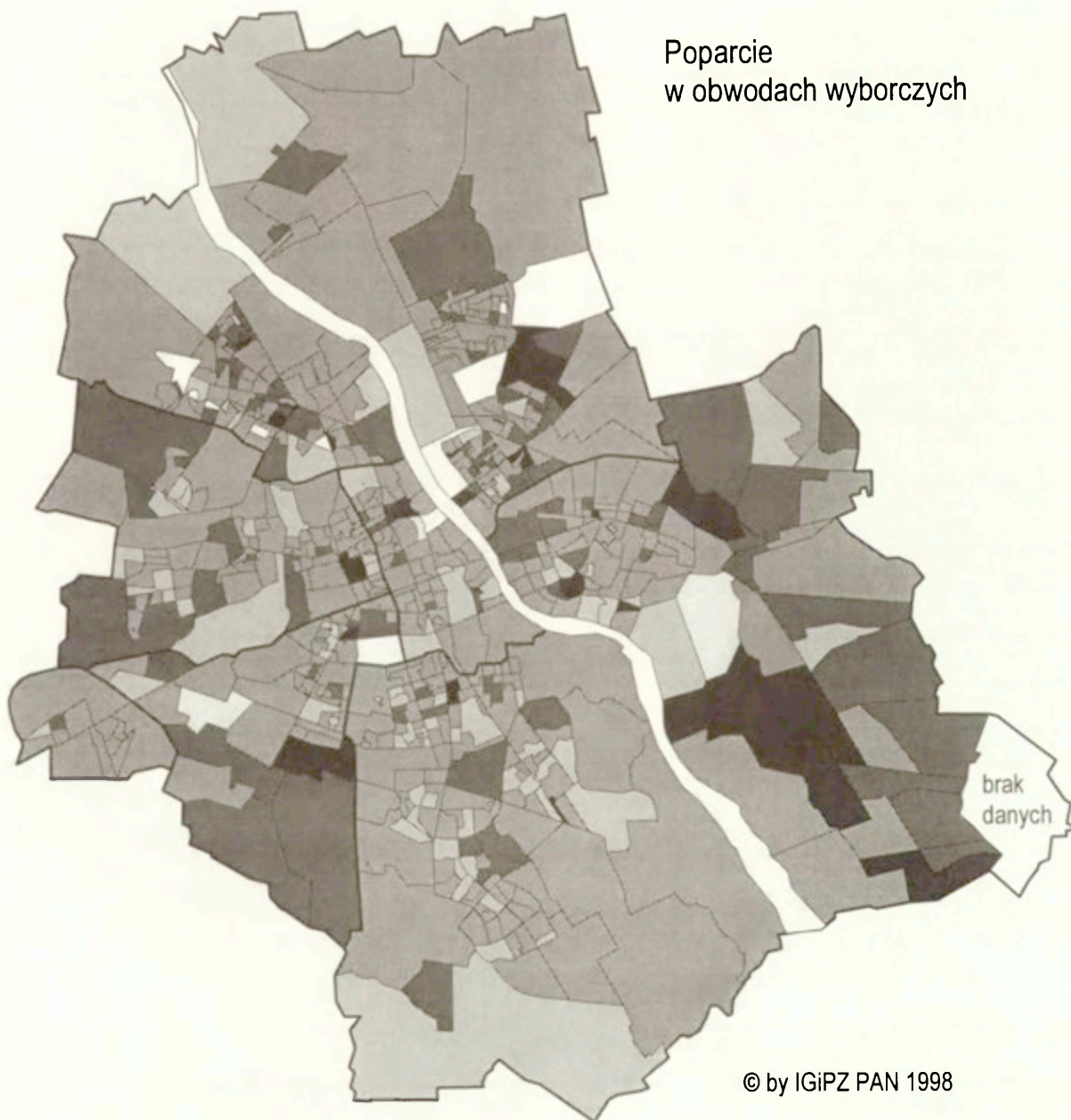


 tereny niezamieszkanne

# WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Bezpartyjny Blok Wspierania Reform (lista nr 10)

Poparcie  
w obwodach wyborczych



Odsetek głosów ważnych

10,0 do 29,0%

7,5 do 10,0%

5,0 do 7,5%

2,5 do 5,0%

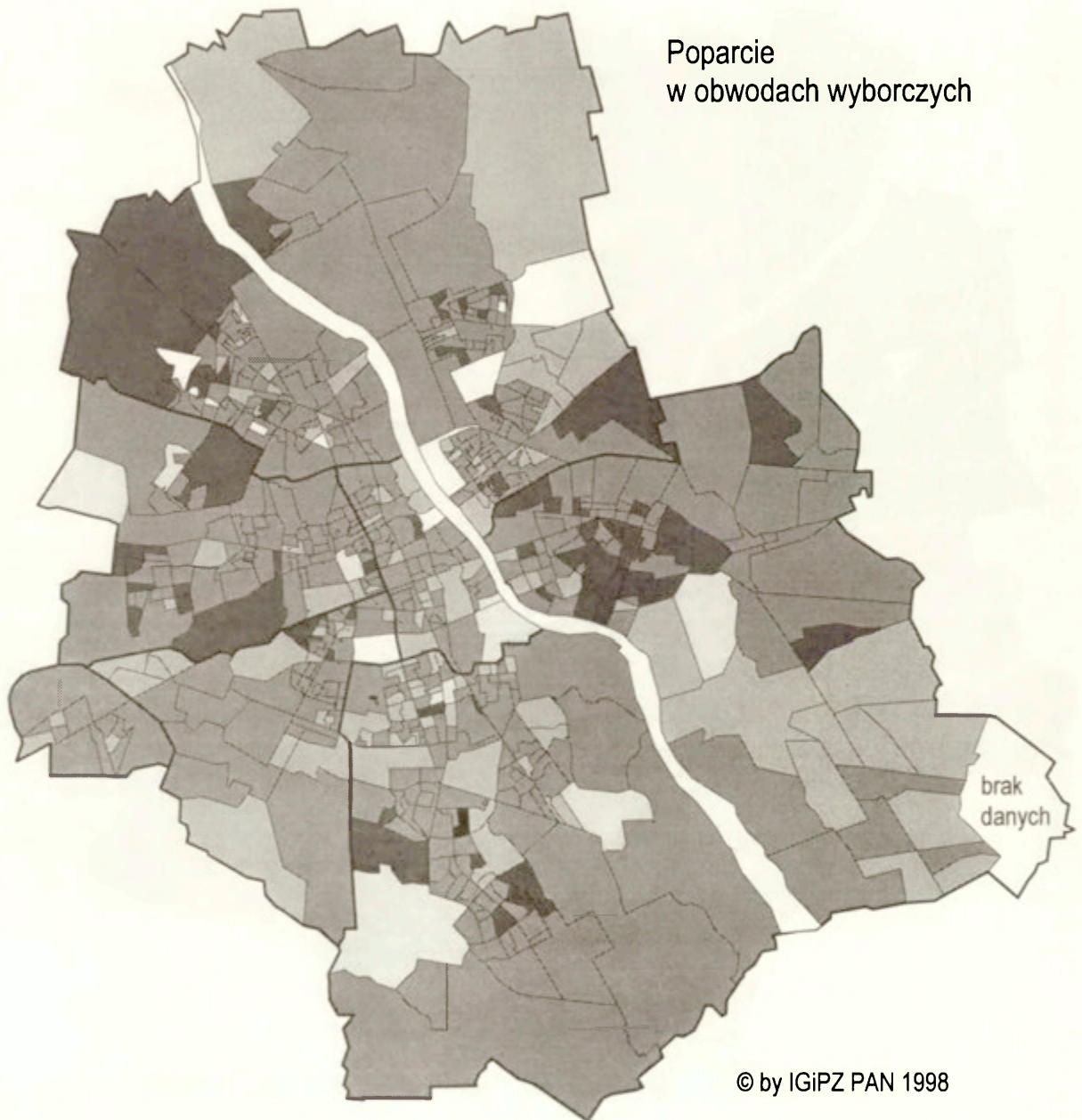
0 do 2,5%

tereny niezamieszkałe

© by IGiPZ PAN 1998

# WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Unia Pracy (lista nr 11)



### Odsetek głosów ważnych

20,0 do 33,4%

15,0 do 20,0%

10,0 do 15,0%

5,0 do 10,0%

0 do 5,0%

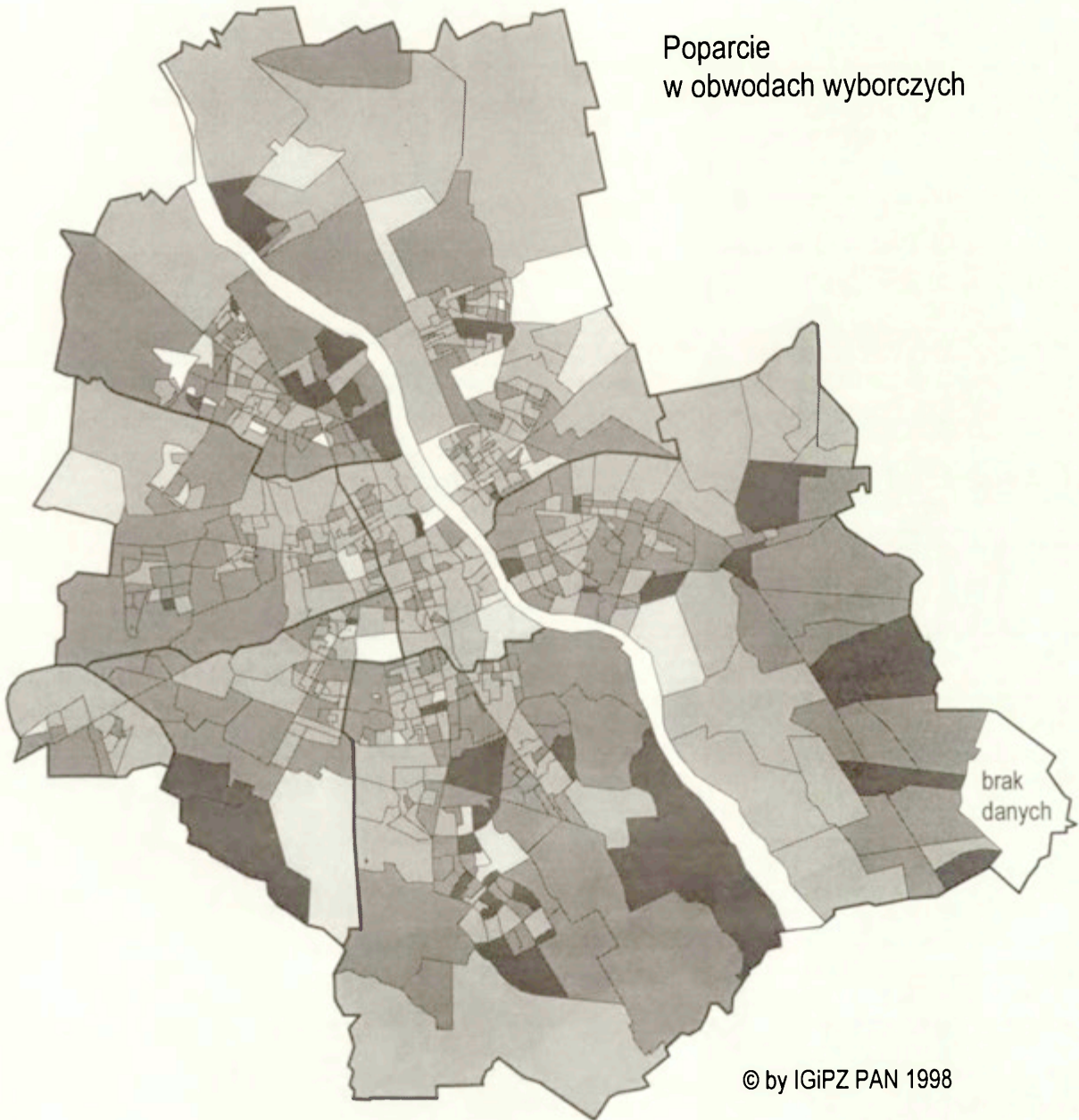
tereny niezamieszkałe



# WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Unia Polityki Realnej (lista nr 12)

Poparcie  
w obwodach wyborczych



Odsetek głosów ważnych

8,0 do 14,0%

6,0 do 8,0%

4,0 do 6,0%

2,0 do 4,0%

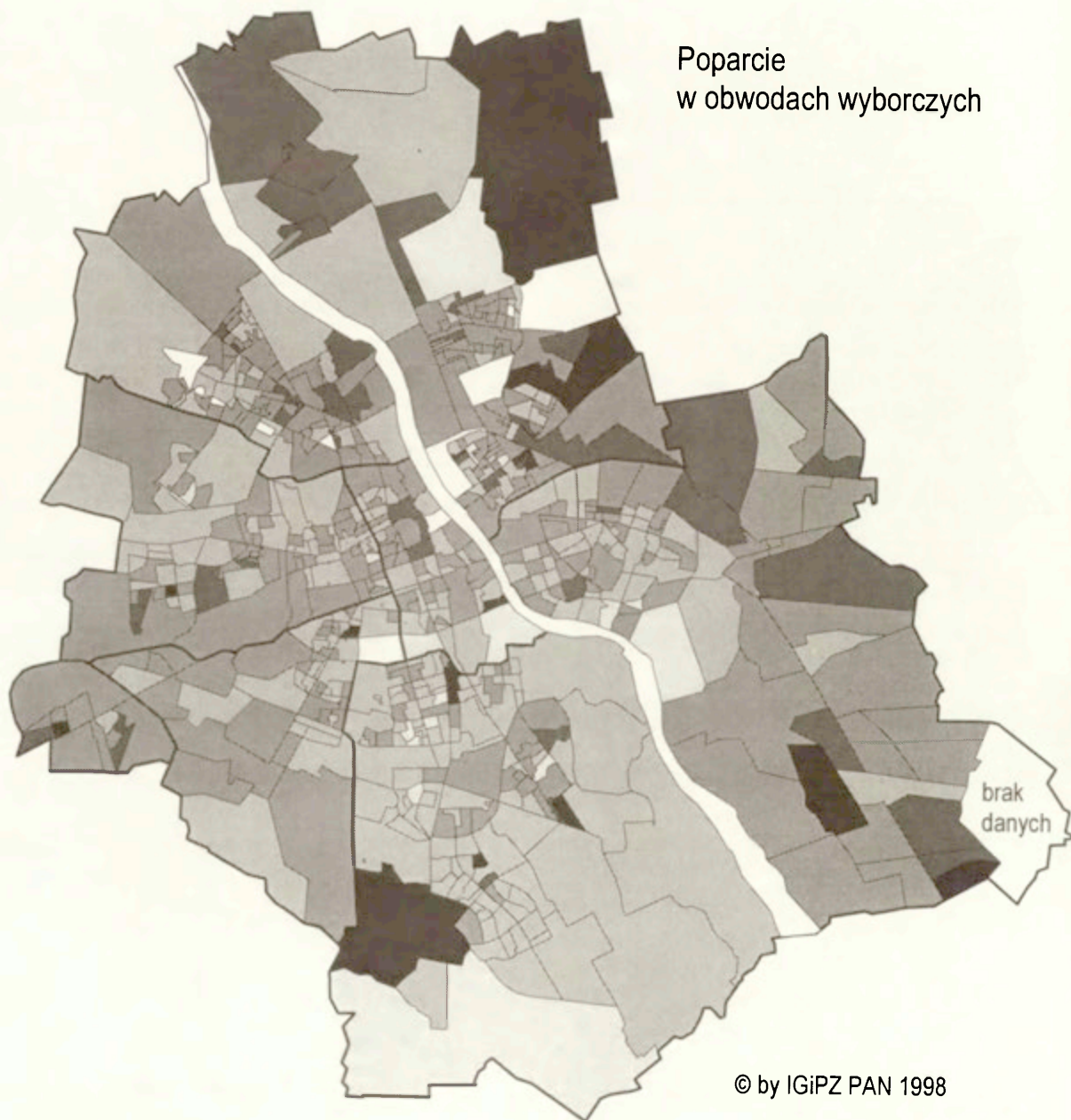
0 do 2,0%

tereny niezamieszkane

© by IGiPZ PAN 1998

# WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Koalicja dla Rzeczypospolitej (lista nr 15)



### Odsetek głosów ważnych

10,0 do 16,7%

7,5 do 10,0%

5,0 do 7,5%

2,5 do 5,0%

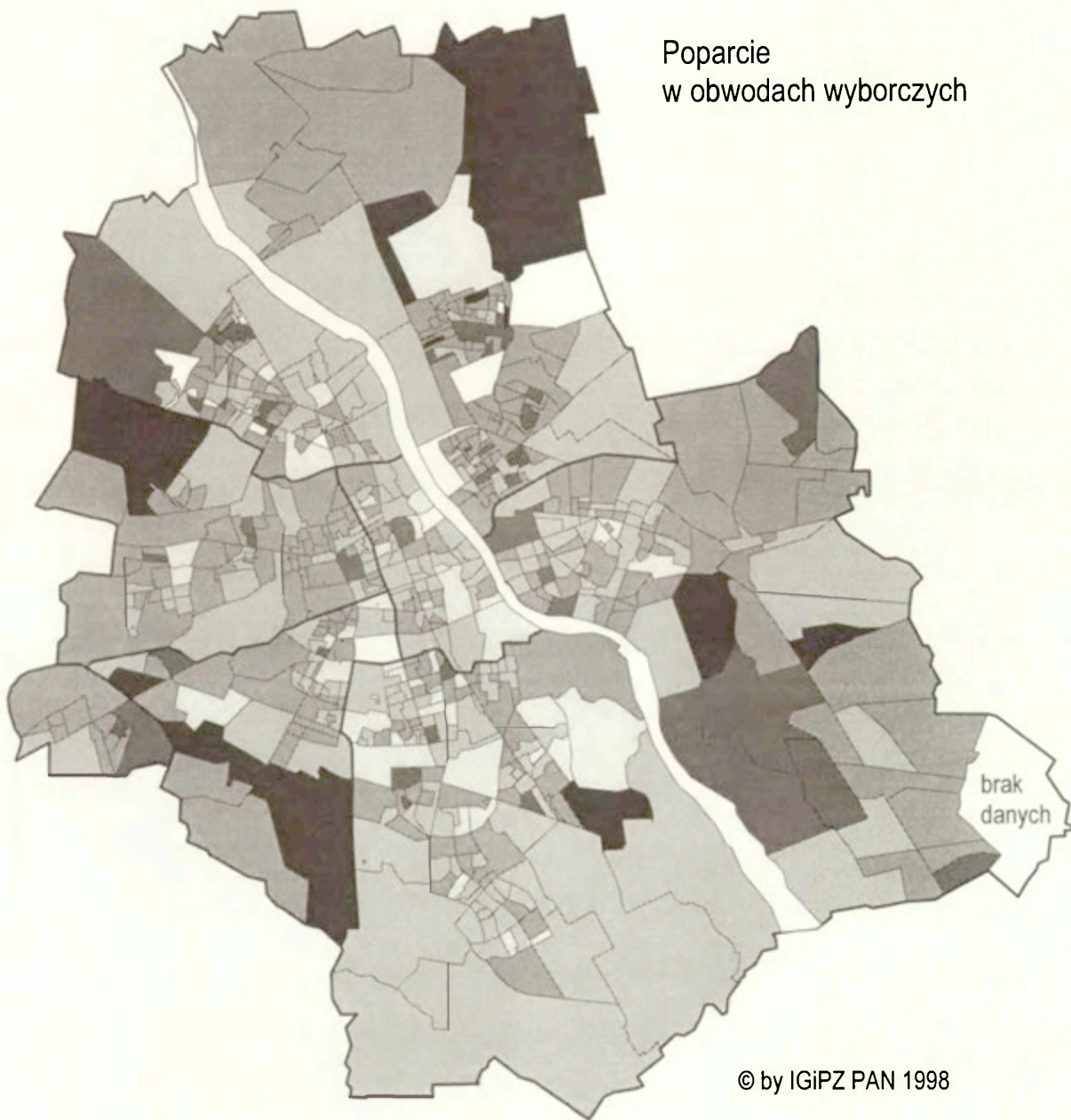
0 do 2,5%

tereny niezamieszkanne

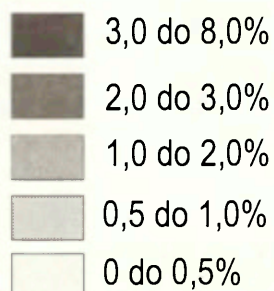
# WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## "Samoobrona" (lista nr 19)

Poparcie  
w obwodach wyborczych



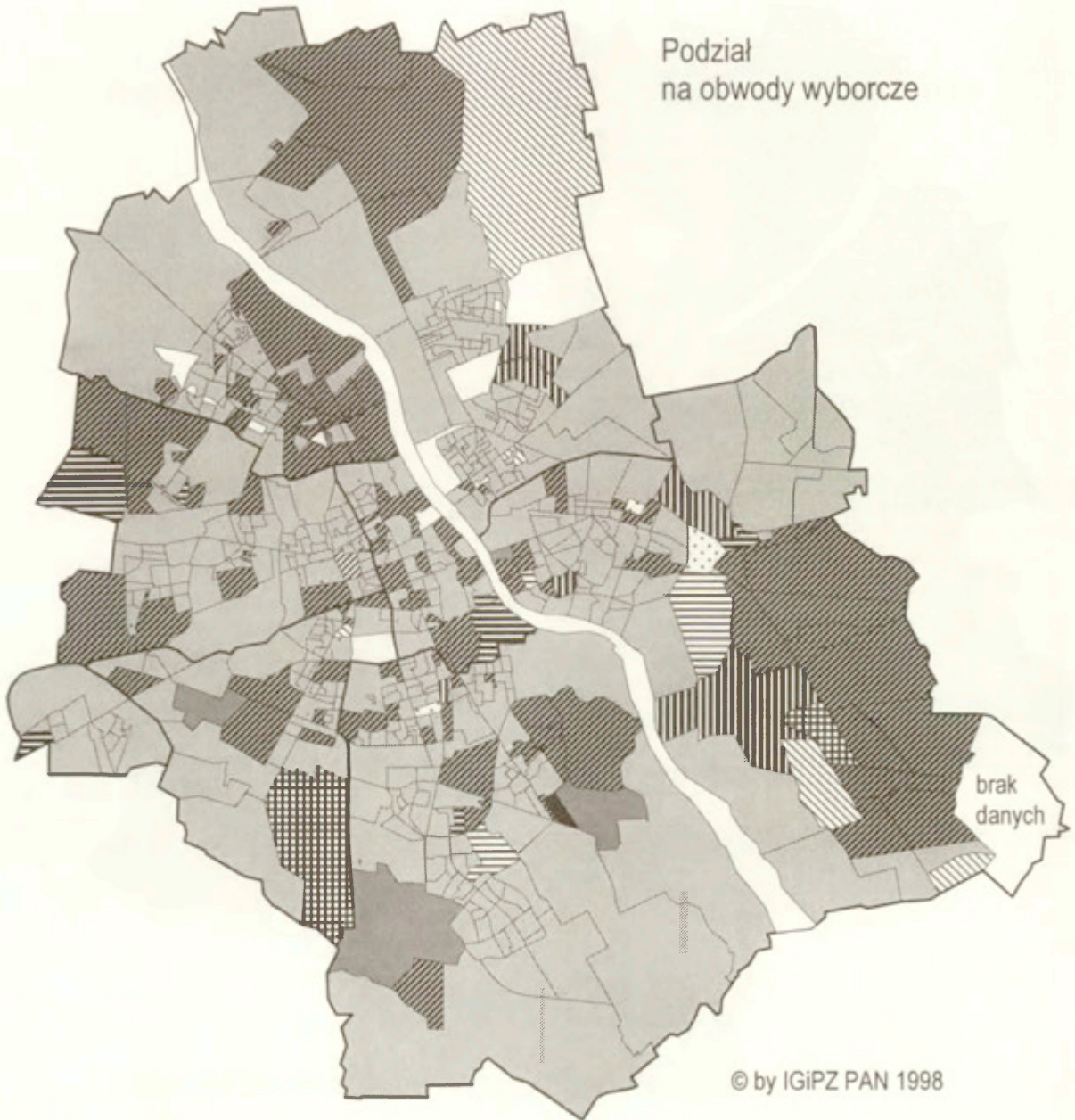
Odsetek głosów ważnych




 tereny niezamieszkałe

# WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Ugrupowania zwycięskie




 Sojusz Lewicy Demokratycznej (493)

 Polskie Stronnictwo Ludowe -  
- Sojusz Programowy (5)


 Polskie Stronnictwo Ludowe -  
- Porozumienie Ludowe (1)

 Unia Pracy (4)

 Unia Demokratyczna (144)

 Kongres Liberalno-Demokratyczny (1)


 Koalicja dla Rzeczypospolitej (5)

 Bezpartyjny Blok Wspierania Reform (6)

 NSZZ "Solidarność" (1)

 Porozumienie Centrum (5)

 Konfederacja Polski Niepodległej (7)

 KKW "Ojczyzna" (9)

## WYBORY PARLAMENTARNE 1991, 1993

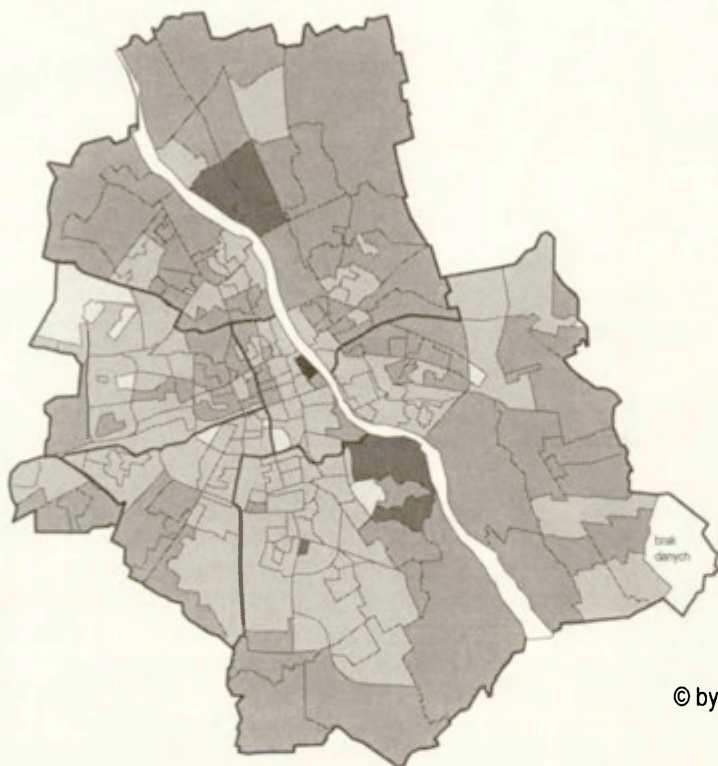
### Podział na 245 jednostek syntetycznych



# WYBORY PARLAMENTARNE 1991 — WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Porozumienie Obywatelskie Centrum (1991) Porozumienie Centrum (1993)

(zestawienie dla 245 jednostek syntetycznych)



© by IGiPZ PAN 1998

### Wybory parlamentarne 1993

Odsetek głosów ważnych



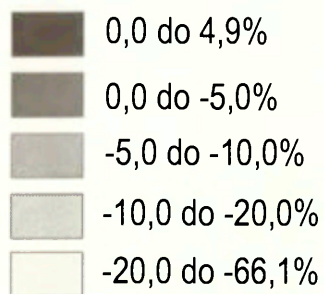
# WYBORY PARLAMENTARNE 1991 — WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Porozumienie Obywatelskie Centrum (1991) Porozumienie Centrum (1993)

(zestawienie dla 245 jednostek syntetycznych)



Zmiana poparcia

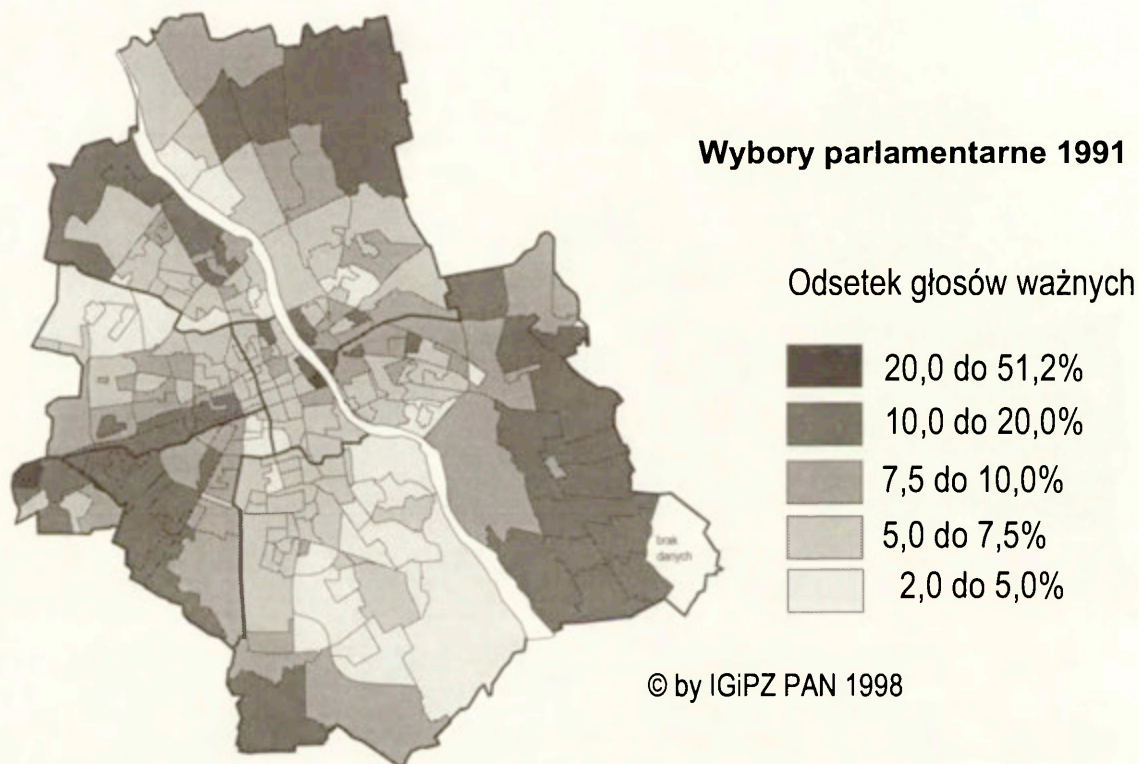


© by GiPZ PAN 1998

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991 — WYBORY PARLAMENTARNE 1993

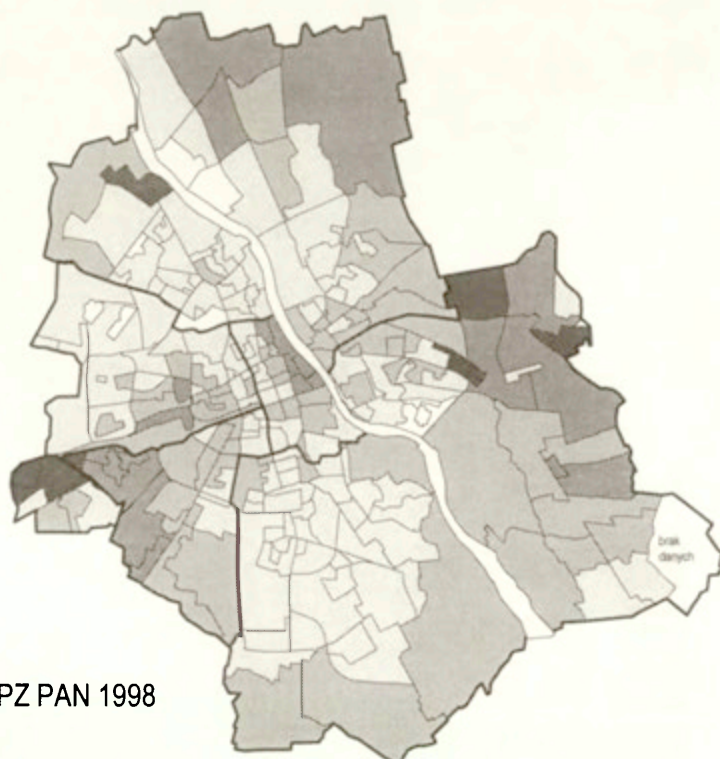
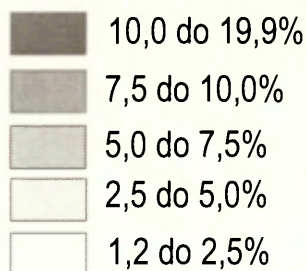
## Wyborcza Akcja Katolicka (1991) Katolicki Komitet Wyborczy "Ojczyzna" (1993)

(zestawienie dla 245 jednostek syntetycznych)



### Wybory parlamentarne 1993

Odsetek głosów ważnych



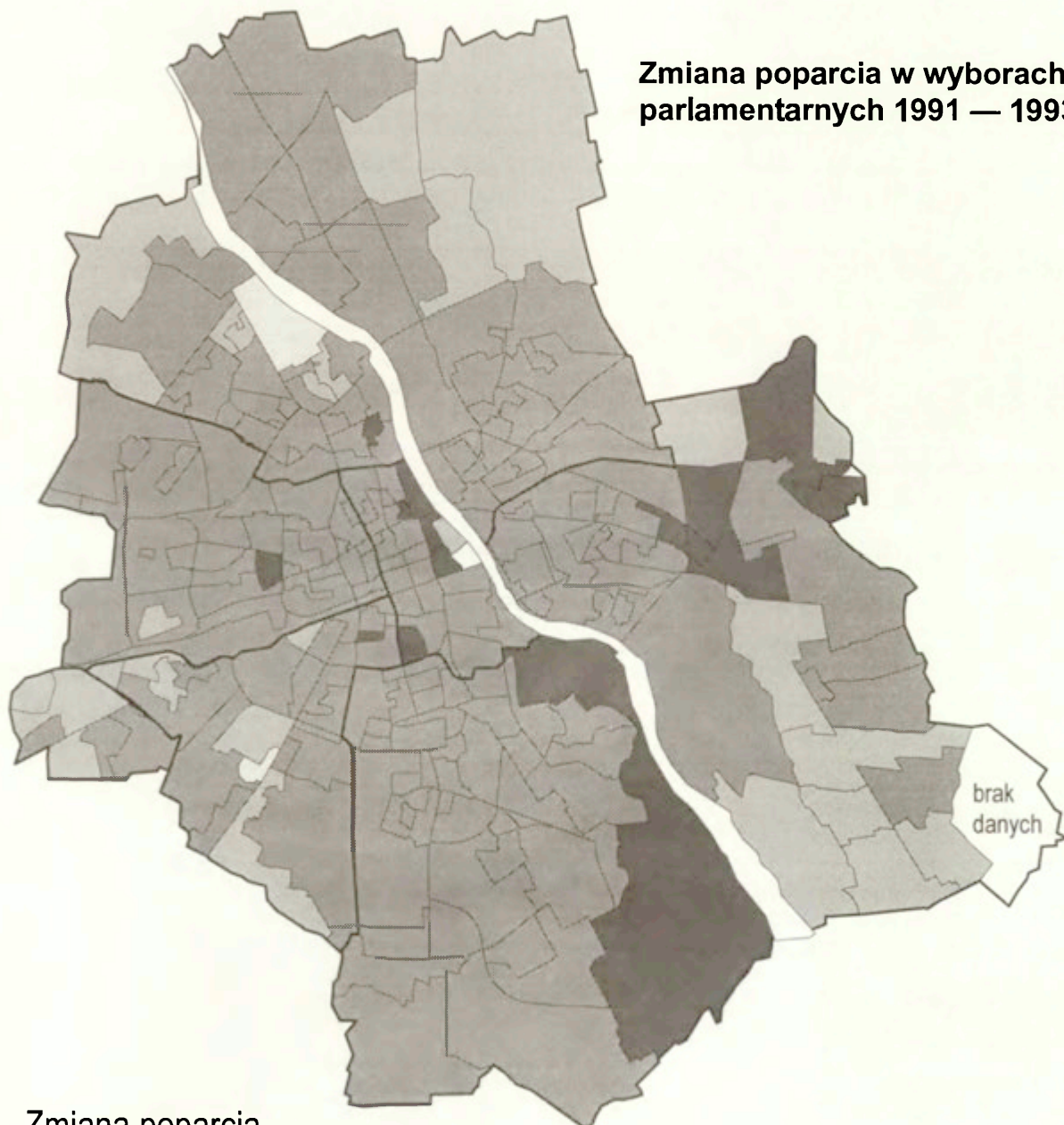


# WYBORY PARLAMENTARNE 1991 — WYBORY PARLAMENTARNE 1993

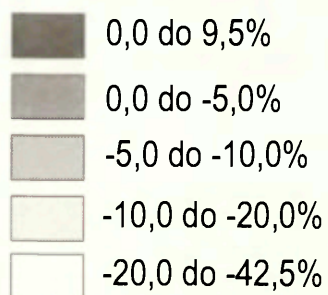
## Wyborcza Akcja Katolicka (1991) Katolicki Komitet Wyborczy "Ojczyzna" (1993)

(zestawienie dla 245 jednostek syntetycznych)

### Zmiana poparcia w wyborach parlamentarnych 1991 — 1993



#### Zmiana poparcia

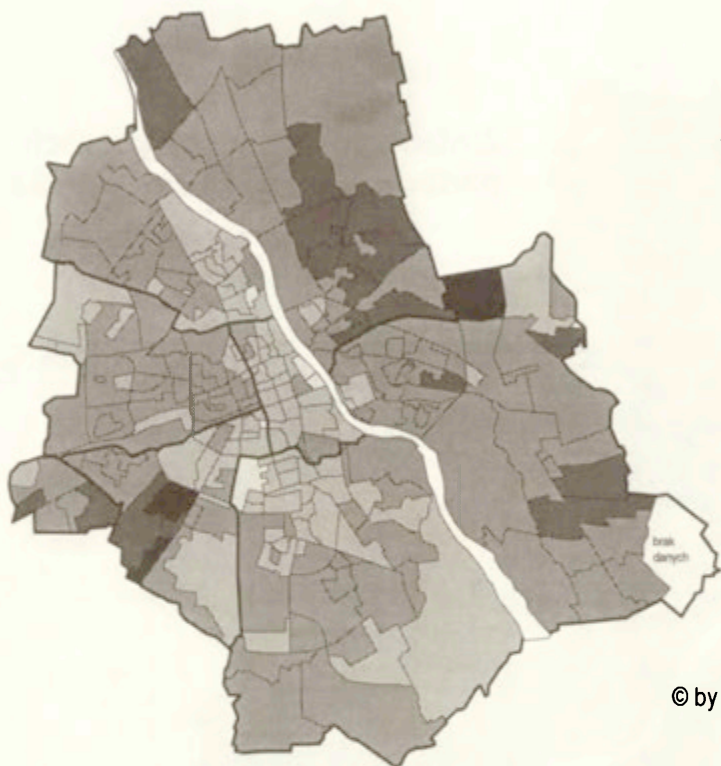


© by IGiPZ PAN 1998

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991 — WYBORY PARLAMENTARNE 1993

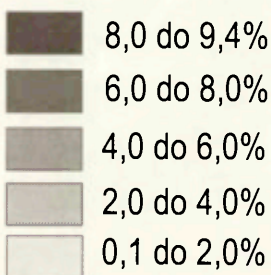
## Konfederacja Polski Niepodległej (1991, 1993)

(zestawienie dla 245 jednostek syntetycznych)



Wybory parlamentarne 1991

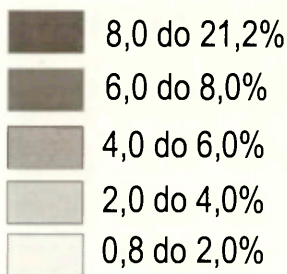
Odsetek głosów ważnych



© by IGiPZ PAN 1998

Wybory parlamentarne 1993

Odsetek głosów ważnych

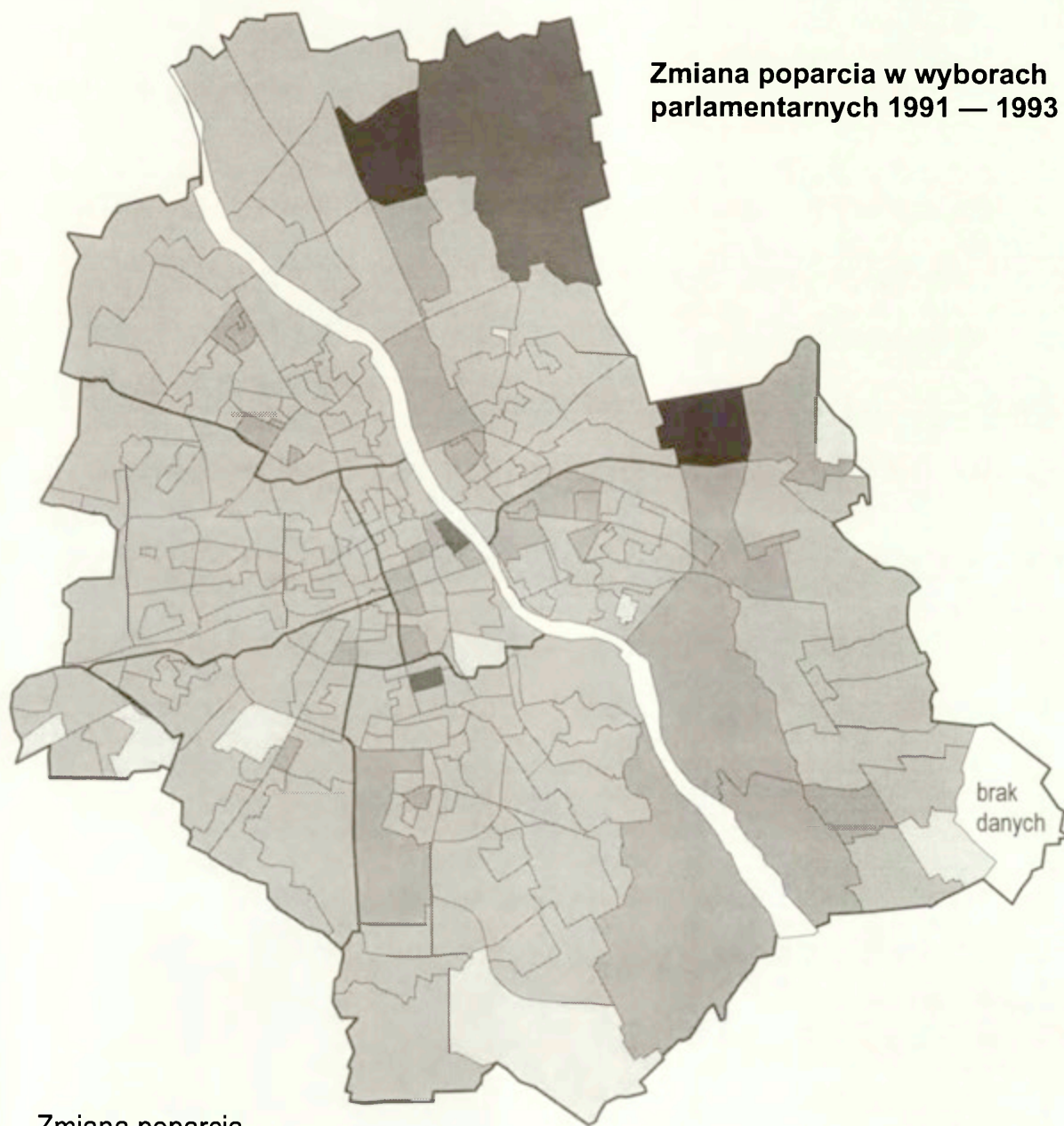


© by IGiPZ PAN 1998

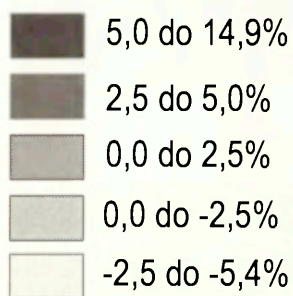
# WYBORY PARLAMENTARNE 1991 — WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Konfederacja Polski Niepodległej (1991, 1993)

(zestawienie dla 245 jednostek syntetycznych)



Zmiana poparcia

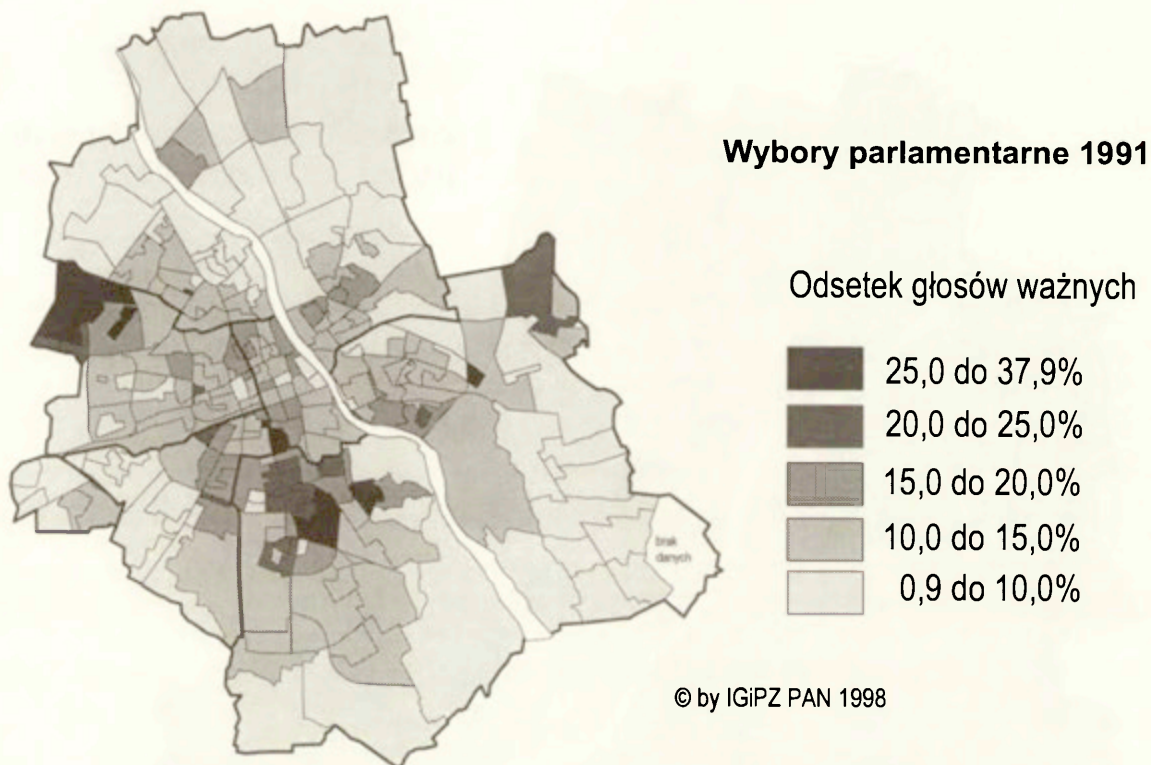


© by IGiPZ PAN 1998

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991 — WYBORY PARLAMENTARNE 1993

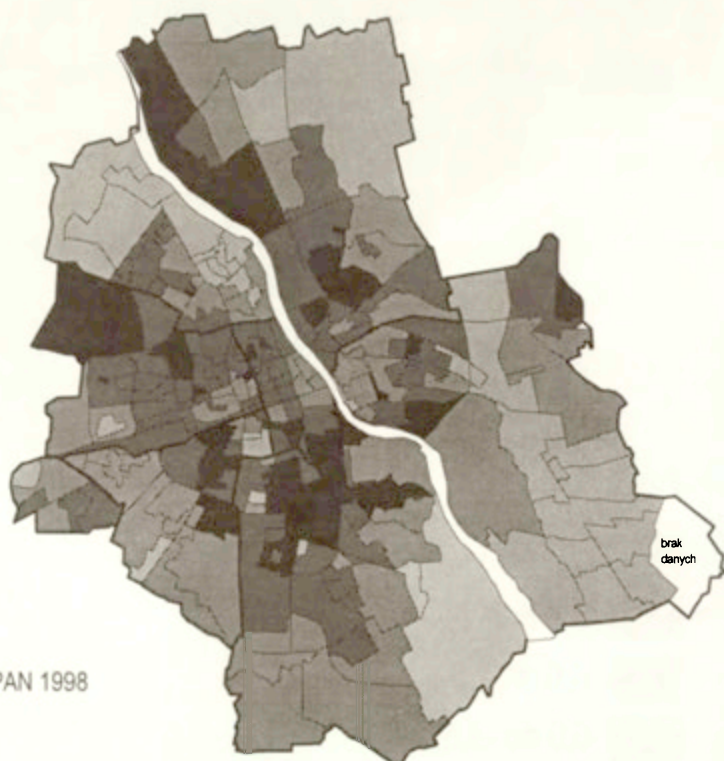
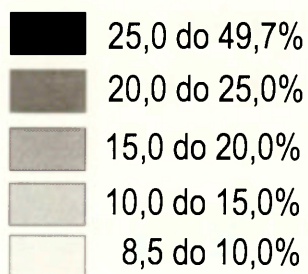
## Sojusz Lewicy Demokratycznej (1991, 1993)

(zestawienie dla 245 jednostek syntetycznych)



## Wybory parlamentarne 1993

Odsetek głosów ważnych



# WYBORY PARLAMENTARNE 1991 — WYBORY PARLAMENTARNE 1993

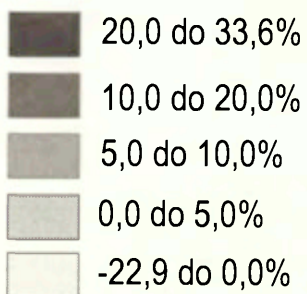
## Sojusz Lewicy Demokratycznej (1991, 1993)

(zestawienie dla 245 jednostek syntetycznych)

Zmiana poparcia w wyborach parlamentarnych 1991 — 1993



Zmiana poparcia

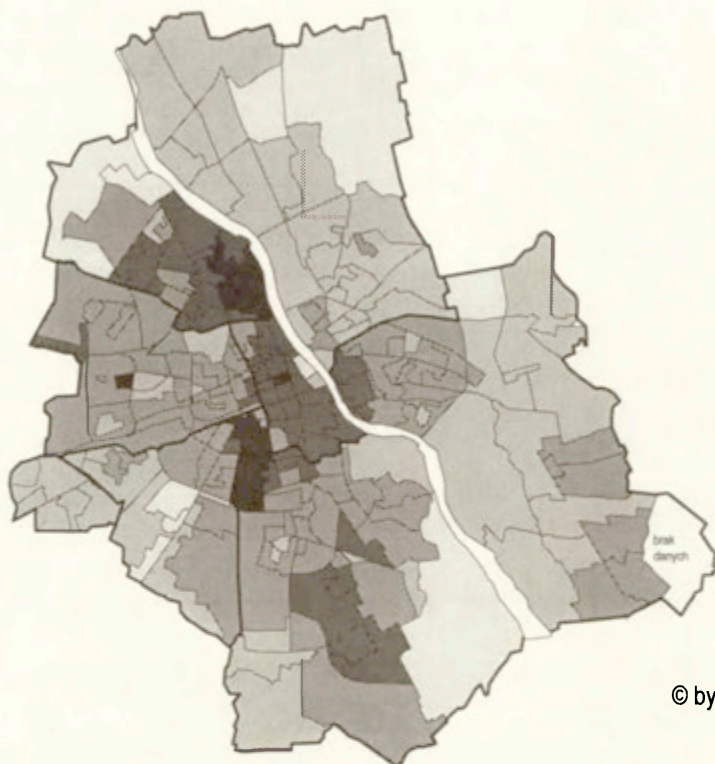


© by IGIPZ PAN 1998

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991 — WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Unia Demokratyczna (1991, 1993)

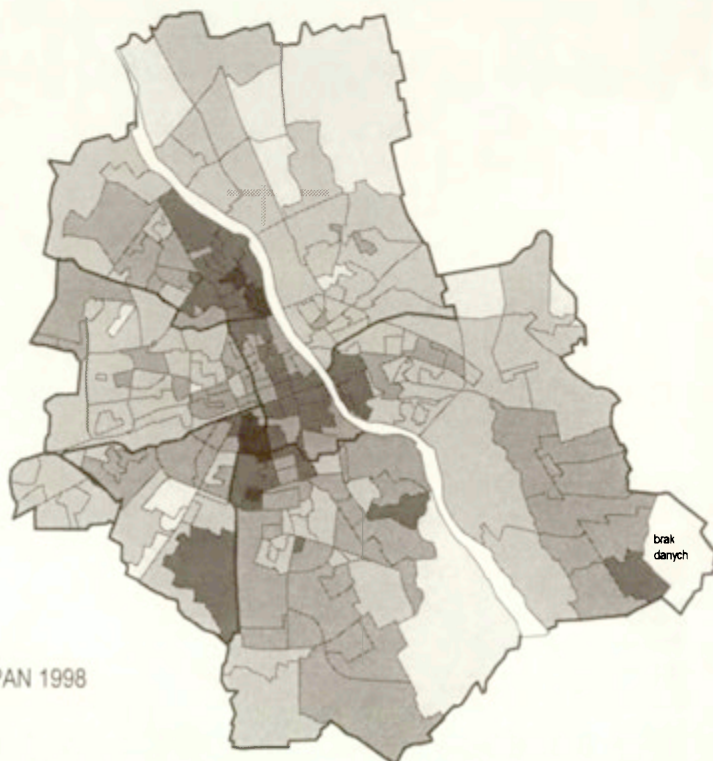
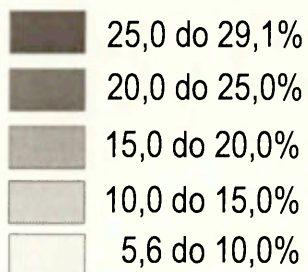
(zestawienie dla 245 jednostek syntetycznych)



© by IGiPZ PAN 1998

## Wybory parlamentarne 1993

Odsetek głosów ważnych



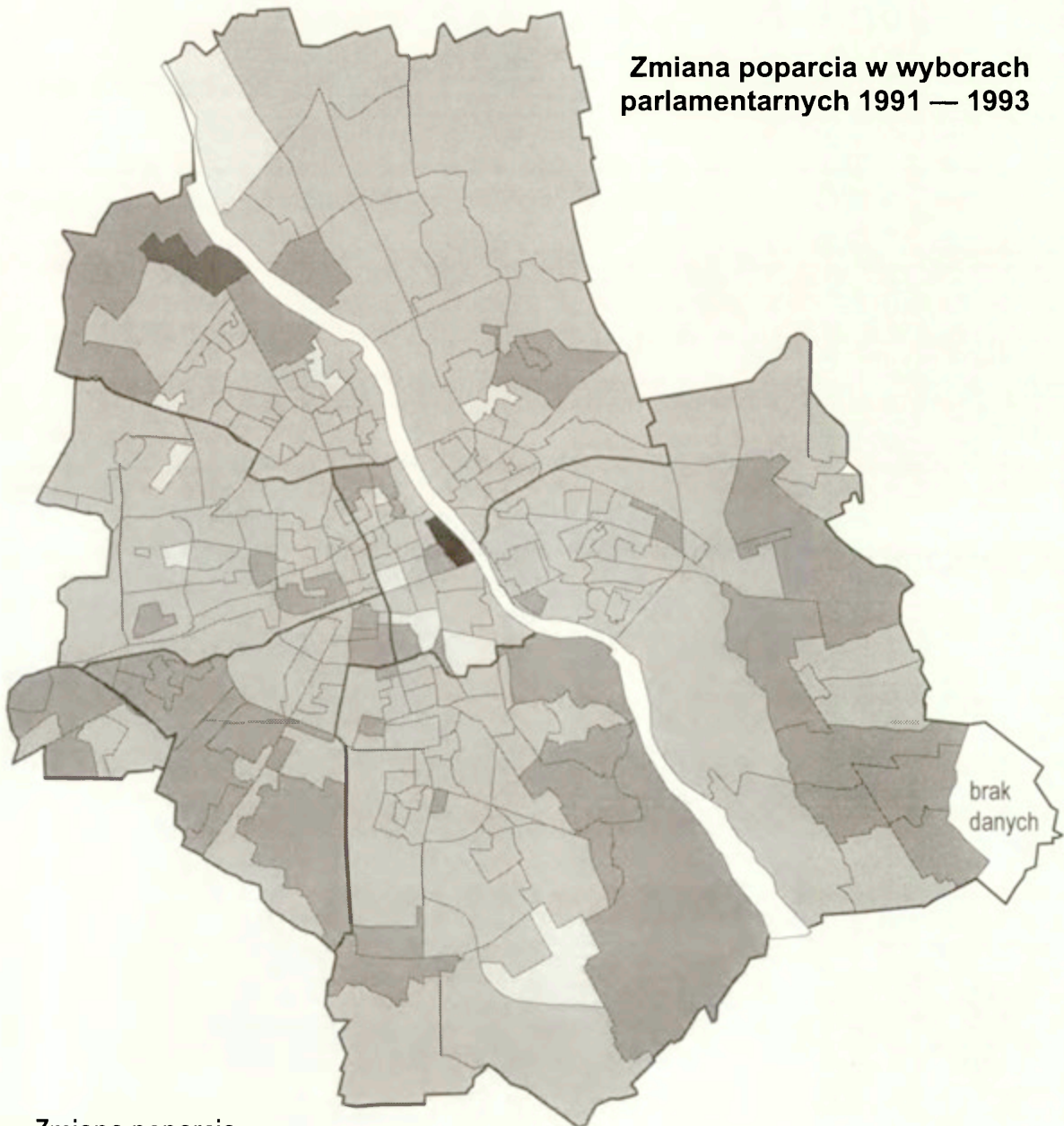
© by IGiPZ PAN 1998

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991 — WYBORY PARLAMENTARNE 1993

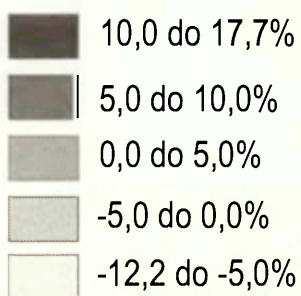
## Unia Demokratyczna (1991, 1993)

(zestawienie dla 245 jednostek syntetycznych)

Zmiana poparcia w wyborach parlamentarnych 1991 — 1993



Zmiana poparcia

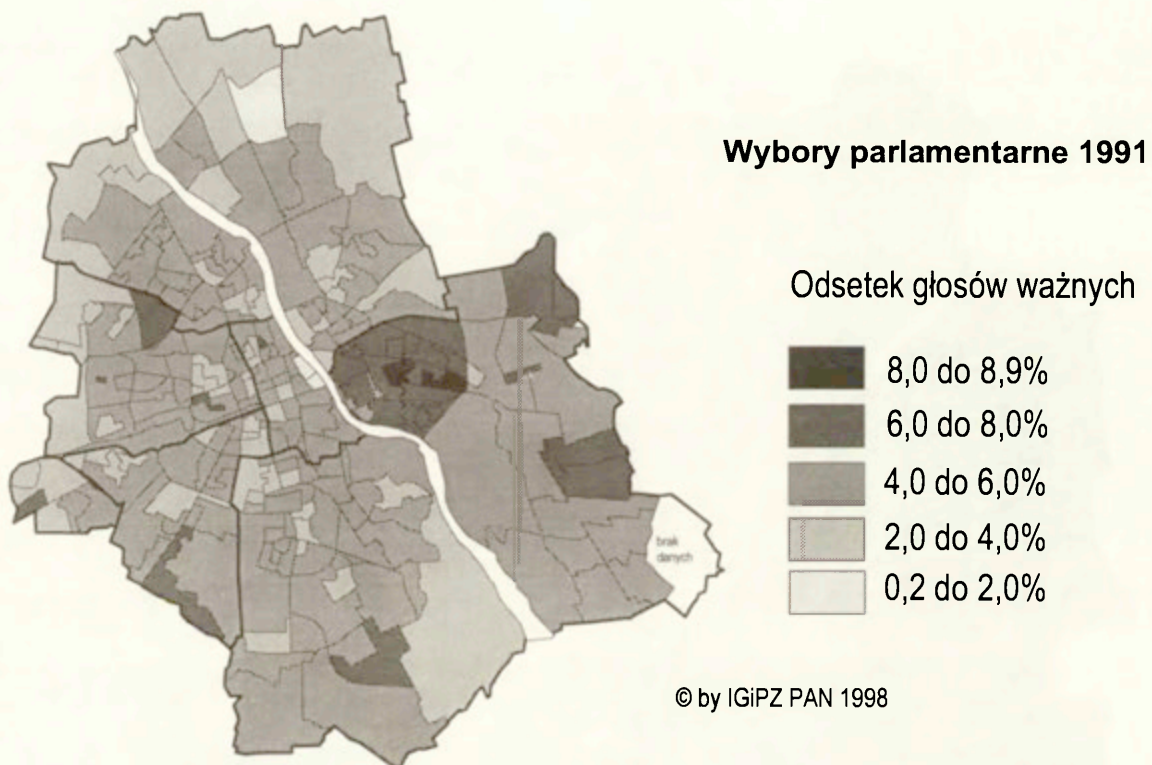


© by IGPZ PAN 1998

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991 — WYBORY PARLAMENTARNE 1993

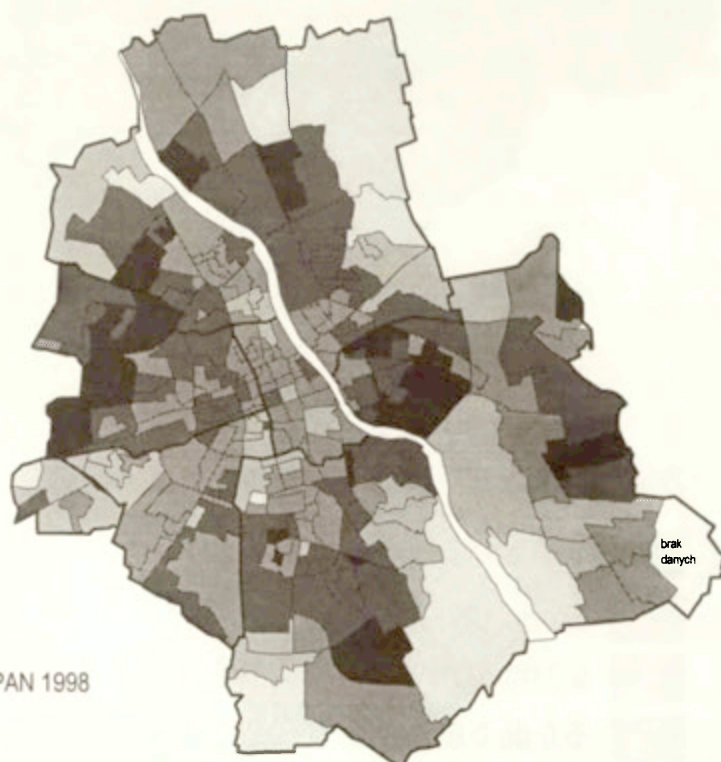
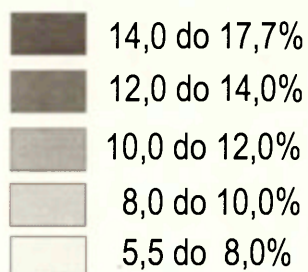
## Solidarność Pracy (1991) Unia Pracy (1993)

(zestawienie dla 245 jednostek syntetycznych)



## Wybory parlamentarne 1993

Odsetek głosów ważnych

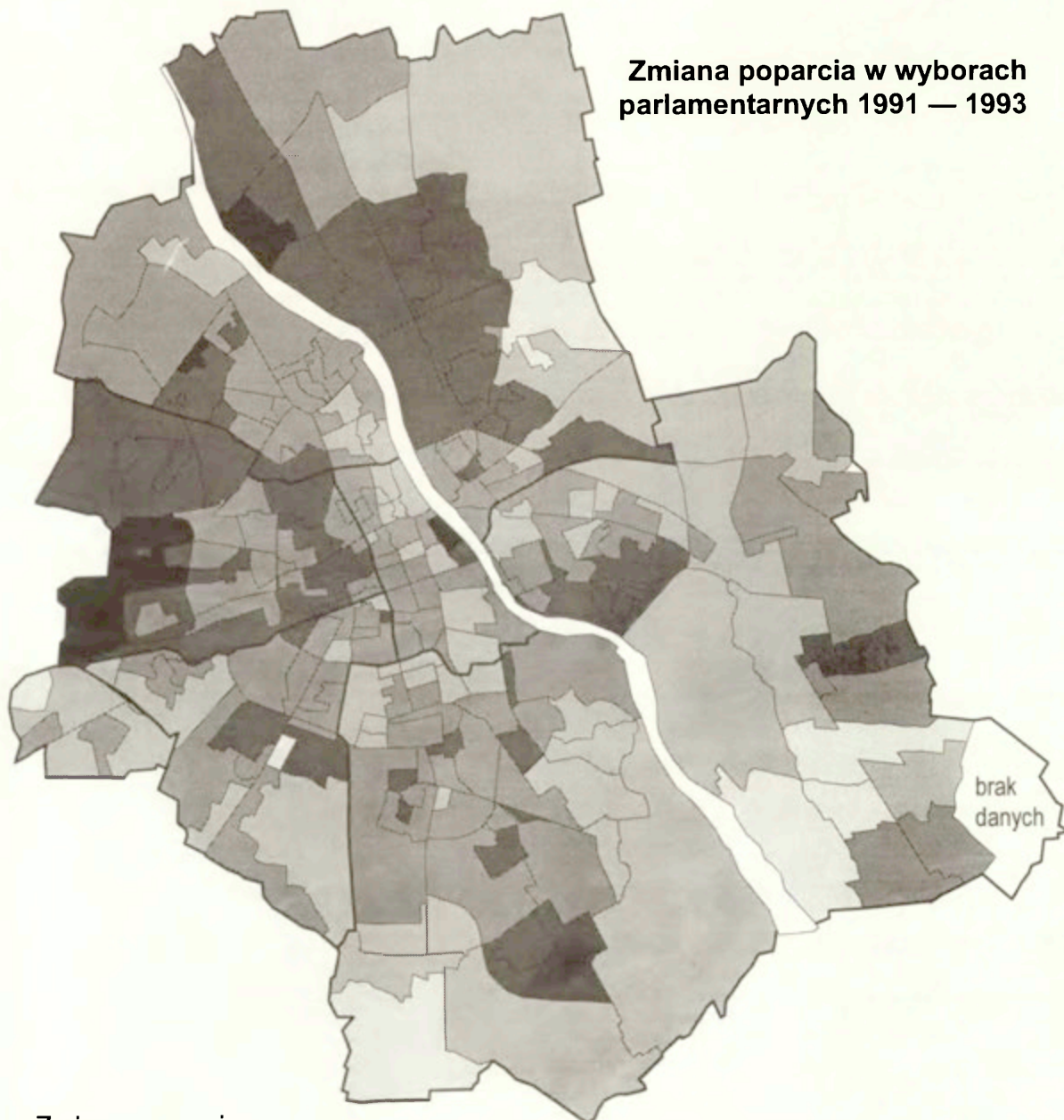




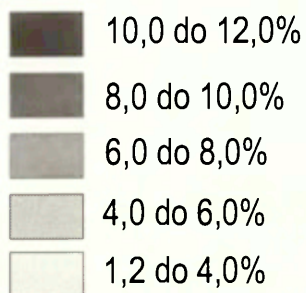
# WYBORY PARLAMENTARNE 1991 — WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Solidarność Pracy (1991) Unia Pracy (1993)

(zestawienie dla 245 jednostek syntetycznych)



Zmiana poparcia

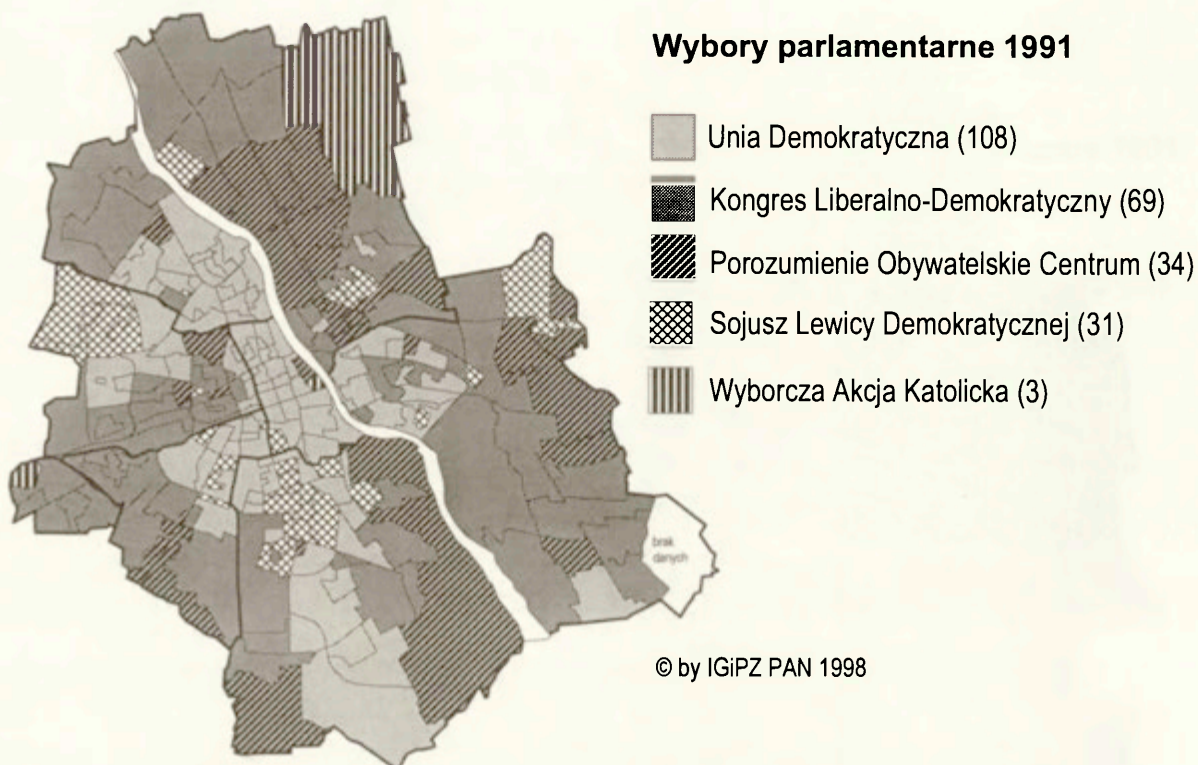


© by IGiPZ PAN 1998

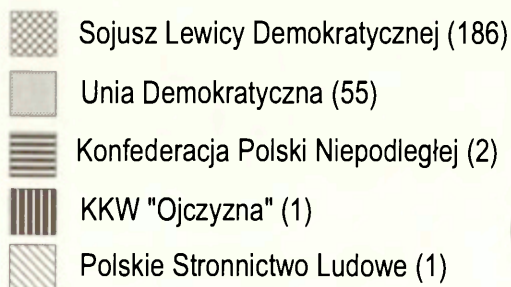
# WYBORY PARLAMENTARNE 1991 — WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Ugrupowania zwycięskie (1991, 1993)

(zestawienie dla 245 jednostek syntetycznych)



## Wybory parlamentarne 1993

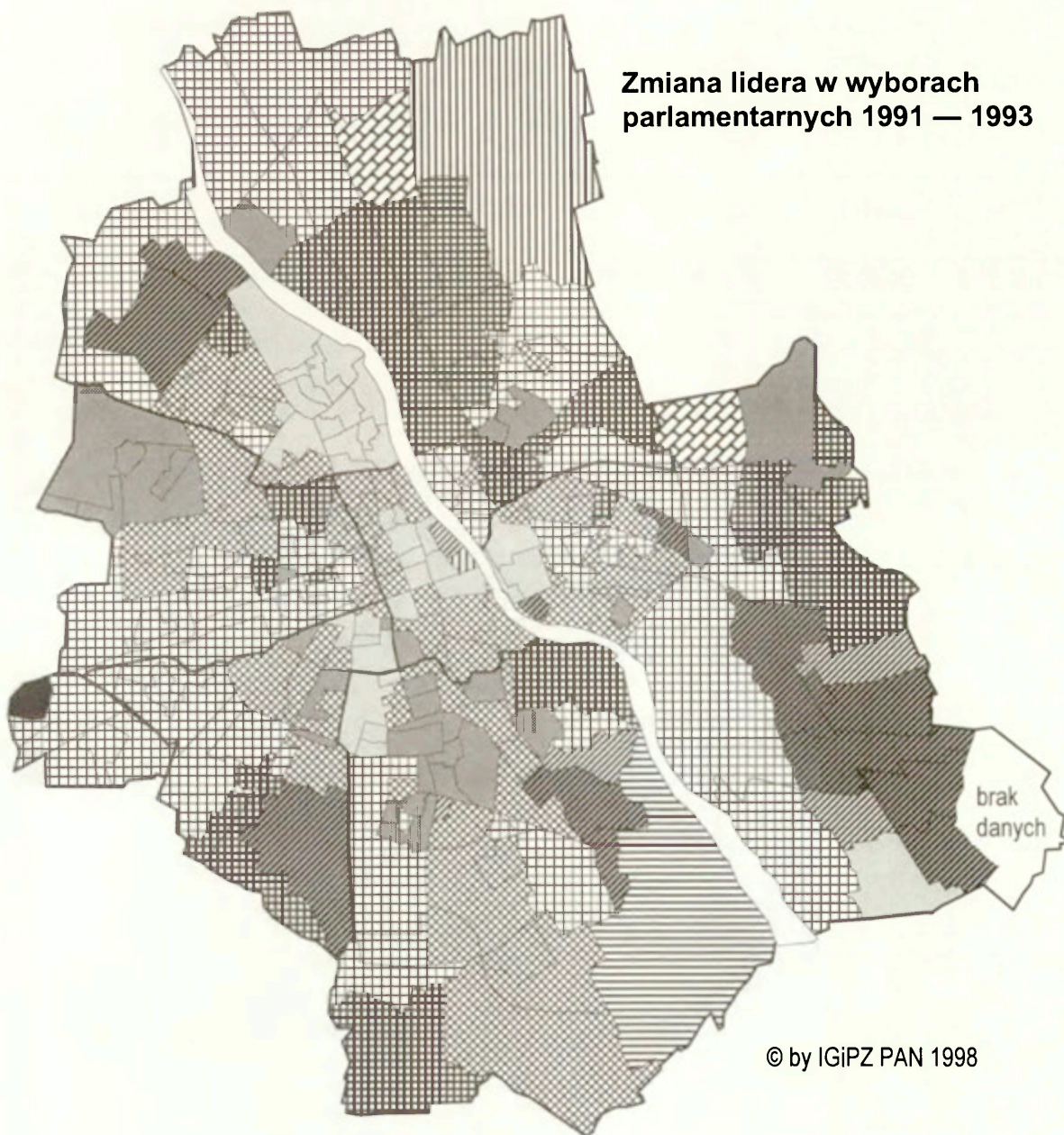


© by IGiPZ PAN 1998




# WYBORY PARLAMENTARNE 1991 — WYBORY PARLAMENTARNE 1993

## Ugrupowania zwycięskie (1991, 1993)









(zestawienie dla 245 jednostek syntetycznych)



### Utrzymanie zwycięstwa 1991 — 1993

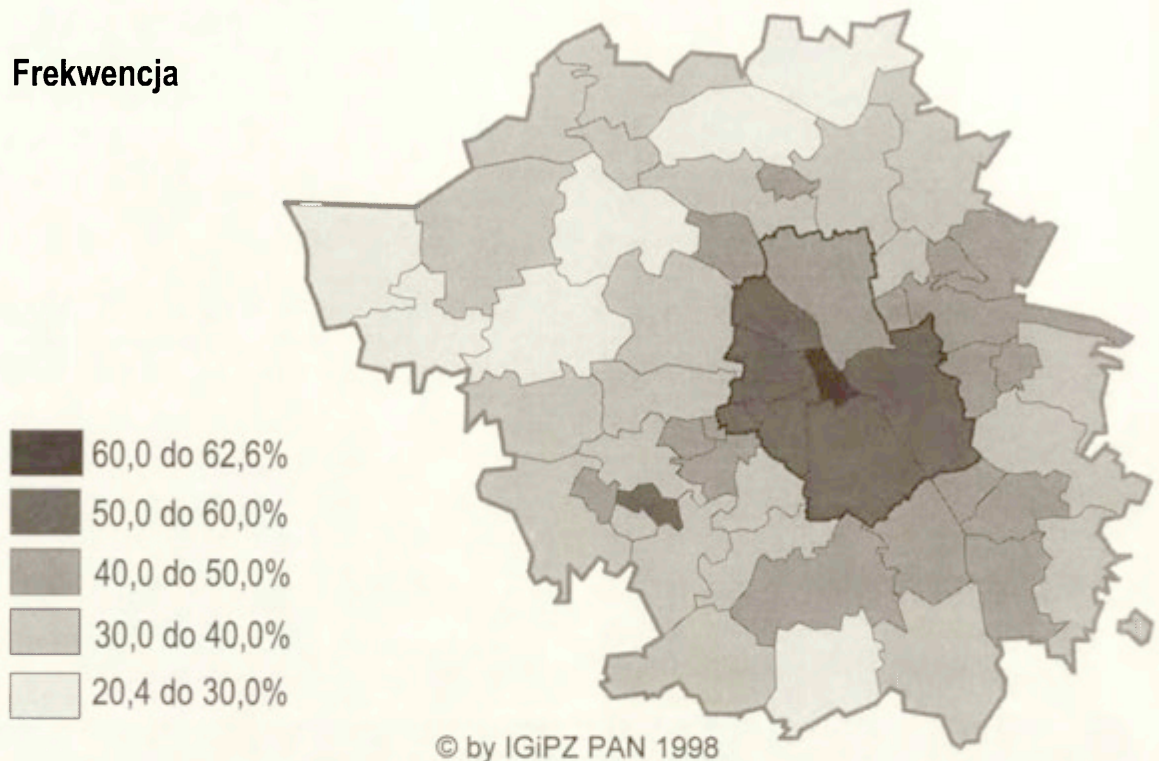
-  UD — UD (72)
-  SLD — SLD (31)
-  WAK — KKW "Ojczyzna" (1)

### Zmiana lidera 1991 — 1993

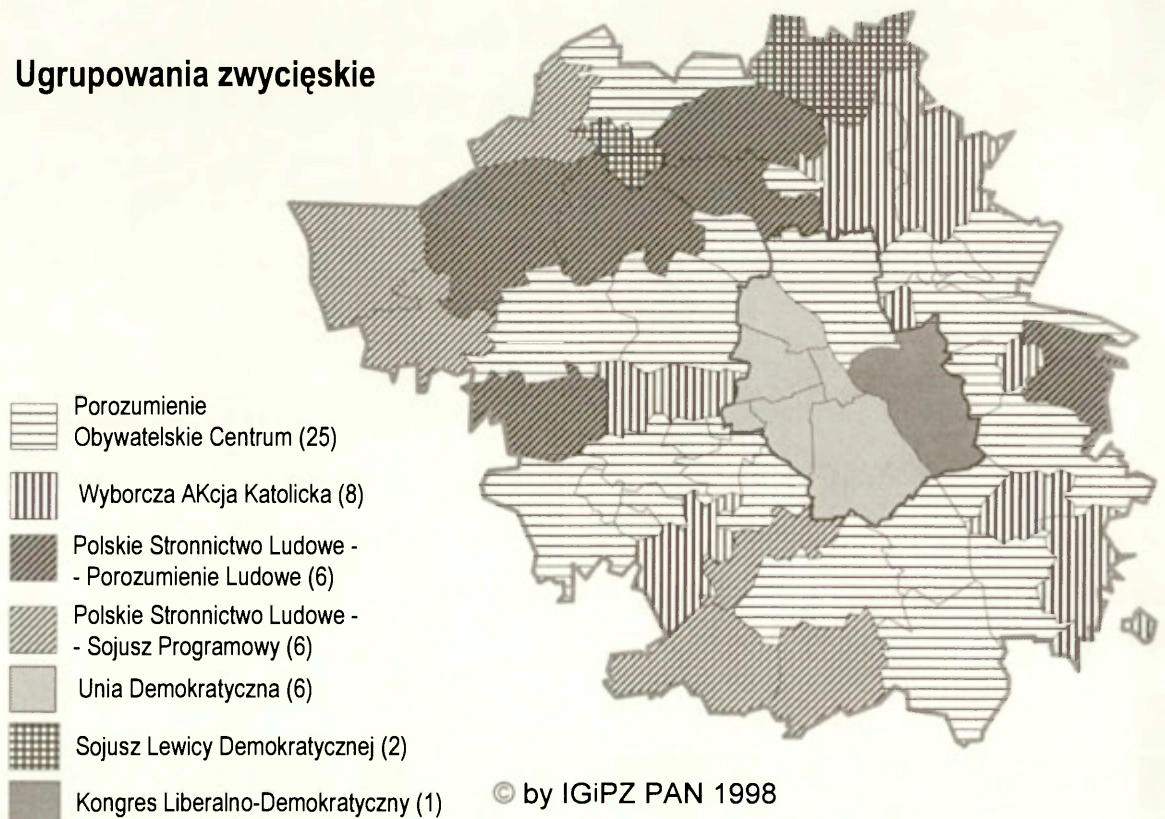
- |  |  |
|--|--|
|  UD — SLD (72)  |  POC — SLD (28)       |
|  KLD — SLD (54) |  POC — UD (5)         |
|  KLD — UD (13)  |  POC — PSL (1)        |
|  KLD — KPN (2)  |  WAK — SLD lub UD (2) |

# WYBORY PARLAMENTARNE 1991 W WOJEWÓDZTWIE WARSZAWSKIM

## Frekwencja



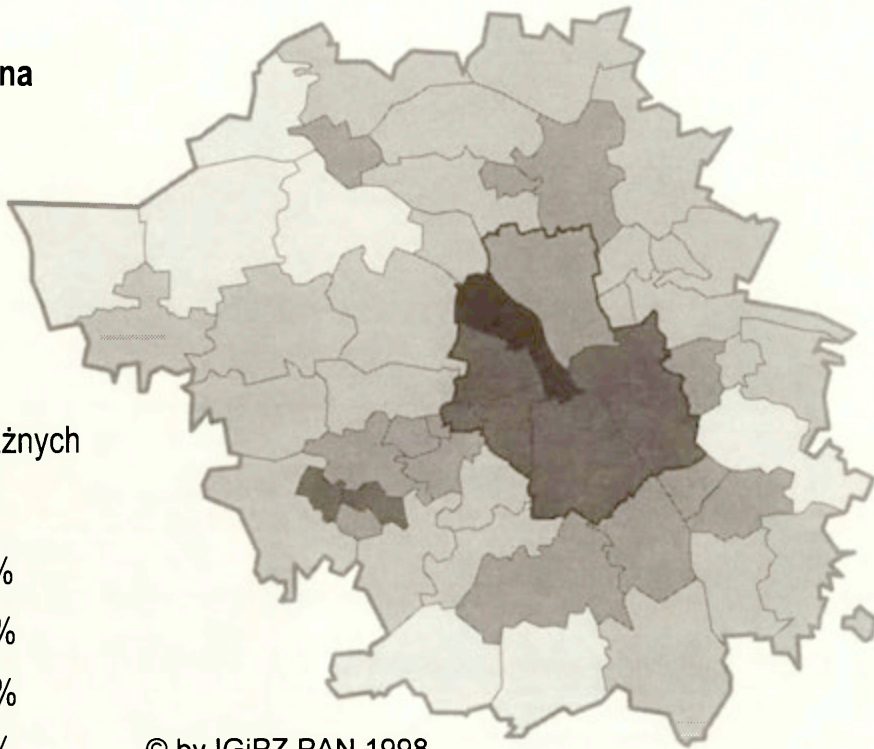
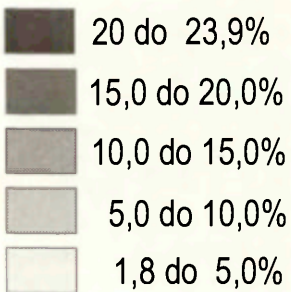
## Ugrupowania zwycięskie



# WYBORY PARLAMENTARNE 1991 W WOJEWÓDZTWIE WARSZAWSKIM

## Unia Demokratyczna

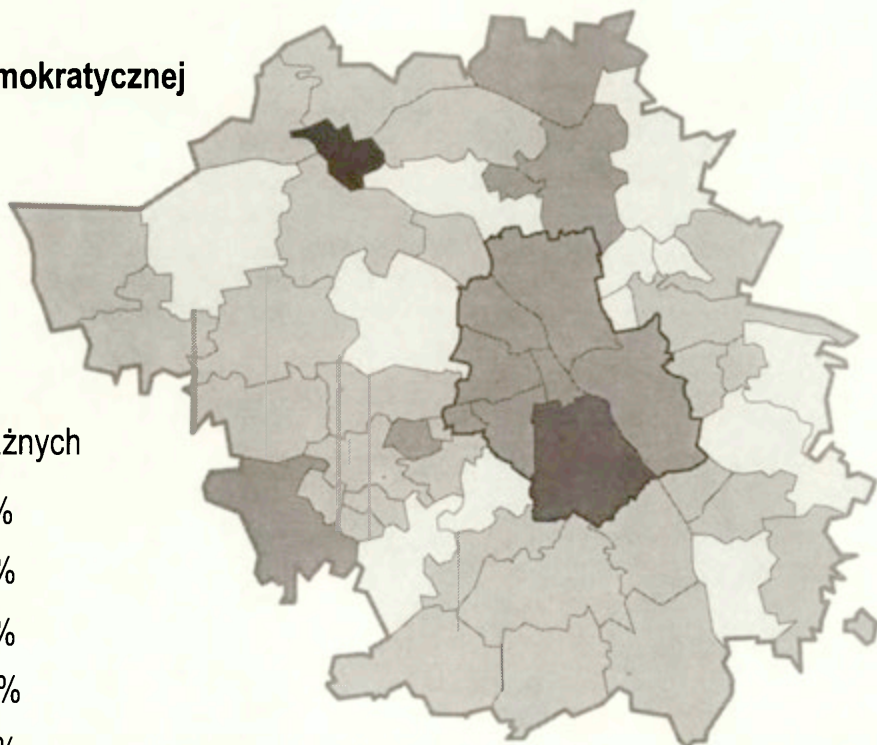
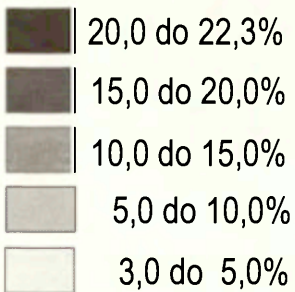
Odsetek głosów ważnych



© by IGiPZ PAN 1998

## Sojusz Lewicy Demokratycznej

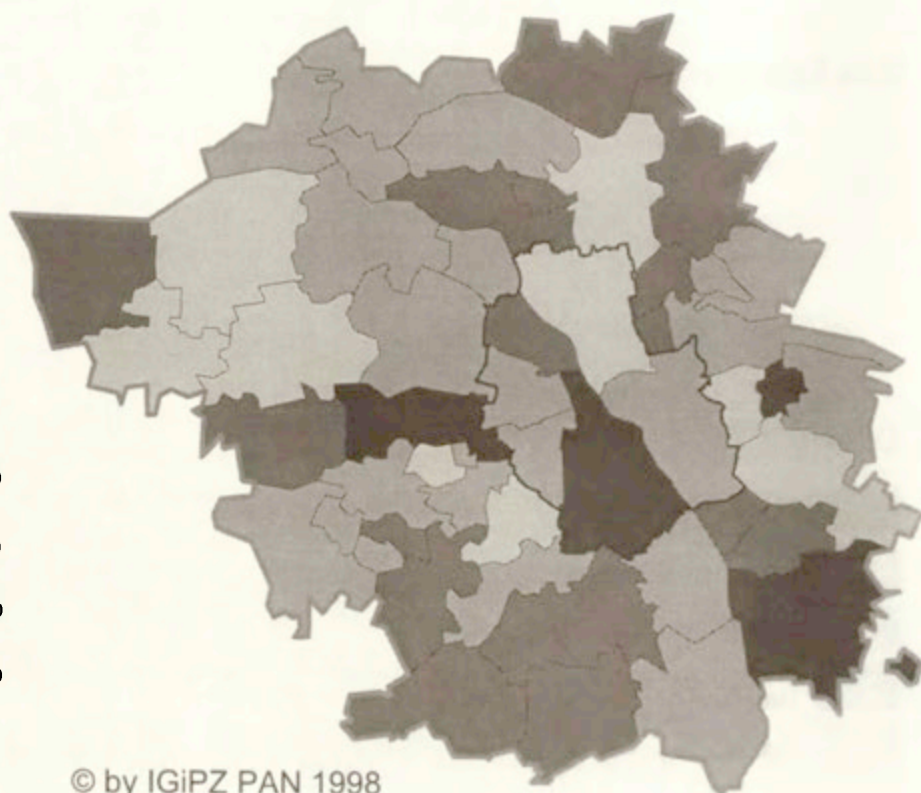
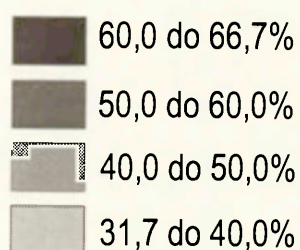
Odsetek głosów ważnych



© by IGiPZ PAN 1998

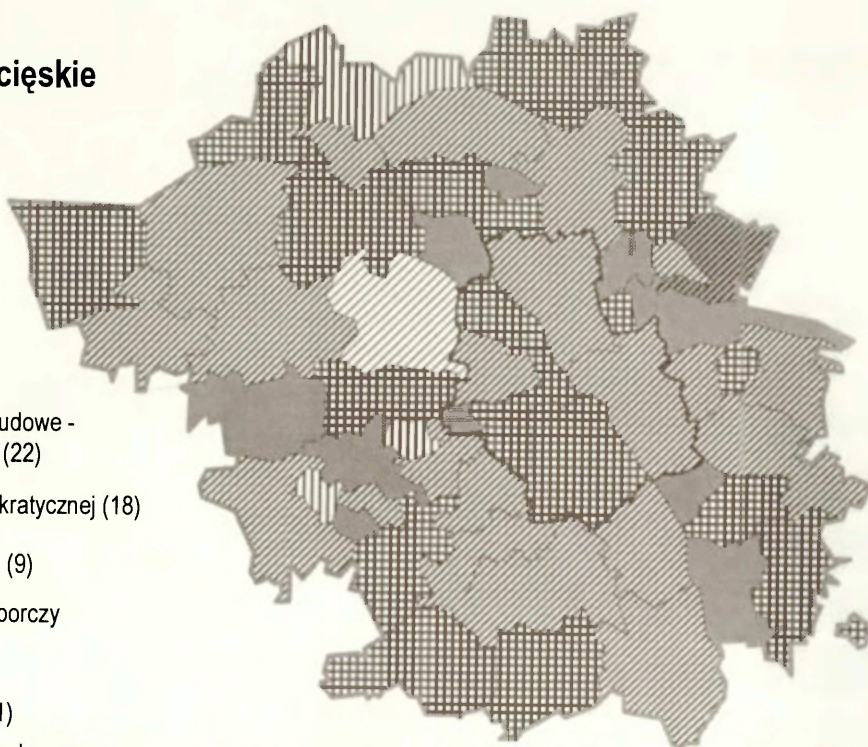
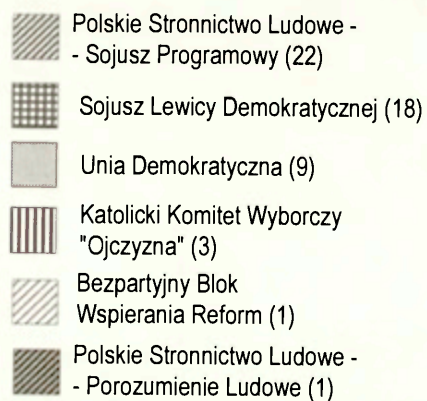
# WYBORY PARLAMENTARNE 1993 W WOJEWÓDZTWIE WARSZAWSKIM

## Frekwencja



© by IGiPZ PAN 1998

## Ugrupowania zwycięskie

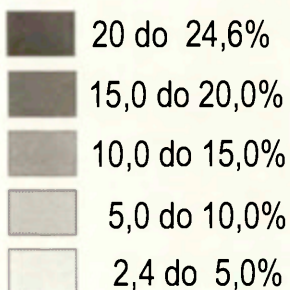


© by IGiPZ PAN 1998

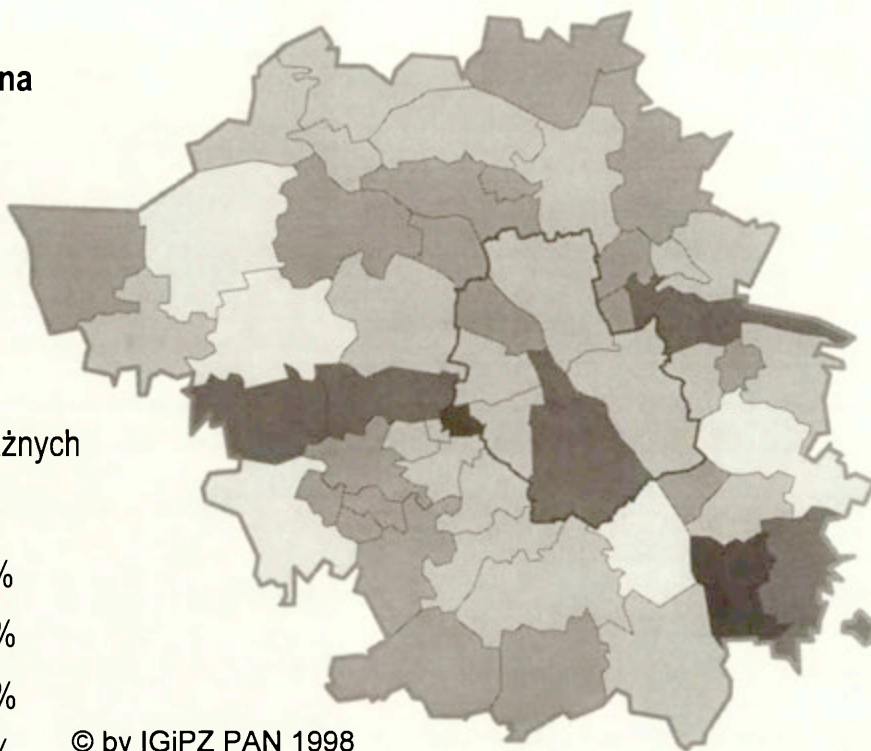
# WYBORY PARLAMENTARNE 1993 W WOJEWÓDZTWIE WARSZAWSKIM

## Unia Demokratyczna

Odsetek głosów ważnych

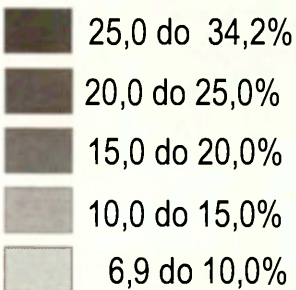


© by IGiPZ PAN 1998

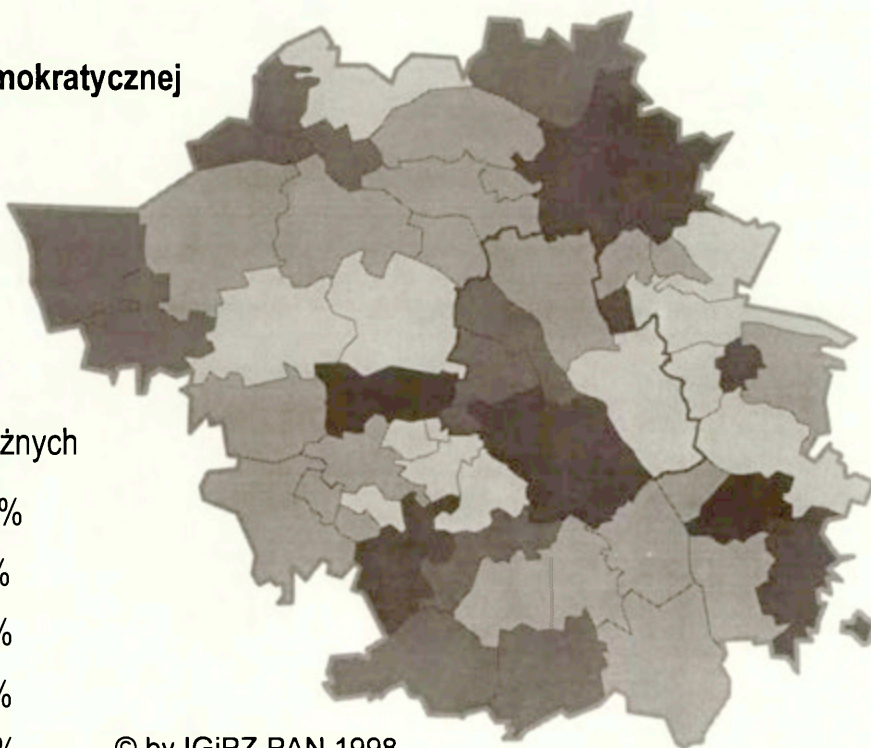


## Sojusz Lewicy Demokratycznej

Odsetek głosów ważnych







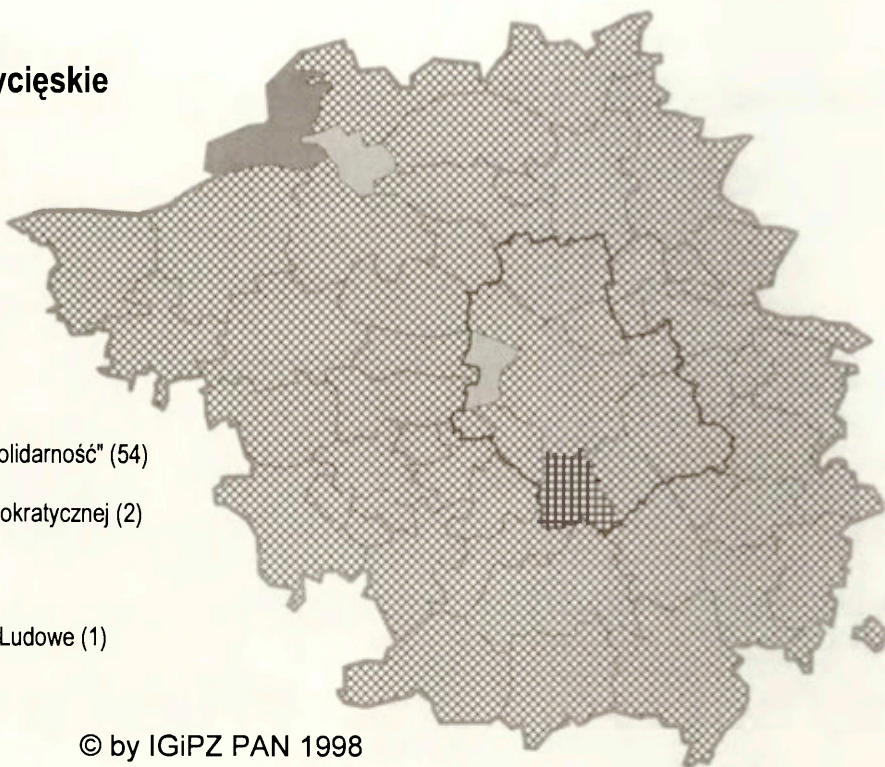
© by IGiPZ PAN 1998



# WYBORY PARLAMENTARNE 1997 W WOJEWÓDZTWIE WARSZAWSKIM

## Ugrupowania zwycięskie

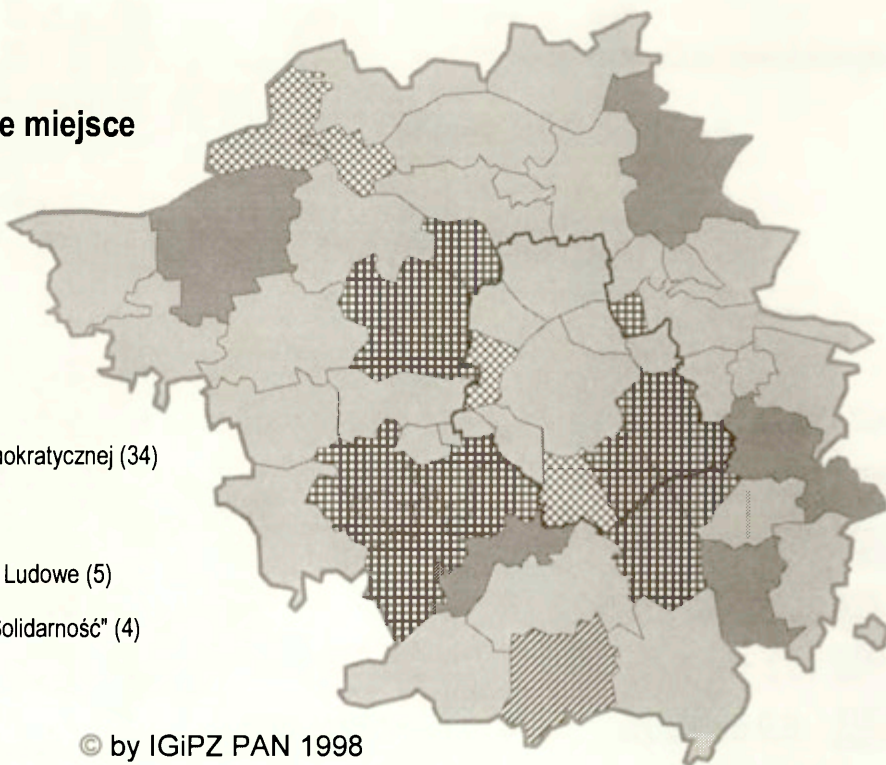
-  Akcja Wyborcza "Solidarność" (54)
-  Sojusz Lewicy Demokratycznej (2)
-  Unia Wolności (1)
-  Polskie Stronnictwo Ludowe (1)



© by IGiPZ PAN 1998

## Ugrupowania, które zajęły drugie miejsce

-  Sojusz Lewicy Demokratycznej (34)
-  Unia Wolności (14)
-  Polskie Stronnictwo Ludowe (5)
-  Akcja Wyborcza "Solidarność" (4)
-  Unia Pracy (1)



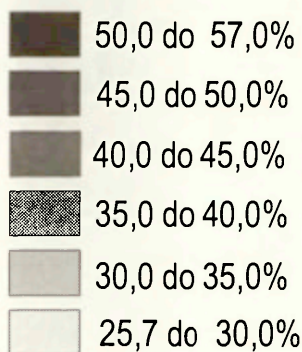
© by IGiPZ PAN 1998



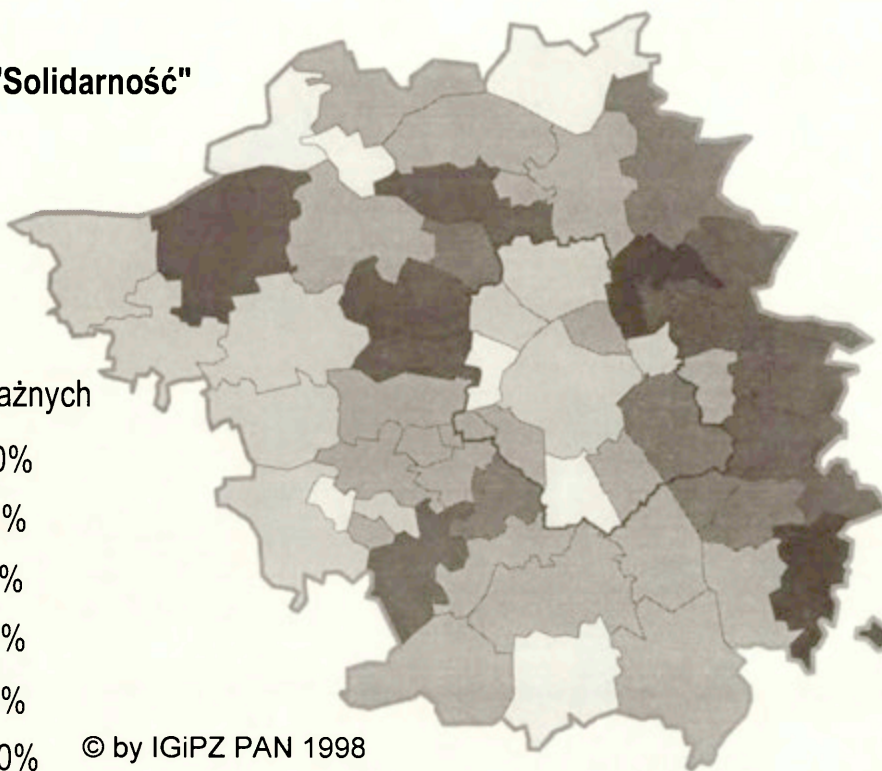
## WYBORY PARLAMENTARNE 1997 W WOJEWÓDZTWIE WARSZAWSKIM

### Akcja Wyborcza "Solidarność"

Odsetek głosów ważnych

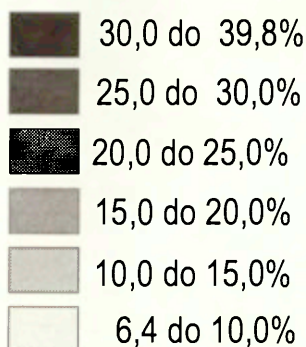


© by IGiPZ PAN 1998

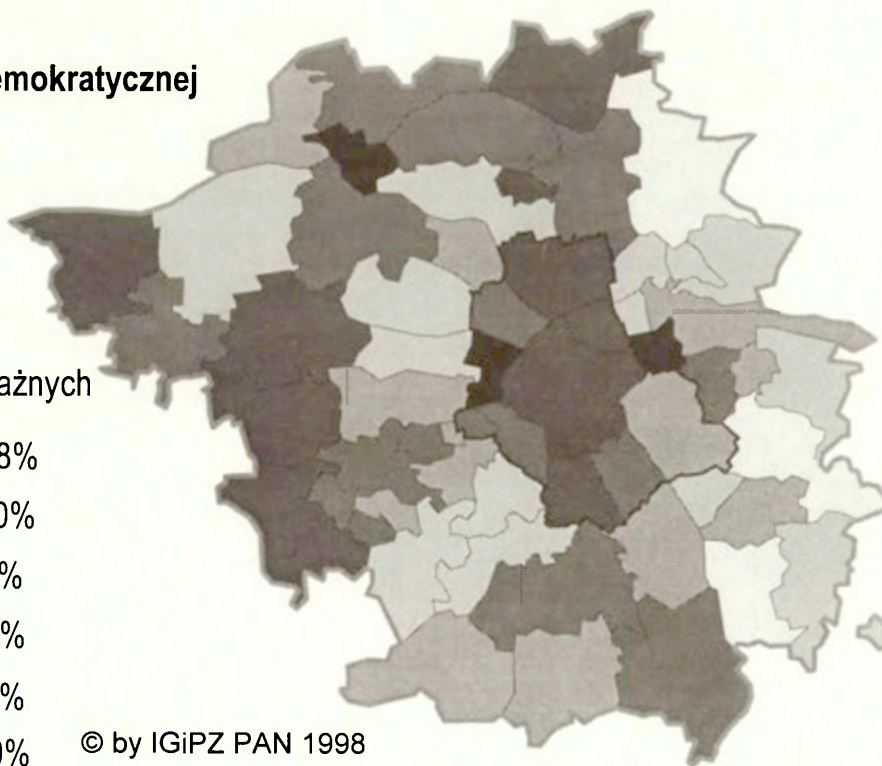


### Sojusz Lewicy Demokratycznej

Odsetek głosów ważnych



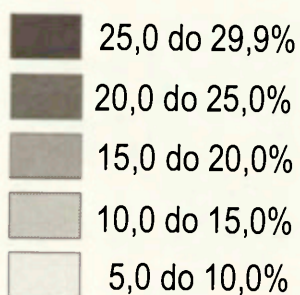
© by IGiPZ PAN 1998



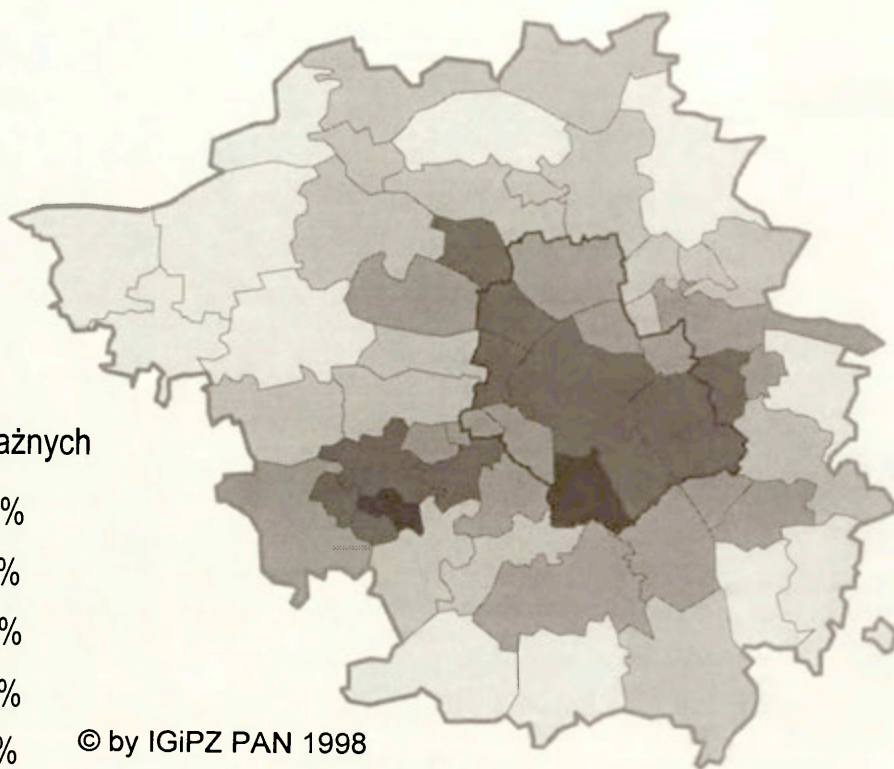
# WYBORY PARLAMENTARNE 1997 W WOJEWÓDZTWIE WARSZAWSKIM

## Unia Wolności

Odsetek głosów ważnych

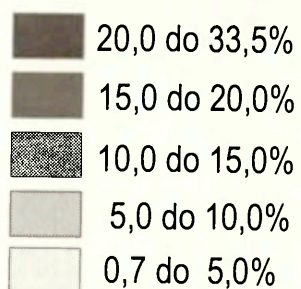


© by IGiPZ PAN 1998

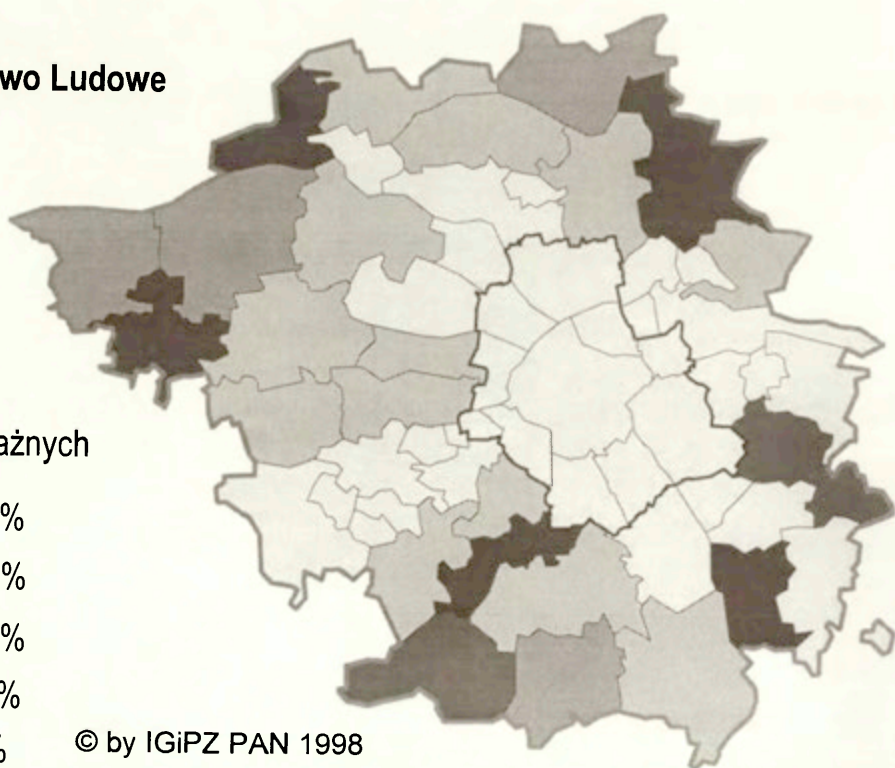


## Polskie Stronnictwo Ludowe

Odsetek głosów ważnych



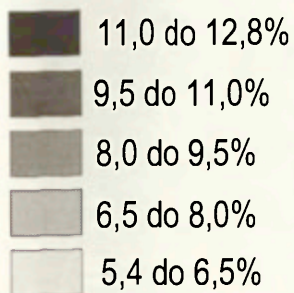
© by IGiPZ PAN 1998



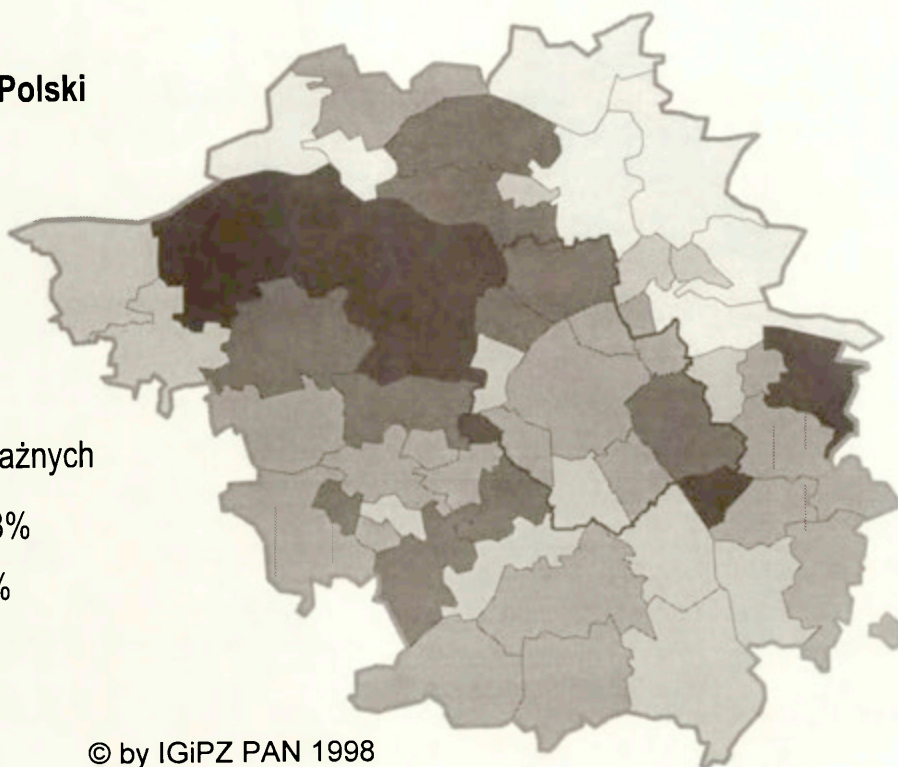
# WYBORY PARLAMENTARNE 1997 W WOJEWÓDZTWIE WARSZAWSKIM

## Ruch Odbudowy Polski

Odsetek głosów ważnych

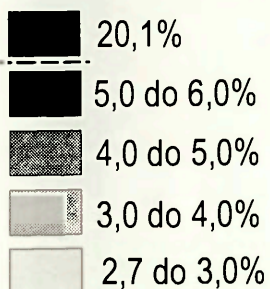


© by IGiPZ PAN 1998

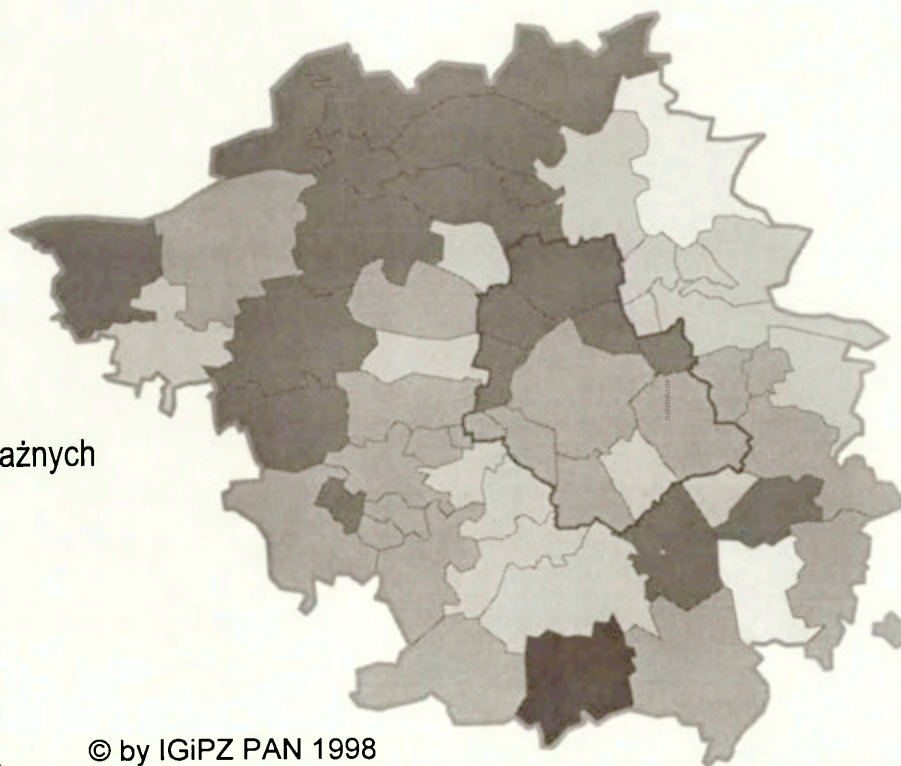


## Unia Pracy

Odsetek głosów ważnych



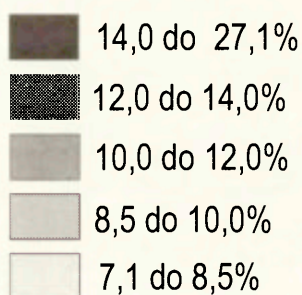
© by IGiPZ PAN 1998



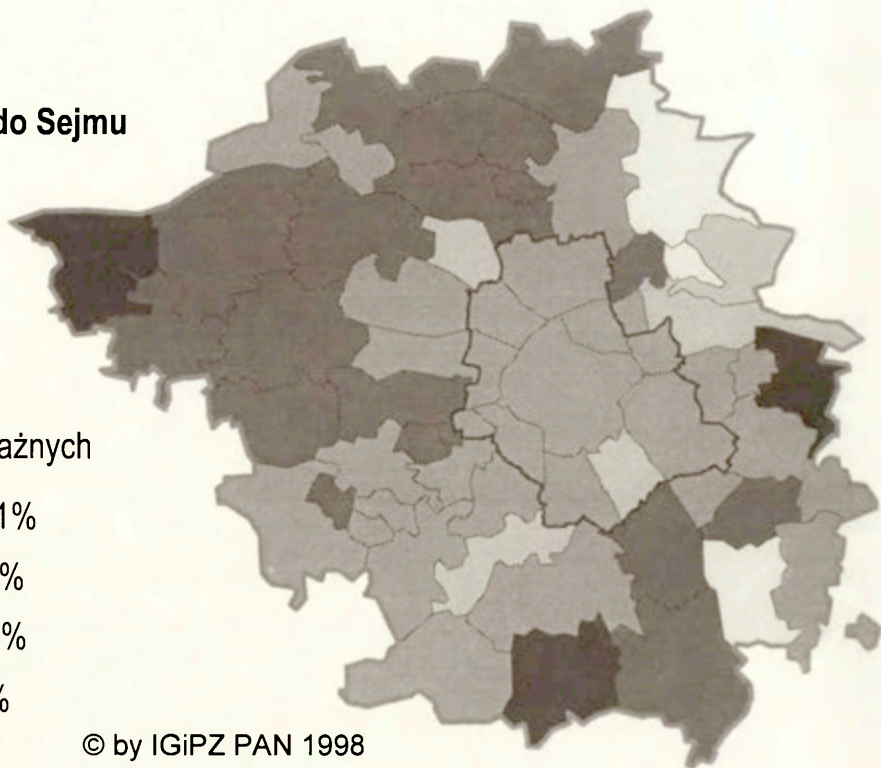
## WYBORY PARLAMENTARNE 1997 W WOJEWÓDZTWIE WARSZAWSKIM

### Ugrupowania, które nie weszły do Sejmu

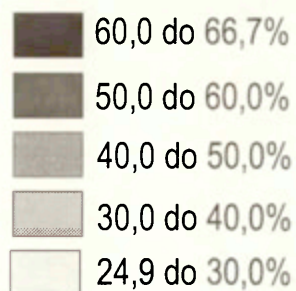
Odsetek głosów ważnych



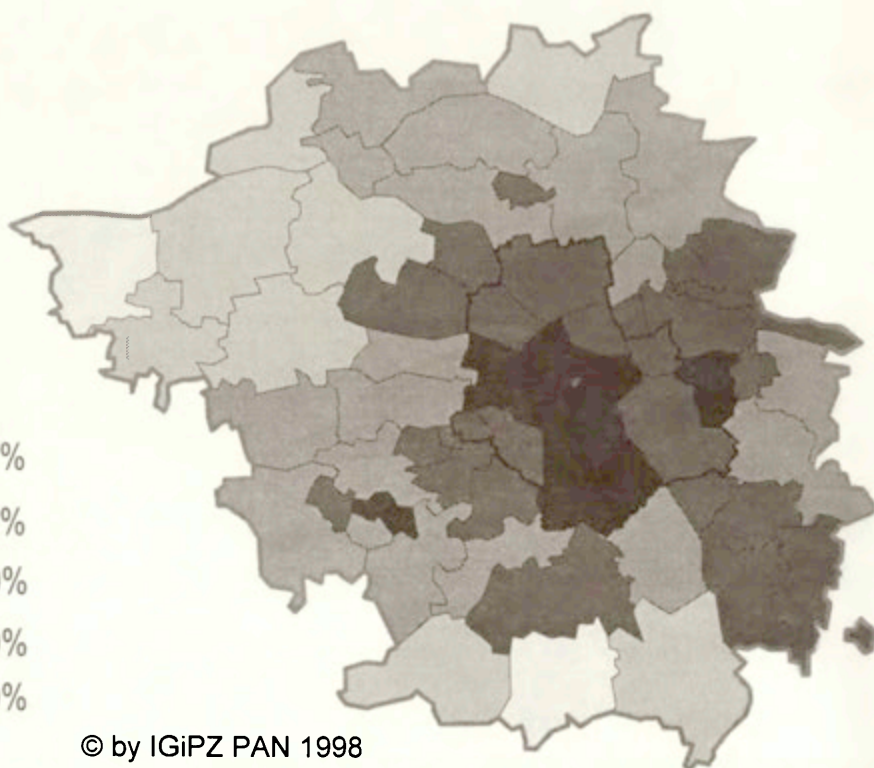
© by IGiPZ PAN 1998



### Frekwencja



© by IGiPZ PAN 1998





WYBORY PARLAMENTARNE  
W POLSCE W LATACH 1945-1989

WYBORY PARLAMENTARNE  
W POLSCE W LATACH 1945-1989

WYBORY PARLAMENTARNE  
W POLSCE W LATACH 1945-1989

**Dotychczas ukazały się następujące zeszyty z serii „Atlas Warszawy”:**

- 1993 Zeszyt 1 – Grzegorz Węclawowicz, Janusz Książak – *Struktury demograficzne i gospodarstw domowych.*
- 1994 Zeszyt 2 – Grzegorz Węclawowicz, Janusz Książak – *Struktury wykształcenia i zatrudnienia ludności w świetle Narodowego Spisu Powszechnego 1988.*
- 1995 Zeszyt 3 – Grzegorz Węclawowicz, Andrzej Jarosz – *Warunki mieszkaniowe ludności w świetle Narodowego Spisu Powszechnego 1988.*
- 1996 Zeszyt 4 – Teresa Kozłowska-Szczęsna, Krzysztof Błażejczyk, Barbara Krawczyk – *Środowisko fizycznogeograficzne – niektóre zagadnienia.*
- 1998 Zeszyt 5 – Grzegorz Węclawowicz, Andrzej Jarosz, Przemysław Śleszyński – *Wybory parlamentarne 1991 i 1993.*

Zeszyty z serii „Atlas Warszawy”  
można nabyć w księgarniach ORWPAN w Warszawie:

Plac Defilad 1 (Pałac Kultury i Nauki)

ul. Twarda 51/55

ISBN 83-906310-5-9